

Міністерство освіти і науки України
Державна установа "Науково-методичний центр
інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності
вищих навчальних закладів "Агроосвіта"

НАУКА І МЕТОДИКА

Збірник науково-методичних праць

Випуск 28

Київ
"Агроосвіта"
2015

УДК 001 891:378.147(066)
ББК 74
341

Наука і методика: Збірник науково-методичних праць / [редкол. : Т.Д. Іщенко (гол. ред.) та ін.]. — К. : Агроосвіта, 2015. — Вип. 28. — 88 с.

Відповідальний за випуск **Л.Л. Білан**

Редактор **Л.М. Талюта**

Комп'ютерна верстка та дизайн **Н.В. Сердюк**

НАУКА І МЕТОДИКА

№28'2015 Збірник науково-методичних праць

Рекомендовано до друку
ДУ "НМЦ "Агроосвіта"

Випуск 28

Засновник

Державна установа
"Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів "Агроосвіта"

Підписано до друку 10.06.15
Формат 70x108/16-
Друк офсетний.
Папір крейдяний.
Гарнітура JournalSansCTT
Тираж 500 прим.
Замовлення № 5

Головний редактор

к.пед.н. **Іщенко Т.Д.**

Редакційна колегія:

д.пед.н. **Бендера І.М.**

к.пед.н. **Білан Л.Л.**

к.пед.н. **Дудус Т.В.**

д.с.-г.н. **Каленська С.М.**

д.с.-г.н. **Гиль М.І.**

к.т.н. **Войтюк Д.Г.**

д.пед.н. **Дьомін А.І.**

д.с.-г.н. **Доля М.Н.**

к.б.н. **Шевченко П.Г.**

к.е.н. **Калачевська Л.І.**

д.пед.н. **Лузан П.Г.**

д.пед.н. **Манько В.М.**

к.пед.н. **Хоменко М.П.**

д.б.н. **Цвіліховський М.І.**

Точка зору редакційної колегії
не завжди збігається
з позицією авторів

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової
інформації
Серія КВ № 11644-515Р
від 14.08.2006 р.

03151, м. Київ-151,
вул. Смілянська, 11
тел./факс: 242-35-68,
e-mail: smcae@smcae.kiev.ua
http: // www.agroosvita.com

СЛОВО ДО ЧИТАЧІВ

Сучасна система вищої освіти, що повною мірою відповідає вимогам часу, є одним з найголовніших чинників зростання якості людського капіталу, генератором нових ідей, запорукою динамічного розвитку економіки і суспільства загалом. Відповідно, для того щоб українська вища освіта по-справжньому ефективно виконувала ці важливі завдання, потрібне її оновлення з урахуванням актуальних світових тенденцій розвитку освіти у широкому соціально-економічному контексті.

Модернізація вищої освіти в Україні вимагає подолання низки проблем, серед яких найбільш актуальними є: невідповідність структури підготовки фахівців реальним потребам економіки, зниження якості освіти, корупція в системі вищої освіти, відірваність від наукових досліджень, повільні темпи інтеграції в європейський і світовий інтелектуальний простір.

Фахівці також указують на значне розширення системи вищої освіти, що відбувалося в Україні зі середини 1990-х років, маючи на увазі як збільшення самої кількості вищих навчальних закладів, так і стрімке зростання загальної кількості студентів і випускників вищих навчальних закладів. Зі швидким розростанням системи вищої освіти прямо й опосередковано пов'язуються такі проблеми, як руйнування системи професійно-технічної освіти, дефіцит кваліфікованих кадрів робітничих спеціальностей, неможливість для багатьох випускників вищих навчальних закладів знайти роботу за фахом, інфляція освітніх і професійних стандартів, надмірне навантаження на науково-педагогічних працівників та недостатнє фінансування вищих навчальних закладів та інші.

Поза сумнівом, думка щодо негативних наслідків швидкого розширення системи вищої освіти, принаймні почасти, є обґрунтованою. Так, близько 85% випускників українських середніх шкіл відразу після закінчення школи вступають до вищих навчальних закладів. Водночас відзначається брак фахівців робітничих спеціальностей, зокрема у металургійній, машинобудівній, хімічній промисловості та у будівельній галузі. Зазначений показник вступу випускників українських середніх шкіл до вищих навчальних закладів справді є дуже високим за світовими стандартами. Разом з тим, за іншим важливим показником розвитку системи вищої освіти, а саме за часткою осіб з вищою освітою, Україна не входить до числа беззастережних лідерів.

За даними дослідження Організації міжнародного співробітництва та розвитку, що об'єднує 34 країни світу, більшість з яких є країнами з високим доходом громадян та високим індексом розвитку людського потенціалу, до першої

НАУКА І МЕТОДИКА

десятки країн світу з найвищою часткою осіб, що мають вищу освіту, належать Канада (51%), Ізраїль (46%), Японія (45%), США (42%), Нова Зеландія (41%), Південна Корея (40%), Велика Британія (38%), Фінляндія (38%), Австралія (38%), Ірландія (37%).

За сумою показників часток осіб, що мають повну (22,7%) та неповну вищу освіту (20,5%), можна стверджувати, що реальний відповідний показник для України становить близько 35%, враховуючи, що до числа осіб з неповною вищою освітою віднесено також тих, хто повної вищої освіти не отримав чи не отримає її у майбутньому. Отже, лише деякі параметри системи вищої освіти в Україні можна вважати високими (кількість випускників середніх шкіл, що вступають до ВНЗ, кількість акредитованих ВНЗ), тоді як загалом українська вища освіта демонструє кількісні показники, зіставні з показниками інших сусідніх країн, у тому числі держав Центральної і Східної Європи, що зумовлює потребу їх подальшого професійного обговорення серед наукової та викладацької спільноти на сторінках нашого журналу.

Редакційна колегія

ЗМІСТ

ШЛЯХОМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Магійович І.В., Попівняк Р.Б., Войничка Л.Й.	Методика викладання менеджменту	7
--	---------------------------------------	---

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Бабенко Д.В., Котикова О.І.	МНАУ як модель регіонального інноваційного консалтингового центру південного регіону	13
Снітинський В.В., Рак Ю.П., Пасічник Т.В.	Інноваційні технології та кібернетичний підхід під час формування професіонала-аграрія третього тисячоліття (на прикладі Львівського національного аграрного університету)	22
Кордонська А.В.	Використання дидактичних ігор на заняттях української мови та літератури.....	27

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Копішинська О.П., Уткін Ю.В.	Особливості використання інформаційних систем, заснованих на "Хмарних" технологіях, для проведення практичних занять із навчальних дисциплін професійного спрямування.....	33
Михалюк Н., Балаш Л., Бінерт О.	Можливості дистанційного навчання, методика, переваги і недоліки	38

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Яворов В.М., Вахняк В.С., Гаврилюк В.Б.	Філія кафедри як складова частина навчального процесу: можливості та особливості організації роботи	44
Бабенко Д.В., Іванов Г.О.	Проведення II етапу всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання"	48

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ТА ДОРАДНИЦТВО

Євсюков О.Ф.	Основні напрями професійно-педагогічної діяльності викладача вищої аграрної школи.....	56
Довгань Л.І., Довгань Ю.В., Амонс С.Е.	Формування національної системи державного сільськогосподарського дорадництва та її кадрове забезпечення.....	61

ДОСЛІДЖУЄМО ПРОБЛЕМУ

Дядик Т.В.	Впровадження інтерактивних методів навчання під час вивчення дисципліни "Економіка праці і соціально-трудоі відносини".....	66
------------	---	----

ВИХОВНА РОБОТА І СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Руденко Ю.О.	Комбіновані заняття з інформатики – шлях до формування морально-етичних цінностей у студентів.....	73
--------------	--	----

ЯКІСТЬ ОСВІТИ

Марків Г.В.	Науково-дослідна робота як засіб розвитку креативних здібностей студентів ЛНАУ	77
-------------	--	----

Дмитроца О.С., Біла Н.М.	Місце і роль курсу "Філософії" в системі вищих навчальних закладів.....	82
-----------------------------	---	----

ІНФОРМАЦІЯ ДО ВІДОМА	88
----------------------------	----

ШЛЯХОМ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

УДК 658:371.214.114

Магійович І.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
Попівняк Р.Б.,
кандидат економічних наук, доцент,
Войничка Л.Й.,
старший викладач

Львівський національний
аграрний університет

Методика викладання менеджменту

Проаналізовано роботи науковців, присвячені дослідженню особливостей навчання менеджерів за кордоном та в Україні. Виділено структуру української економічної освіти. Особливу увагу приділено висвітленню особливостей організації навчального процесу у ВНЗ шляхом проведення лекцій, семінарських та практичних занять. Визначено важливість іноземного досвіду та наголошено на обов'язковості застосування інтерактивних методів у викладанні економічних дисциплін у вітчизняних ВНЗ.

Ключові слова: менеджер, економічна освіта, навчальний процес, вищий навчальний заклад, лекція, семінар, практичне заняття, іноземний досвід, інтерактивні методи.

Вступ. Сьогодні процес суспільного розвитку тісно зв'язаний із швидкими змінами якісних параметрів національних систем освіти. Досвід країн з розвинутою ринковою економікою свідчить про пряму залежність темпів удосконалення та розвитку виробництва, його конкурентоспроможність на світовому ринку від рівня професійної підготовки кадрів.

Важливим чинником якості викладання фахових дисциплін у процесі підготовки сучасних менеджерів є науково-педагогічний потенціал вищих навчальних закладів. Саме від викладача значною мірою залежить ефективність навчального процесу. Однак нині в Україні все частіше постає питання відповідності методики викладання у вищій школі управлінським навичкам випускників, що вимагає постіндустріальне господарство.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує багато публікацій, які висвітлюють проблему особистих та професійних якостей менеджера. Ще класики менеджменту Ф. Тейлор і А. Файоль у своїх працях намагались окреслити "портрет" ідеального керівника. Так, з погляду Ф. Тейлора, найважливішими для керівника є такі якості, як розум, освіта, спеціальні й технічні знання, фізична спритність або сила, такт, енергія, рішучість, чесність, поміркованість і здоровий глузд, міцне здоров'я. З погляду А. Файоля, керівник великого підприємства перш за все має бути добрим адміністратором, тобто спроможним передбачати, організовувати, узгоджувати та контролювати, здійснювати загальне управління стосовно найбільш суттєвих функцій. Друга умова полягає у тому, щоб головний менеджер підприємства мав спеціальні технічні знання, характерні для підприємства. Окрім того, як писав А. Файоль, перші особи організації повинні мати добре здоров'я та фізичну силу, інтелект та здоровий глузд, моральні якості (розміркована воля, твердість та наполегливість, почуття відповідальності, почуття обов'язку та турботи про загальний інтерес,

а за необхідності – сміливість), високий рівень загальної культури. Таким чином, різні підходи у визначенні змісту професійної діяльності та вимог до особистості менеджера можуть бути використані у побудові змісту та методів навчання менеджерів [8].

Узагальнення досвіду навчання менеджменту в провідних школах бізнесу світу дає змогу виділити такі альтернативні підходи до навчання менеджменту: кейс-метод Гарвардської школи бізнесу, метод досліджень Чиказької школи бізнесу, навчання за допомогою менеджерів-практиків у Кейптаунському університеті, японський підхід до навчання. Решта навчальних закладів або віддають перевагу одному із запропонованих методів, або ж комбінують зазначені підходи в різному співвідношенні для різних дисциплін та програм [8].

Так, з метою оволодіння майбутніми менеджерами культурою професійного спілкування розроблено спеціальну тренінгову програму, що впроваджена в навчальний процес у Київському національному економічному університеті. Як свідчать результати аналізу наукових досліджень (І.І. Комарова, Т.В. Іванова, С.О. Рябушко, Р.М. Фатихова, В.А. Лівенцова) [9], з метою формування культури професійного спілкування використовувалися такі активні методи навчання: моделювання та аналіз конкретних ситуацій спілкування, психотехнічні вправи, структуровані та спонтанні групові дискусії, ділові та рольові гри, тренінги.

Ставлення та визначення мети статті. Відтак, кожна навчальна дисципліна, зокрема "Менеджмент", потребує окремого, особливого підходу щодо змісту і методів навчання. Значних зусиль і творчих бачень вимагає розробка якісних лекційних занять, конкретних ситуаційних завдань, змісту та форми опорних конспектів, сценаріїв ситуаційно-рольових та ділових ігор, візуального супроводу, допоміжних матеріалів, системи оцінювання тощо з врахуванням специфіки аграрних ВНЗ. Вивчення певного кола наукових та навчально-методичних джерел дає підставу стверджувати, що досі бракує відповідних напрацювань, які б достатньо висвітлювали цю проблему стосовно навчання менеджменту аграріїв. Саме на удосконалення існуючої системи навчального процесу в Львівському національному аграрному університеті і спрямовано ці дослідження.

Виклад основного матеріалу. Навчальний процес у вищому навчальному закладі здійснюється у різних формах аудиторних занять (лекції, лабораторні, практичні, семінарські, спецкурси, спецсемінари, факультативи, індивідуальні заняття, консультації, колоквиуми), у процесі виконання контрольних, курсових і дипломних робіт, інших видів самостійної роботи студентів, а також під час проходження навчальної, виробничої та переддипломної практики.

Отже, основною формою традиційного теоретичного навчання з менеджменту є лекція. Кількість лекційних годин та їх тематика визначається робочою навчальною програмою. У сучасній викладацькій практиці форми лекційних занять розрізняються також за прийомами і методами активізації пізнавальної діяльності студентів. У літературі переважає авторський погляд на методіку проведення лекції. Як вважає Г. В. Осовська, її складовими є підготовка, розробка системи контролю за якістю навчального матеріалу, а також самоконтроль [6, С. 42]. На думку О. В. Аксьонової, діяльність викладача охоплює такі етапи, як аналітичний, стратегічний, тактичний, редакційний, робочий (аудиторний), контрольньо-підсумковий [1, С. 216]. На нашу думку, невід'ємною складовою лекційних занять з менеджменту є презентації у Power Point, економічні приклади діючих компаній, дискусії.

До лекції мають ставитись основні дидактичні вимоги, яких потрібно дотримуватись [7, С. 67-88]:

- цілісність розкриття теми, або якого-небудь великого розділу курсу;
- аналіз характерних фактів і явищ розвитку економіки і їх узагальнення;
- чіткість аргументацій і наукова доведеність висновків;
- використання лектором різноманітних методичних прийомів, наочних

посібників, застосування елементів бесіди, документів, презентацій тощо;

- чітке формування теми її основних завдань та плану.

Структурно лекції можуть відрізнятися одна від одної залежно від характеру та змісту матеріалу, який викладається. Незважаючи на це, лектору завжди слід дотримуватися загальних методичних положень: повідомлення слухачам плану лекції, обов'язково якого слід дотримуватися. У план включаються питання, які зможуть бути використані під час складання екзаменаційних білетів.

Доцільно нагадати студентам питання, які розглядалися на попередніх лекціях, пов'язати їх з новим матеріалом. Під час читання лекції детально описуються найважливіші факти, явища, події, стисло викладається другорядний матеріал, пояснюються складні явища, поняття, формули.

Доцільно розкривати складні явища хоч би на одному характерному прикладі – тобто використовувати метод конкретизації. Висновки і узагальнення можуть йти слідом за фактами як результат аналізу фактичного матеріалу, або ж навпаки – підкріплюватися характерними фактами, котрі доводять висновки, формули, закономірності сформульовані викладачем (дедукція). Текст лекції розділяється на основні питання. Закінчивши розгляд питання, лектору слід зробити висновки або пропонувати їх зробити самим студентам і назвати наступне питання. Поділ лекції на основні питання сприяє слуханню, сприйняттю, розумінню та її запису [5, С. 216-218].

У своїй педагогічній діяльності викладач ВНЗ має керуватися певною системою принципів навчання під час читання лекцій з менеджменту та проведення практичних та семінарських занять [4, С. 112-121]:

- принцип науковості у лекційній роботі зумовлений об'єктивними законами розвитку суспільства і відповідно конкретних наук. Суть його полягає в тому, що засвоєні студентами знання мають викладатися в інтерпретації сучасної науки;
- принцип активності в навчанні при керівній ролі викладача – шлях піднесення ефективності навчального процесу;
- принцип зв'язку навчання з практикою і вимогами соціального, економічного, політичного та культурного розвитку України;
- принцип свідомого засвоєння знань. Знання стають дієвою силою в житті та діяльності людини лише тоді, коли, вони засвоюються не механічно, а свідомо. Насамперед студенти, виконуючи будь-яке навчальне завдання, мають знати, для чого вони це роблять;
- принцип наочності навчання важливість якого впливає із самої суті процесу навчання, в якому першим вихідним моментом є живий життєвий досвід студентів. Наочність безумовно потрібна на всіх ступенях навчання. Однак неправильно було б переоцінювати наочність, перетворювати на самоціль;
- принципи доступності навчання. Цей принцип вимагає будувати навчальний процес відповідно до можливостей студентів, рівня їх підготовленості та загального розвитку. Це стосується як змісту, так і способів навчання.

Варто лекції подавати у вигляді бесіди. Переважно – це:

а) евристична або "сократівська" бесіда. За її допомогою викладач підводить самих студентів до самостійних висновків, до формування правил та закономірностей законів. Така бесіда є важливим засобом розумової діяльності студентів. Проте вона є можливою лише за двох умов: 1. коли в студентів є уже певні знання про предмет розмови (з будь-яких джерел); 2. коли викладач організовує її навколо ілюстрацій.

б) катехизична бесіда – протилежна евристичній бесіді базується на основі запитань та відповідей. Вона доцільна в тих випадках, коли студент має відтворити точне формулювання закону, правила, формули. В окремих випадках бесіда може не набирати форми дискусії.

Зауважимо, що, досліджуючи особливості підготовки менеджерів у вищих навчальних закладах США, О.Н. Войнаровська звертає увагу на поєднання чотирьох підходів: педагогічного, змістового, методичного, дефініційного.

Педагогічний підхід полягає в обов'язковій безпосередній участі студентів у самому процесі викладання, так званому активному навчанні, яке не лише руйнує бар'єр між викладачем і студентами, а й сприяє та спонукає студентів до формування свого власного ставлення до проблеми, що розглядається, використовуючи вже набуті знання.

Сутністю змістового аспекту викладання менеджменту у вищих навчальних закладах США є використання таких моделей, які не лише відтворюють винятково економічні аспекти сучасного життя, а також зображають їх зв'язок із політичними та соціальними подіями, що є невід'ємною частиною проблеми. Це дає можливість підготувати студентів до комплексного вивчення економічної проблеми і вміння управляти нею.

Методичний підхід, який використовується американськими педагогами, полягає у поєднанні ознайомлення студентів із реаліями економічного світу та навчання їх методів аналізу й інтерпретації цих економічних явищ, а також вміння управляти ними. У цьому підході знову наголошується на доцільності поєднання викладання менеджменту разом із соціальними, політичними та культурними площинами, завдяки чому розширюється світогляд студентів та їх політично-соціальна компетентність.

Дефініційний підхід викладання менеджменту в США пов'язаний, насамперед, із визначенням (дефініцією) власне менеджменту. У сучасній американській вищій школі менеджмент визначається як наука про мистецтво спілкування з людьми для досягнення цілей організації, що дає можливість розглянути управління економічними механізмами з боку соціального аспекту нашого життя [4].

Отже, маємо відзначити, що під час навчання менеджерів у ВНЗ США спостерігається безпосередня "прив'язка" навчання до реалій життя, до досвіду студентів, вже минулого, або того, з яким вони можуть зіткнутися завтра або через півроку; спрямованість на формування фахівця визначеного (подекуди вузького) профілю; оволодіння досвідом майбутньої професії ще під час навчання; використання активних методів навчання та інформаційних технологій. Це цікавий досвід, який варто використати для формування майбутніх менеджерів аграрного профілю саме в Україні.

Крім таких форм навчання як лекції, бесіди є практичні та семінарські заняття.

Практичні та семінарські заняття є один із основних видів діяльності педагога ВНЗ, на яких студентами заслуховується й обговорюється повідомлення, доповіді, реферати, роботи виконані самими студентами під керівництвом викладачів.

Існує три основних типи практичних та семінарських занять:

- заняття, яке має мету поглибленого вивчення певного систематичного курсу;
- заняття для вивчення окремих основних чи найбільш важливих тем дисципліни;
- заняття (або спецзаняття) дослідницького характеру з незалежною від лекційної тематики.

Основними умовами проведення практичних та семінарських занять є наявність для кожного студента джерел, методичних порад, планів тощо.

Результатами роботи студентів на практичних та семінарських заняттях, як правило є роботи та їх захист і реферати, які заслуховуються та обговорюються. Для обговорення на семінар викладач обирає такі реферати, що відповідають далі переліченим вимогам: як глибина розкриття теми студентського дослідження, обґрунтованість, самостійність суджень, зв'язок з практикою, володіння необхідним науковим апаратом.

В організації практичних та семінарських занять особливо відчувається необхідність реалізації принципу спільної діяльності. Процес мислення та засвоєння знань є більш ефективним, якщо якийсь завдання розв'язується не індивідуально,

а передбачає колективного зусилля. У такому випадку є можливість розкриття та обґрунтування різних точок зору у студентів, спеціального підбиття підсумків, результатів дискусії викладачем.

Для оцінювання якості практичного та семінарського заняття можуть бути використані такі критерії [2, С. 112-115]:

- 1) цілеспрямованість – ставлення проблеми та пов'язання теоретичного матеріалу з практичним його використанням;
- 2) планування – виділення головних питань, пов'язаних з профільюючими дисциплінами, наявність нової літератури;
- 3) організація практичного заняття, семінару – вміння викликати та підтримати дискусію, конструктивний аналіз усіх запитань та виступів студентів, наповненість навчального часу під час обговорення питань;
- 4) стиль проведення практичного заняття чи семінару – динамічний, збуджує чи не збуджує мислення;
- 5) ставлення викладача до студентів – поважне, в міру вимогливе чи байдуже, критичне;
- 6) управління групою – як викладач швидко чи повільно встановлює зі студентами контакт, на занятті вільно і упевнено тримається в групі, розумно і справедливо взаємодіє з усіма студентами;
- 7) підбиття підсумку роботи практичного заняття, семінару – кваліфіковано, переконливо, збагачуючи знання студентів або навпаки темп теоретичних узагальнень;
- 8) студенти ведуть розрахунки на практичних заняттях, записи на семінарах – регулярно, рідко чи взагалі не ведуть.

Отже, метою семінару з менеджменту є узагальнення, поглиблення і систематизація знань, здобутих студентами під час самостійної роботи з лекційним матеріалом і навчально-методичною, теоретичною літературою. На семінарах студенти вчаться виступати з обговорюваних питань, доводити свою точку зору, критично оцінювати різні джерела знань. При цьому семінарське заняття не має дублювати лекцію, а присвячується поглибленню та розширенню навчального матеріалу. У свою чергу практичне заняття з менеджменту включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, ставлення загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, перевірку, оцінювання.

Важливе місце серед різних видів практичних занять посідає так зване "Кейс-навчання" ("Case-study"). Суть його полягає в тому, що за основу береться ситуація з практичної діяльності конкретної організації. Перед студентами ставиться завдання проаналізувати ситуацію (кейс), відповісти на низку питань, взяти активну участь в обговоренні, запропонувати власне вирішення проблеми. Такий метод виконує роль ланцюга, що поєднує теоретичне навчання з реальною практикою сучасного бізнесу, що є особливо актуальним під час вивчення менеджменту. З педагогічного погляду кейс-метод є ефективним завдяки наявності таких рис: застосування в навчальному процесі елементів проблемного навчання; формування навичок з вирішення проблемних ситуацій та завдань; здійснення імітації застосування прийнятих рішень у життєвих ситуаціях; формування навичок роботи в команді під час обговорення навчальної проблеми та проведення презентацій, прес-конференцій тощо.

Підготовка до практичних занять, семінарів, бесід, наукових конференцій, лекції нерідко розглядаються передусім як індивідуальна самостійна робота. Вона є більш ефективною, якщо в ній беруть участь два-три студента. Участь партнера суттєво перебудовує психологічну структуру самостійної навчальної роботи. Передача засвоєного матеріалу студенту чи студентам забезпечує повноцінне усвідомлення самостійної навчальної діяльності, забезпечує її ефективність та завершеність.

Висновки

Провідним аспектом діяльності викладача вищого економічного навчального закладу, на нашу думку, має стати впровадження інноваційних дидактичних технологій на лекційних, семінарсько-практичних заняттях та під час підготовки студентів до практики. Застосування сучасних технологій навчання в процесі підготовки студентів до засвоєння дисципліни сприятиме формуванню особистісних значущих умінь та навичок щодо основних складових професійної діяльності, вихованню потреби систематично самоудосконалюватись, які є інваріативними до багатьох сфер майбутньої практичної діяльності фахівця.

Актуальні напрями подальшої розробки проблеми. Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо розгляд ефективних методів формування ключових компетенцій професійної діяльності економістів та з'ясування можливостей їх використання у ВНЗ України.

Література

1. Аксьонова О.В. Методика викладання економічних дисциплін: навч. посіб. / О. Аксьонова. – К., 2006. – С. 264–309.
2. Вітвіцька С.С. Основи педагогіки вищої школи: метод. посіб. для студ. магістратури / С. Вітвіцька. – К. : Центр навч. літ-ри, 2003. – 316 с.
3. Дистанційне навчання. Умови застосування / за ред. проф. Кухаренка В.М. – Харків, 2001. – 282 с.
4. Ковальчук Г.О. Активізація навчання в економічній освіті: навч. посіб. / Г. Ковальчук. – К., 2003. – С. 112-121.
5. Методика преподавания экономических дисциплин. Основы лекторского мастерства / [Балабанов В.С., Кириллов В.Н., Юлдашев Р.Т.] – М., 2000. – С.216-218.
6. Осовська Г.В., Осовський О.А. Основи менеджменту: підручник / Г.В. Осовська, О.А. Осовська. – К. : "Кондор", 2007. – 664 с.
7. Педагогика высшей школы: учеб.-метод. пособие / Состав. К.Л. Биктагиров – Казань, 1985. – С. 67-88.
8. Тарасова О.В. Вища освіта в США: сучасний стан та пріоритети розвитку [Електронний ресурс] / О.В. Тарасова // Вісн. НАДПС України. – 2011. – № 3 – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Vnadps/2011_3/11tovspr.pdf.
9. Електронний ресурс. / Режим доступу: http://6346_Vikladannya_menedjmenty.html.

Проанализированы работы ученых, посвященные исследованию особенностей обучения менеджеров за рубежом и в Украине. Выделено структуру украинского экономического образования. Особое внимание уделено анализу особенностей организации учебного процесса в высшем учебном заведении путем проведения лекций, семинарских и практических занятий. Определена важность иностранного опыта и отмечена необходимость применения интерактивных методов в преподавании экономических дисциплин в отечественных ВУЗах.

Ключевые слова: менеджер, экономическое образование, учебный процесс, высшее учебное заведение, лекция, семинар, практическое занятие, иностранный опыт, интерактивные методы.

Analysed the work of scientists dedicated to the study of peculiarities of training managers abroad and in Ukraine. The selected structure of the Ukrainian economic education. Special attention is paid to the analysis of the peculiarities of organization of educational process in a higher educational institution, through lectures, seminars and workshops. Identified the importance of foreign experience and noted the necessity of application of interactive methods in teaching economic disciplines in domestic universities.

Key words: *Manager, Economics, education, higher educational institution, lecture, seminar, practical training, foreign experience, interactive methods.*

ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

УДК 378.4:061.66:322.122.001(477.7)

Бабенко Д.В.,
кандидат технічних наук, професор,
Котикова О.І.,
доктор економічних наук, професор

Миколаївський національний
аграрний університет

МНАУ як модель регіонального інноваційного консалтингового центру південного регіону

Стаття присвячена актуальній проблемі впровадження інновацій в освітню практику МНАУ. Проаналізовано загальні інноваційні тенденції МНАУ в контексті євроінтеграційних і глобалізаційних світових процесів у сфері вищої освіти за напрямками оновлених теоретичних парадигм. Представлено наукові та практичні здобутки МНАУ.

Ключові слова: *інновації, освіта, МНАУ, науковий парк, кластер, центр.*

Світовий досвід провідних країн світу свідчить про потребу формування та забезпечення функціонування національної інноваційної системи, яка є безальтернативним шляхом у реалізації системної і послідовної державної політики кожної країни, спрямованої на активізацію інноваційних процесів забезпечення технологічного розвитку та оновлення національних економік. Загальною рисою національної інноваційної системи є забезпечення трьох пріоритетів розвитку: освіти, науки та інноватики. Від стану цих складових "трикутника знань" залежить стан розвитку кожної держави і суспільства загалом і, мабуть тому, минулий рік було проголошено Європейським Союзом Роком креативності та інновацій.

Обов'язковими елементами національної інноваційної системи є наявність таких підсистем: державного регулювання, освіти, генерації знань, інноваційної інфраструктури і виробництва.

Миколаївський національний аграрний університет постає певною моделлю регіонального інноваційного консалтингового центру, який реалізовано на основі Національного інноваційного кластера "Родючість ґрунтів", навчально-науково-практичного центру, наукового парку "Агроперспектива", п'яти інститутів, консорціуму вищих навчальних закладів Миколаївської області та функціонує на базі різних форм міжнародної наукової співпраці, науково-методичних центрів та науково-дослідних лабораторій.

Найважливішою одиницею цього поліструктурного інноваційного консалтингового утворення став науковий парк "Агрперспектива" за участю ТОВ "Сонячне світло – Миколаїв" і ПАТ "Добробут".

Відповідно до Закону України "Про наукові парки" науковий парк створюється з метою розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі та/або науковій установі, ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень та їх впровадження на вітчизняному й закордонному ринках [1].

Визначальною умовою створення Наукового парку Миколаївського національного аграрного університету "Агрперспектива" є розвиток науково-технічної та інноваційної діяльності, ефективне та раціональне використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень й їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках, на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів.

Концепція діяльності Наукового парку спрямована на реалізацію Законів України "Про наукові парки", "Про вищу освіту", "Про інвестиційну діяльність", "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інноваційну діяльність", "Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій", інших законодавчих та нормативно-правових актів, що регулюють відносини в науково-технічній та інноваційній й інших сферах згідно з чинним законодавством України, Засновницького договору та Статуту про створення та діяльність Наукового парку.

Основними завдання організації наукового парку є:

- створення регіональної інноваційної системи трансферу технологій, що стимулює інноваційну діяльність і створює ринок високотехнологічних продуктів та капіталу в агропромисловій сфері економіки України;
- стимулювання інноваційної діяльності в Університеті, спрямованої на активізацію структурних змін в економіці Миколаївської області, а також підвищення матеріально-технічного та фінансового стану університету і його співробітників загалом шляхом ефективного і раціонального використання його наукового і кадрового потенціалу, матеріально-технічної бази тощо;
- створення сприятливих стартових умов для вчених, аспірантів і випускників університету, які планують зайнятися підприємницькою діяльністю у сфері високих агротехнологій;
- створення сприятливого середовища для вже існуючих малих та середніх інноваційних компаній, зацікавлених у взаємовигідній співпраці з університетом з метою використання наявного наукового потенціалу та матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень й їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках;
- підвищення надходжень до державного та місцевих бюджетів, прискорення інноваційного розвитку аграрної економіки України.

Науковий парк "Агрперспетива" тісно співрацює з провідними селекційними центрами України: Одеським селекційно-генетичним інститутом НААНУ (директор – Соколов В.М.), Інститутом фізіології і генетики рослин НАНУ (директор – Моргун В.В.), Миронівським інститутом пшениці ім. В. Ремесла НААНУ (директор – Кочмаровський В.С.), Інститутом зрошувального землеробства НААНУ (директор – Вожегова Р.А.), Селекційно-дослідним товариством "Бор" (директор – Артюшенко П.М.) та багатьма іншими в галузі сортовипробування.

Упродовж двох років Науковий парк проводить наукові дослідження з технології вирощування овочів відкритого ґрунту з представництвами всесвітньовідомих компаній із виробництва та продажу насіння овочевих культур: CLAUSE, BAYER, NUNHEMS, Nickerson-Zwaan, Agri Saaten, SAKATA, Enza Zaden, ESASEM, Bejo, Tazier, KR, FS, Hazera Genetics, Seminis.

На демонстраційному полігоні з технології вирощування зернового, цукрового, віничного сорго проводяться сортовипробування понад 100 сортів і гібридів провідних селекційних центрів із США, Франції, Індії, Російської Федерації, Угорщини, Молдови та України.

До основних напрямів діяльності наукового парку "Агроперспектива" відносять: освоєння нових технологій створення енергогенеруючих потужностей на основі когенераційних установок; освоєння нових технологій отримання альтернативних видів палива; освоєння нових технологій отримання та накопичення енергії з відновлюваних джерел; розроблення та впровадження технологій адаптивного ґрунтоохоронного землеробства; розроблення та впровадження технологій отримання високоякісної рослинницької продукції; впровадження системи точного землеробства; розроблення та впровадження Програми інноваційного розвитку насінництва; розроблення та впровадження технологій виробництва діагностикумів захворювань рослин; методи прогнозу фітосанітарного стану агроценозів на базі використання сучасних інформаційних технологій – геоінформаційних систем для визначення доцільності застосування засобів захисту рослин; розроблення та впровадження технологій виробництва діагностикумів захворювань тварин і засобів їх захисту; технологічне оновлення виробництва продукції скотарства та свинарства; розроблення та впровадження новітніх біотехнологій для рослинництва, тваринництва та ветеринарії; застосування технологій раціонального надрозроблення та землекористування; впровадження прогресивних технологій водозабезпечення, водокористування та водовідведення і т. інше.

На думку ректора університету В.С. Шибаніна [2], "створення наукового парку дасть можливість Миколаївському НАУ організувати надсучасне виробництво для підвищення рівня якісної практичної підготовки студентів, формування у них інноваційного мислення та активізувати науково-інноваційну діяльність університету. Для цього буде створена система наукового супроводу відповідних проектів виробництва й обслуговування" [2] (див. рис. 1).

Програмою передбачено реалізацію інноваційні навчально-науково-виробничих проектів до 2018 року.

Важливою складовою регіонального інноваційного консалтингового центру є Національний інноваційний кластер "Родючість ґрунтів", цілями та завданнями якого є:

- забезпечення екологічної та продовольчої безпеки України за рахунок збереження й розширеного відтворення родючості ґрунтів;
- розробка системи критеріїв проектування та параметрів, які нормуються для проектів ландшафтно-земельного упорядкування;
- створення системи протиерозійного захисту та відновлення родючості еродованих ґрунтів у сучасних умовах зміни клімату та трансформації земельних відносин;
- розробка технологій відновлення родючості іригаційно-деградованих ґрунтів, особливо в районах покинутого зрошення;
- створення системи захисту ґрунтів від вітрової ерозії (дефляції), з урахуванням сучасної трансформації структури посівних площ та стану лісомеліорації;
- створення системи інформаційної підтримки інноваційних технологій збереження відтворення родючості ґрунтів;
- створення системи підготовки та підвищення кваліфікації наукових та виробничих кадрів для реалізації інноваційного процесу в рамках сфери діяльності кластера;
- виконання практичної роботи з формування, державної реєстрації та супроводу інноваційних проектів збереження й розширеного відтворення родючості ґрунтів.

Рис. 1. Система інноваційних проектів Миколаївського НАУ з інтеграції аграрної освіти, науки та виробництва

Основними напрямками діяльності кластера "Родючість ґрунтів" є:

1. Забезпечення екологічної та продовольчої безпеки України.
2. Впровадження високотехнологічних та інноваційних технологій збереження та відтворення родючості ґрунтів.
3. Підтримка науково-дослідної діяльності в галузі.
4. Створення нових робочих місць у галузях.
5. Формування ринків високих технологій, робіт та послуг.
6. Координація виконання наукових та науково-технічних програм, розробки інноваційних проектів, а також програм випуску науково-технічної продукції.

Діяльність Національного інноваційного кластера "Родючість ґрунтів" здійснюється згідно з планом, важливою складовою якого є проведення "круглих столів" та "семінарів". Під час засідань проводяться презентації наукового та навчально-методичного доробків викладачів університету, працюють виставки наукових робіт.

Крім того, в університеті діє навчально-науково-практичний центр (ННПЦ МНАУ). ННПЦ МНАУ створений на виконання наказу Міністерства аграрної політики України від 30 листопада 2006 року № 626 "Про передачу частини земель та основних фондів з балансу ДП НДГ "Сонячне" МДАУ Миколаївського району на баланс Миколаївського державного аграрного університету". Наказом було передано: 1339,3 га сільськогосподарських угідь; студентський гуртожиток на 200 ліжко-місць; механізований тік; 2 бази ферми ВРХ; 2 бази ферми СТФ; центральна ремонтна майстерня; зерновий склад Комсомольського відділку; споруди зрошувальної системи.

Центр створений з метою забезпечення практичного навчання студентів, слухачів університету, проведення аспірантами та вченими наукових досліджень, здійснення науково-виробничої діяльності, яка технологічно пов'язана з процесом підготовки фахівців сільського господарства та інших галузей агропромислового комплексу України, виробництва репродукційного насіння, переробки і реалізації сільськогосподарської продукції, надання послуг, виконання робіт з виробництва сільськогосподарської продукції.

Основними напрямками діяльності ННПЦ МНАУ є:

- створення умов для проведення навчально-технологічної та виробничої практики студентів університету та Технолого-економічного коледжу, слухачів підрозділів підвищення кваліфікації відповідно до навчальних планів та ведення сільськогосподарського виробництва з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу;

- забезпечення проведення науково-дослідних, інноваційних робіт професорсько-викладацьким складом, науковцями та студентами;

- виробництво та реалізація продукції сільськогосподарського виробництва, репродуктивного насіння та іншої продукції сільськогосподарського призначення.

Предметом діяльності ННПЦ МНАУ є:

- організація проведення навчально-технологічних та виробничих практик студентів, слухачів відділень підвищення кваліфікації відповідно до затверджених університетом навчальних планів;

- забезпечення проведення науково-дослідних робіт професорсько-викладацьким складом, аспірантами та студентами;

- організація дослідних та демонстраційних полів, майданчиків, впровадження передових технологій тощо;

- проведення Днів поля з технології вирощування зернових, технічних та овочевих культур;

- надання санітарно-гігієнічних, оздоровчих, комунально-побутових та інших платних послуг працівникам ННПЦ МНАУ і населенню;

- вирощування лікарських рослин і проведення первинної переробки для подальшої їх реалізації;

- надання послуг сільськогосподарським підприємствам з проведення технологічних операцій, пов'язаних з виробництвом сільськогосподарської продукції.

ННПЦ МНАУ плідно співпрацює із Селекційно-генетичним інститутом – національним центром насіннізнавства та сортовивчення, інститутом водних проблем та меліорації НААНУ, Інститутом зрошувального землеробства, представництвами іноземних компаній, ТОВ "С-Росток". У 2012 році разом з компанією "Vaderstad" проведено демонстраційні випробування сучасної шведської сівалки "Rapid".

Діяльність ННПЦ МНАУ сприяє якісній та сучасній підготовці фахівців високого рівня, відповідно до вимог науки і виробництва та інноваційних технологічних процесів дає можливість студентам та аспірантам долучитися до сучасних досягнень вітчизняної та зарубіжної науки в насінництві, овочівництві, зрошенні і т. інше.

У 2013 році виробничу практику на базі ННПЦ МНАУ пройшло 870 студентів, у т. ч. 106 – коледжу, яких безпосередньо залучали до виробничих процесів.

Вся науково-виробнича діяльність ННПЦ МНАУ спрямована на впровадження наукових досліджень, інноваційних проектів і передового досвіду.

На базі Навчально-науково-практичного центру Миколаївського НАУ за участю провідних компаній із виробництва і продажу насіння сорго із США, Франції, Індії, Російської Федерації, Угорщини, Молдови, а також вітчизняних центрів селекції сорго та виробників з 10 областей України і Автономної Республіки Крим було створено дослідне демонстраційне поле з технології вирощування сорго.

Також на базі ННПЦ МНАУ спільно з компанією "С-Росток", було реалізовано експериментальний проект з технології вирощування овочів на дослідному демонстраційному полі, де було представлено майже 150 нових сортів та гібридів овочевих культур найвідоміших світових виробників овочевого насіння.

У проекті взяли участь представники всесвітньовідомих компаній із виробництва та продажу насіння овочевих культур: Франції, Німеччини, Італії, Іспанії, Японії, США, Ізраїлю, Нідерландів – загалом 16 країн.

У серпні 2013 року на базі ННПЦ МНАУ спільно з компанією "С-Росток" та за участю керівництва області було проведено День поля з технології вирощування овочів відкритого ґрунту. Своєю продукцією на Дні поля представили відомі компанії, що забезпечують овочівників сучасним крапельним зрошенням, мінеральними та мікродобривами, хімічними та біологічними засобами захисту рослин.

У вересні 2013 р. на базі ННПЦ МНАУ було проведено День поля з технології вирощування сорго. На заході були присутні представники відомих компаній з виробництва і продажу насіння сорго із США, Франції, Індії, Угорщини, Молдови, а також вітчизняні центри селекції сорго та виробники з 10 областей України та Автономної Республіки Крим.

Демонстрація сучасних сортів в овочівництві та виробництві сорго в ННПЦ університету стала можливою завдяки створенню потужної матеріально-технічної бази та плідній міжнародній співпраці з провідними іноземними компаніями.

У жовтні 2013 року на базі ННПЦ проведено конкурс "Кращий орач МНАУ", в якому взяли участь 23 студенти факультету агротехнологій та інженерно-енергетичного факультету, Новобузького, Мигійського та Технологіко-економічного коледжів.

У травні 2014 року разом з компанією "Монсанто Україна" на площі 277 га було введено в експлуатацію сучасне дощувальне зрошення.

Беручи до уваги тенденції до глобалізації та об'єднання зусиль світової спільноти для вирішення нагальних завдань сьогодення, питання інтеграції України до європейської та світової громадськості взагалі та, зокрема української наукової думки набуває все більшої та більшої актуальності.

Тому в першу чергу міжнародна діяльність Миколаївського національного аграрного університету орієнтована на: реалізацію основних ідей і вимог Болонської декларації; розширення та встановлення прямих контактів із провідними закордонними ВНЗ; підвищення якості знань майбутніх фахівців і викладачів шляхом організації практики, стажування студентів; участь у міжнародних грантових програмах.

З метою розширення міжнародних наукових зав'язків університет підтримує ділові стосунки за різними напрямками з університетами та установами багатьох країн світу: Польщі, Росії, Великої Британії, Ірландії, США, Франції, Угорщини, Данії, Чехії, Китаю та іншими (табл. 1).

Таблиця 1

Міжнародна співпраця Миколаївського НАУ

Країна	ВНЗ-партнер, установа, фірма та інше	Напрями співробітництва
А	Б	В
Бангладеш	Агенція з набору іноземних студентів Friends International	набір студентів для навчання у МНАУ
Бельгія	Міжнародна кінологічна федерація	освітньо-наукове співробітництво
	Гентський університет	освітньо-наукове співробітництво

А	Б	В
Білорусь	Гродненський державний аграрний університет	освітньо-наукове співробітництво
	Республіканське унітарне підприємство "Науково-практичний центр Національної академії наук Республіки Білорусь з тваринництва"	освітньо-наукове співробітництво
Данія	філія Міністерства сільського господарства півдня Данії	обмін інформацією в галузі виробництва, переробки, контролю якості тваринницької продукції
Італія	Неапольський університет Федеріко II	освітньо-наукове співробітництво
	Флорентійський університет	освітньо-наукове співробітництво
Китай	Цзілінський аграрний університет	освітньо-наукове співробітництво
	Департамент науки і освіти провінції Цзилінь	освітньо-наукове співробітництво
	Рекрутингове агентство СОЛТОН	набір студентів для навчання у МНАУ
Німеччина	Корпорація "Інтерквель Хеймі ГМБХ"	наукове співробітництво
	Гумбольдт-Університет	освітньо-наукове співробітництво
	Союз "Сільське Господарство та Екологічна Рівновага у Східній Європі" (LOGO)	стажування студентів аграрних спеціальностей
Південна Корея	Національний університет Чунгбук	освітньо-наукове співробітництво
Польща	Школа інженерії та менеджменту в Ропчицах	двосторонній обмін результатами науково-дослідницьких робіт; обмін досвідом у галузі застосування методик навчання; обмін науковими кадрами
	Поморський центр аграрного дорадництва	освітньо-наукове співробітництво
США	"Тафтс" університет	співробітництво в галузі міжнародної освіти та науки
	Державний університет Сан Хосе (Каліфорнія)	співпраця та створення міжнародного комплексу
	Коледж Ель Каміно (Іллінойс)	
	Рада міжнародного обміну вченими	ведуться переговори щодо запрошення професора з програми адміністрування до МНАУ читати лекції

продов. табл. 1

А	Б	В
	Фонд "Україна – США"	розвиток соціальної програми "Рівний доступ до освіти для людей з фізичними вадами"
	Центр культурних обмінів (CCI)	стажування студентів економічних спеціальностей
	Корпус Миру США	підвищення мовної кваліфікації науково-педагогічного складу та студентів
Франція	Національна вища школа агрономічної освіти (НШАО)	підвищення кваліфікації викладачів французької мови
	Група ISA	співпраця у педагогічній та науковій сферах
	Федерація "Обміни Франція-Україна"	стажування студентів аграрних спеціальностей
	фірма Льо Гай де Барвілле	проведення спільної наукової та навчально-виробничої діяльності
Чехія	Науково-дослідний інститут сільськогосподарських машин (м. Прага)	науково-технічне співробітництво

* Співпраця у рамках угод, підписаних у попередні роки.

Співробітництво у галузі науки включає обмін запрошеннями для участі у науково-практичних конференціях та семінарах, зокрема студентських; підготовка і видання спільних наукових праць; проведення двосторонніх наукових стажувань викладачів, аспірантів і студентів; участь у підготовці й виконанні спільних наукових проектів, зокрема в рамках міждержавних програм та міжнародних грантів; обмін науково-технічною літературою, що видається викладачами і співробітниками навчальних закладів. У галузі культури та спорту – організація заходів з метою кращого ознайомлення українських громадян з культурою інших держав; обмін запрошеннями для участі у фестивалях, конкурсах та інших культурно-масових заходах, що проводяться навчальними закладами; проведення спільних змагань між спортсменами навчальних закладів. У галузі адміністрування – взаємні візити представників управління та адміністрації обох навчальних закладів для консультацій, погодження реалізації умов угоди та обміну досвідом з питань управління вищим навчальним закладом.

Миколаївський національний аграрний університет є членом престижних міжнародних освітніх та наукових організацій, зокрема:

1. Співдружність університетів Magna Charta (некомерційна організація, створена Університетом Болоньї та Європейською асоціацією університетів (EUA). Мета – підтримувати і пропагувати основні університетські цінності та права, закріплених у Великій Хартії університетів, та розвивати Єдиний європейський простір у царині освіти та науки);

2. Асоціація членства Інституту міжнародної освіти (до неї входять понад 850 вищих навчальних закладів у всьому світі, є першою глобальною професійною асоціацією високопоставлених політиків, адміністраторів та дослідників міжнародної освіти);

3. Американська Рада з Міжнародної Освіти (це єдина організація, яка представляє ректорів усіх типів приватних і державних університетів США, а також некомерційних та комерційних коледжів. Це дозволяє ACE виступати як об'єднувальний фактор для вищої освіти не лише США, а й всього світу).

Крім того, МНАУ успішно взаємодіє з такими авторитетними міжнародними організаціями, як: Британська Рада в Україні; Німецька служба академічних обмінів (DAAD); Рада міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX); Фонди ім. сенаторів Фулбрайта та Гамфрі (Fulbright&Humphrey Foundation); Австрійська служба академічних обмінів (OAD); Корейське товариство міжнародного співробітництва; Федерація обмінів Франція – Україна та інших.

Участь у складі таких престижних асоціацій відкриває перед ученими, педагогами і студентами широкі можливості співробітництва і взаємодії. Нові ресурсні й інформаційні центри дозволяють збільшити обсяги обміну студентами, викладачами, якісно поліпшити співробітництво з провідними вищими навчальними закладами світу щодо спільних наукових розробок, реалізації загальних проектів.

Таким чином, Миколаївський національний аграрний університет виступає освітнім, культурним та науковим центром Південного регіону, який через діяльність Національного інноваційного кластера "Родючість ґрунтів", навчально-науково-практичного центру, наукового парку "Агроперспектива", п'яти інститутів, консорціуму вищих навчальних закладів Миколаївської області та різних форм міжнародної наукової співпраці, науково-методичних центрів і науково-дослідних лабораторій, забезпечує координацію спільної діяльності науковців навчальних закладів, дає можливість накопичувати інноваційний довід та впроваджувати сучасні технології в освітню сферу Миколаївщини.

Така плідна інтегрована міжвишівська та міжнародна співпраця сприяє підвищенню якості професійної і наукової підготовки майбутніх фахівців та забезпечує сприятливі умови для інтеграції Миколаївського національного аграрного університету в європейський освітній та науковий простір.

Література

1. Про наукові парки [Електронний ресурс] : Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>. – Дата останнього доступу : 13.03.2015.
2. Шибанін В.С. Концептуальні засади і пріоритетні напрями ефективного розвитку аграрного університету / В. С. Шибанін // Економіка АПК. – 2014. – № 1. – С. 5 – 13.

Статья посвящена актуальной проблеме внедрения инноваций в образовательную практику МНАУ. Проанализированы общие инновационные тенденции МНАУ в контексте евроинтеграционных и глобализационных мировых процессов в сфере высшего образования по направлениям обновленных теоретических парадигм. Представлены научные и практические достижения МНАУ.

Ключевые слова: инновации, образование, МНАУ, научный парк, кластер, центр.

This paper is devoted to the problem of innovation in educational practice MSAU. The common MSAU innovative trends in the context of European integration and globalization of world processes in higher education in the areas of theoretical paradigms updated. Presented scientific and practical achievements MSAU.

Key words: innovation, education, MSAU, Science Park, a cluster center.

Снітинський В.В.,
доктор біологічних наук, професор,
Рак Ю.П.,
доктор технічних наук, професор,
Пасічник Т.В.,
кандидат фізико-математичних наук, доцент

Львівський національний
аграрний університет

Інноваційні технології та кібернетичний підхід під час формування професіонала-аграрія третього тисячоліття (на прикладі Львівського національного аграрного університету)

Розроблено модель формалізації предметної області підготовки професіонала-аграрія третього тисячоліття. Запропоновано інноваційні механізми в управлінні проектами підготовки сучасного професіонала-аграрія. Визначені пріоритети в навчально-науковій діяльності Львівського національного аграрного університету.

Ключові слова: навчально-наукова діяльність, освітні проекти, інформаційні технології, банки даних.

Ставлення проблеми та аналіз досліджень. На сьогодні головним споживачем знань вищих навчальних закладів є підприємства малого і середнього бізнесу, що значною своєю більшістю можуть представляти сільську місцевість як значного виробника сільськогосподарської продукції. Адже світовий досвід показує, що цей виробник є надзвичайно динамічний і потребує малих капіталовкладень. Саме малий бізнес здатний реалізувати ризиковані ідеї. Найчастіше виробництво в ньому стає учасником інновацій, перетворюючи свої ідеї на готовий продукт виробництва (товар).

З іншого боку, автоматизація та комп'ютеризація суспільства, зокрема, застосування мікропроцесорів, чипів та іншої електроніки у сільськогосподарському машинобудуванні, діагностичній техніці і т. ін., використання GPS-навігації під час сільськогосподарських робіт вимагає від сучасного аграрника додаткових знань у галузях нанотехнологій, IP-технологій тощо.

Тому в Україні протягом останніх років намагаються створити умови для переведення агропромислового комплексу на інноваційну модель функціонування та розвитку. Прийнято низку законів та нормативно-правових рішень, проведено державні заходи, спрямовані на утвердження інноваційних підходів до АПК [2]. Такі тенденції посилюються у зв'язку з євроінтеграційними пріоритетами України та її вступом до СОТ.

До того ж, Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію реформування і розвитку аграрної освіти та науки, в якій гостро стоїть проблема підготовки висококваліфікованих робітничих кадрів агропромислового комплексу [3].

Таким чином, головною задачею Львівського національного аграрного університету є формування висококваліфікованого з універсальними знаннями випускника здатного реалізувати себе на світовому та внутрішньому ринку праці.

На основі проведеного аналізу публікацій [1-10], а також глибинних досліджень у сфері діяльності агропромислового комплексу запропоновано формально-логічну схему реалізації механізму підготовки сучасного професіонала-аграрника.

Ставлення завдання. Метою статті є розробка моделі формалізації предметної сфери підготовки професіонала-аграрія третього тисячоліття для забезпечення стану системного проведення проектного аналізу під час реалізації освітніх регіональних проектів та визначення пріоритетів у навчально-науковій діяльності Львівського національного аграрного університету.

Основна частина дослідження. На нашу думку, основою реалізації такого завдання має бути зменшення дисциплін, що включають фундаментальну підготовку, адже ми досі не навчилися набуті фундаментальні знання трансформувати в технології, щоб збільшити продукування якісних товарів та послуг. Базову підготовку має суттєво доповнити технологічна. Перед Університетом стоїть задача, яка б зменшила надання студентам вузькоспеціалізованих даних, які можна вільно знайти в книжках чи довідниках та навчити студента нестандартно мислити. Інформація легше засвоюється лише під час живого діалогу – проектно-орієнтований підхід, ділові ігри та вільне володіння сучасними інформаційними технологіями, комп'ютерно-інтегрованими системами, спеціалізованими автоматизованими системами, що в своїй основі використовують SH-технології, Інтернет-мережеві технології тощо.

Така побудова освітньої підготовки професійного аграрія на базі ЛНАУ вимагає деякої модифікації навчального, наукового, виховного процесу з метою отримання практичних навичок із сучасних технологій в агропромисловому секторі. Для цього треба надати паралельному розвитку дистанційну систему навчання – як систему постійної підготовки та перепідготовки всіх типів фахівців-аграріїв, розробивши для цього відповідне нормативно-правове забезпечення.

Основою такого проекту, з точки зору пріоритетності, має бути:

- безперешкоди доступ до всіх елементів дистанційної освіти засобами Інтернет-порталу;
- інноваційний характер усіх освітніх програм та їх реалізація сучасними технологічними засобами;
- створення відкритої електронної бібліотеки;
- створення електронного банку даних та знань, що включають у себе університетські лекційні курси за пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору;
- створення дистанційних освітянських програм і курсів, зорієнтованих на навчання та підвищення кваліфікації працівників АПК.

Такого типу проектно-орієнтований підхід в управлінні університетом забезпечить реалізацію освіти за принципом "Освіта для всіх" та "Освіта через усе життя", що відповідає рішенням Міжнародної комісії з питань освіти, науки і культури при ООН (ЮНЕСКО).

Реалізація такого проекту вирішить низку проблем:

1. Економія фінансових ресурсів, пов'язаних із наявністю територій з нерівномірною щільністю населення та значною віддаллю до місцезнаходження ВНЗ.
2. Економія часового ресурсу, якого так не вистачає фахівцям для отримання нових знань та забезпечення постійної і життєвої системи навчання.

Розв'язання вищевказаних задач можливий за умов упровадження інноваційних досягнень у галузі технологій навчання та новітніх технологій, які відкривають можливості спілкування на величезних відстанях. Реалізація цих завдань є посиленою для ЛНАУ, оскільки в плані автоматизації, комп'ютеризації та технологічного наповнення університету зроблено і робиться чимало.

Основою сучасних інноваційних технологій навчання є розвиток засобів масової комунікації (ЗМК), засобів масової інформації (ЗМІ) та комп'ютерно-інтегрованих технологій візуалізації інформації на електронних і "твердих носіях", засобів друкованих мас-медійних систем, здатних відтворювати інформацію в середовищі Pocketbook чи паперових носіях та ще й з використанням принципу "Print-on-demand".

Вказані проблеми можна розв'язати, використовуючи комп'ютерно-інтегровані та інформаційно-комунікаційні технології із залученням сучасних технологій цифрової передачі аудіо- і відеоінформації засобами оптичних систем та пакетних принципів передачі даних, розгортанням широкосмугових радіосистем і супутникових каналів і, як результат, створення у телекомунікаційних мережах високоінтелектуальних серверів із широким спектром інформаційних послуг.

Таким чином, інформатизація суспільства та динаміка розвитку агропромислового сектору вимагає в основу діяльності ЛНАУ, з точки зору науково-навчального процесу, сформулювати такі напрями розвитку та ефективності його функціонування.

Зокрема в науковій діяльності планується:

1) Створити аксіоматичну базу теорії програмно-апаратних алгоритмів, що унаслідують теорію абстрактних алгоритмів для оперативної обробки інформації під час розв'язку прикладних задач агропромислового комплексу в режимі реального часу.

2) Розробити апаратно-програмні моделі розв'язку задач оптимізаційного синтезу ресурсів для створення новітніх біологічних і фізичних об'єктів, що зменшують зовнішній вплив на довкілля та дозволяють збільшити обсяги виробництва та конкурентоздатності сільськогосподарської продукції,

3) Проводити розвиток та використання інновацій в АПК під час обрахування на основі характеристик складності, поєднання операцій програмування, систем керування та спеціалізованих комп'ютерних систем.

4) Спроекувати сучасні інформаційні бази даних та знань, які належать до предметної сфери АПК, що дозволить отримувати достовірну та прогнозну інформацію в режимі on-line.

5) Спеціалізованими комп'ютерними системами виконувати глибинний аналіз процесів та явищ, що проходять в усіх сферах діяльності АПК на рівні наноматеріалів та нанотехнологій і давати більш точний прогноз. Зокрема в таких галузях знань, як: землеробство, меліорація, механізація та електрифікація зберігання та переробка сировини тощо.

6) Для забезпечення інновацій у проведенні досліджень стосовно АПК використовувати спеціалізовані комп'ютерні системи та БН-технології.

У контексті вищезапропонованих інновацій у науковій діяльності ЛНАУ слід удосконалити і навчальний процес.

Основою удосконалення навчального процесу Університету є формування знань та навичок у студентів з метою підготовки сучасного професіонала-аграрника здатного адаптуватися до швидкозмінних вимог часу, ринку праці тощо.

Всі навчальні плани мають бути відкориговані відповідно до вимог сучасної світової науки причому з врахуванням розвитку впроваджувати факультативні курси за виборами студентів і перейти до роботи за принципом: "Вчимо студентів того, що вимагає життя, а не того, що знаємо".

Такий підхід вимагає глобального впровадження інформаційних технологій у навчальний процес.

Автоматизація обліку навчального процесу дозволить:

1) Контролювати знання з дисциплін засобами системи тестування "віртуального університету".

2) Отримати базу навчальних матеріалів в середовищі "віртуального університету" з можливістю віддаленого доступу.

3) Контролювати якість навчального матеріалу з дисциплін з боку керівництва університету.

4) Отримувати автоматизований розрахунок сумарних модульних оцінок із заданого алгоритму.

5) Проводити контроль успішності як студентами, так і працівниками деканатів з можливістю віддаленого доступу до інформації.

- 6) Проводити профорієнтаційну роботу засобами "віртуального університету".
- 7) Отримати базу відеолекцій у середовищі "віртуального університету".
- 8) Одержати можливості автоматичного формування статистичних звітів.

Тобто, перед науково-педагогічним колективом ЛНАУ стоїть потреба розв'язку низки завдань, зокрема:

I) у навчальному процесі:

9) Дослідження, вдосконалення та подальший розвиток віртуальної системи навчання.

10) Постійне впровадження в навчальний процес електронних систем навчання, технологій Pocketbook, інтерактивних та мультимедійних систем, електронних та гібридних бібліотек.

11) Розробка, адаптація та впровадження мережевих структур з використанням Інтернет-технологій для розвитку корпоративних та міжкорпоративних мереж співпраці з іншими закладами як у виробничій сфері, так і навчальному процесі.

II) у науково-дослідній діяльності на рівні договірної тематики, НДР та НДКР і в межах Єврокомісії:

1) Розробка БН-моделі комп'ютера для оперативної обробки інформації в аграрно-промисловому комплексі.

2) Розробка програмно-апаратного комплексу web-порталу публікації даних про діяльність університету.

3) Розробка web-сайта університету та його міжнародна інтеграція засобами Інтернет-порталу.

4) Розробка телематичного підходу для взаємодії ЗМІ, ЗМК, друкованих мас-медійних систем щодо підвищення іміджу ЛНАУ.

5) Розробка інформаційно-аналітичної системи (ІАС) в АПК та її міжнародна інтеграція з організаціями при ООН, ЮНЕСКО тощо.

6) Проведення досліджень щодо використання спеціалізованих комп'ютерних систем (СКС) за автоматизації відбору та візуалізації інформації від АПК на електронному та "твердому" носіях у режимі реального часу.

7) Проведення досліджень для розробки "Color-system", здатних фіксувати оперативну і достовірну інформацію, що проходить в АПК, на рівні наноматеріалів та нанотехнологій з метою виконання глибокого аналізу та більш точного прогнозу.

8) Розробка експертних систем (ЕС) в тій чи іншій предметній сфері, що є складовою усього АПК.

9) Розробка класифікаційних методів в АПК, які забезпечують автоматизацію та ієрархію відбору інформації засобами комп'ютерно-інтегрованих систем.

10) Проведення наукових досліджень, спрямованих на розробку "м'яких" теорій прийняття управлінських рішень, необхідних в забезпеченні високоефективного стану функціонування всіх сфер діяльності АПК.

11) Розробка проектного офісу управління навчально-науковою діяльністю на всіх рівнях діяльності університету з використанням основ теорії стратегічного і тактичного менеджменту, креативних, інформаційних технологій та інновацій.

Висновки

Такий напрямок у навчально-наукової діяльності ЛНАУ дасть поштовх до розвитку сучасних інформаційних технологій та інновацій, де не лише споживатимуться нові технології, а й продукуватимуться нові знання. Це дозволить забезпечити достойне місце ЛНАУ на світовому освітньому ринку та створити умови у підготовці професіонала-аграрника, здатного конкурувати на світовому ринку праці та відповідати вимогам сьогодення.

Література

1. Акофф Р.Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Р.Л. Акофф, Д. Магидсон, Г.Д. Эдисон; пер.с англ. Ф.П. Тарасенко. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. – 265 с.
2. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 року. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://minagro.gov.ua/files/00003800/Dergavna_cirova_programa.doc.
3. Концепція реформування і розвитку аграрної освіти та науки. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://minagro.gov.ua/page/711046>.
4. Національна доктрина реформування та розвитку агропродовольчого комплексу України (проект). [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://minagro.gov.ua/page/711048>.
5. Пасічник Т.В. Інноваційна модель розвитку вітчизняного АПК й управлінські аспекти її формування //Проблеми науки. – 2009. – №1. – С. 16-19.
6. Рак Ю.П. Малі друкарські системи: прогнозування, аналіз, синтез. / Ю.П. Рак . – К. : Наук. думка, 1999. – 256 с.
7. Рач В.А. Проектная деятельность в условиях глобализации и экономики знаний / В.А. Рач //Управління проектами та розвиток виробництва: 36. наук. пр. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. – №2(10) – С. 55-62.
8. Руководство к Своду знаний по управлению проектами (Руководство РМВОК) третье издание, 2004. – Project Management Institute, Four Campus Boulevard, Newtown Square, PA 19073-3299 USA / США. – 401 с.
9. Снітинський В.В. Землепорядкування та екологія: системи підтримки прийняття рішень / В.Снітинський, М.Сявавко, А.Сохнич, НВФ "Українські технології". – Львів, 2001. – 567с.
10. Тернер Р. Руководство по проектно-ориентированному управлению / Р. Тернер, Изд. дом Гребенникова. – 2007. – 550с.

Разработана модель формализации предметной области при подготовке профессионала-агрария третьего тысячелетия. Предложены инновационные механизмы в управлении проектами подготовки современного профессионала-агрария. Определены приоритеты в учебно-научной деятельности Львовского национального аграрного университета.

Ключевые слова: учебно-научная деятельность, образовательные проекты, информационные технологии, банки данных.

The model formalization of the domain of training professionals, farmers of the third millennium builder. Innovative mechanisms in project management training modern-professional farmers proposed. Priorities in teaching and research activities of the Lvov National Agrarian University defined.

Key words: educational and scientific activities, educational programs, information technology, data banks.

Використання дидактичних ігор на заняттях української мови та літератури

У статті розкриваються особливості впровадження дидактичних ігор на заняттях української мови та літератури, тому що вони сприяють формуванню ключових компетентностей, вдосконаленню культури спілкування, формуванню організаторських і комунікативних навичок студентів. Увага акцентується на методиці проведення навчальної гри: етапах її організації, ролях, у яких має виступати викладач. Подаються приклади організації дидактичних ігор, які доцільно застосовувати на заняттях.

Ключові слова: дидактична гра, ефективність навчального процесу, ефективність застосування гри, рольова гра, ігрова модель навчання.

Ставлення проблеми. Гра являє собою складний соціокультурний феномен, якому присвячено безліч культурологічних, психологічних і педагогічних досліджень. Серед них особливе місце належить питанням про використання гри в навчальних цілях. Складність криється в особливій природі ігрової діяльності: в її численних визначеннях підкреслюється самоцінність, відсутність орієнтації на результат. Між тим, навчання за своєю сутністю – цілеспрямована діяльність і викладач її має організувати, підпорядковуючи її поставленій меті, що виходить за межі ігрових завдань.

Застосування гри на заняттях та позааудиторний час є одним із найефективніших підходів до процесу навчання, тому що ігрові технології полегшують засвоєння інформації, активізують уважність студентів, навчають “вміння навчатися” самостійно. У статті висвітлено теоретичні питання, такі як методика застосування ігрового підходу у навчальному процесі, роль гри у вихованні та формуванні особистості студента.

Аналіз попередніх досліджень. Імітаційне моделювання отримало розповсюдження у світовій педагогіці у 60-80 рр. ХХ ст. Так, у 70-х роках було створено великі об'єднання з метою дослідження імітаційного моделювання: Північноамериканську асоціацію імітаційного моделювання та ігор і Міжнародну асоціацію імітаційного моделювання. Цими організаціями були визначені можливості використання ігор у навчальному процесі для посилення мотивації за рахунок елемента змагання і суперництва; можливості врахування індивідуальних особливостей тих, хто навчається, за рахунок розподілу ролей; можливості інтеграції та спільного використання знань, умінь і навичок з різних галузей за максимального емоційного залучення до виконання рольової діяльності. Закордонний досвід впровадження ігрової моделі у навчальний процес досить ґрунтовно дослідив вітчизняний учений М.В. Кларин, узагальнивши його у своїх психолого-педагогічних працях “Інновації у світовій педагогіці: навчання на основі дослідження, гри й дискусії”, “Інноваційні моделі навчання в зарубіжних педагогічних пошуках”, “Гра у навчальному процесі”.

Мета статті – розглянути теоретичні питання ролі гри в організації навчального процесу; дати характеристику різних типів ігор та вимоги до них; довести ефективність застосування гри на заняттях української мови та літератури.

Виклад основного матеріалу. Навчальна гра передбачає ігрове моделювання подій та явищ, що вивчають, має чітко поставлену мету й відповідний результат. Вона полегшує засвоєння матеріалу, дає можливість повторити вивчене, чітко організувати підготовку, проведення й підбиття підсумків, поставити пізнавальні й проблемні питання у процесі гри, залучити всіх студентів групи.

Елементи гри застосовую майже кожного заняття (актуалізація знань), у середині (осмислення вивченого матеріалу) або наприкінці (на етапі закріплення). Під час гри навчальна мета постає перед студентами у вигляді ігрового завдання: розгадати кросворд, знайти помилки в тексті тощо. Використання на занятті елементів гри сприяє підвищенню пізнавального інтересу, розвитку пам'яті, мислення, уваги, фантазії, уяви, творчих здібностей, використанню знань, умінь і навичок на практиці, розвитку самостійності, активізації, навіть пасивних студентів, що сприяє підвищенню результатів.

У своїй роботі практикую використання ігор із традиційними формами організації навчання. Зазвичай складний для розуміння матеріал викладаю традиційними методами (розповідь, лекція, проблемний виклад тощо), а менш складний, який студенти можуть опанувати самостійно (але для цього їм потрібний додатковий стимул), вивчають у формі гри. Як правило, закріплення, узагальнення та перевірку засвоєння матеріалу часто проводжу за ігровими технологіями. Саме на таких заняттях студенти не автоматично сприймають навчальний матеріал, а напружено працюють, виявляючи активну участь у процесі. І саме цього можна досягти тільки за допомогою інтерактивного навчання, зокрема гри на занятті.

У грі закладено значні виховні резерви й педагогічні можливості. За допомогою гри реалізують зв'язок головної ролі викладача й самостійності студентів з урахуванням їх вікових й індивідуальних особливостей, реалізуються принципи наочності, доступності результатів, оскільки навчальна гра забезпечує міцне закріплення знань, застосування їх на практиці, допомагає викладачу контролювати, а студентам удосконалювати набуті знання, уміння та навички. Гра сприяє максимальній активізації навчально-пізнавальної діяльності, що є показником ефективності заняття й роботи викладача. Зацікавленість і задоволення – надзвичайно важливі психологічні ефекти гри. Дітей спочатку приваблює поставлена задача гри, труднощі, які потрібно подолати, а потім радість відкриття, подолання перешкоди. Використання ігрових методів навчання дозволяє підвищити пізнавальний інтерес студентів, дає їм можливість розширити й закріпити знання з тієї чи іншої теми.

Рольові ігри дозволяють ефективно використовувати активність студентів, спрямовуючи її в корисне русло. Завдяки грі вони набувають навичок із взаємодії з іншими людьми, вчаться чітко формулювати й обґрунтовувати власну точку зору, вести конструктивну дискусію і знаходити компроміси. Серед переваг рольових ігор слід відзначити: можливість одержати додаткову інформацію; з'ясувати невисвітлені у навчальному курсі питання; продемонструвати знання.

Гра вчить проводити дискусії, дає можливість формувати комунікативні компетенції, розвиває творчі здібності під час розв'язування конкретних завдань. Під час гри студенти вчаться відстоювати свою позицію, що гарантує розвиток у них соціальних компетенцій, а під час виконання ролі формують толерантне ставлення до інших думок, що не збігаються із власними поглядами. До участі в грі вдається залучити навіть тих студентів, у яких недостатньо сформовано мотивацію навчання. Залучення особистісного досвіду студентів дозволяє підвищити авторитет тих із них, які мають невисокі навчальні досягнення.

Існує багато різновидів ігор, зупинимось на характеристиці деяких з них.

"Ланцюжок" – нагадує відому всім із дитинства гру в міста, коли наступний гравець має підібрати назву міста, що починається на останню літеру названого попереднім гравцем міста. Цю гру можна використовувати на будь-якому етапі заняття: актуалізація опорних знань, закріплення знань, етап мотивації, розумова хвилинка тощо.

Так чи ні? Ведучий (викладач) загадує певний об'єкт. Гравці намагаються знайти відповідь, ставлячи запитання ведучому, на які можна відповісти – тільки "так", "ні", "і так, і ні". Ця гра навчає складати розрізнені факти в єдину систему, уважно слухати й чути своїх одногрупників. Після проведення гри обов'язково слід проаналізувати самі запитання, адже мета цієї гри – не просто відгадати об'єкт (предмет тощо) безладним переліком запитань, а навчати студентів виробляти стратегію пошуку раціональним шляхом.

КВК (клуб винахідливих і кмітливих). Конкурс влаштовують або серед студентів однієї групи і тоді проводять в аудиторії, або серед 2-3 команд, у складі яких – студенти з паралельних груп (у такому випадку захід проводять в актовій залі). Склад команд слід сформувати заздалегідь, щоб придумати назву команди, намалювати емблеми й підготувати з гравцями привітання, а також необхідне обладнання для проведення гри.

Ерудит. У грі беруть участь шість учасників. Запитання першого завдання (6-12 запитань з певної теми), які їм дають, оцінюють за 5-бальною системою. Якщо учасник гри не має відповіді на запитання, йому може допомогти група підтримки, але тоді відповідь оцінюють за 3-бальною системою. Після кожного конкурсу журі оголошує результати. Той з учасників, хто набрав найменшу кількість балів, вибуває з гри. Залишаються найсильніші. Отже, у першому конкурсі беруть участь шість студентів, у другому – п'ять, у третьому – чотири і т. ін. Переможцю останнього конкурсу присвоюють звання "ерудит" і вручають головний приз, решта учасників також одержують заохочувальні призи.

"Сходження на вершину". На дошці викладач малює гору з вершиною. Назва вершини відповідає назві терміна (поняття). Два учасники одержують картки з певною кількістю ознак. Студенти один за одним називають ознаки, які належать "вершині". У разі правильного визначення студент переміщується "сходінками" гори ближче до вершини. Перемагає той, хто найшвидше подолає всі етапи і дістанеться вершини гори.

"Підбери пару". На дошці записують у довільному порядку дві колонки, наприклад: в одній – поняття, у другій – її складові частини. Студент має з'єднати стрілками відповідні пари. Час виконання вказують заздалегідь.

"Знайди зайвого". На дошці викладач записує назви понять, серед яких є «чужі». «Чужі» потрібно закреслити.

"Реклама". Цю гру можна проводити індивідуально зі студентами, у парах чи групах. За мінімум часу потрібно дати максимум інформації про запропонований об'єкт.

"Ромашка". На серцевині ромашки вказують завдання. Наприклад: дати визначення поняттю. На її пелюстках дають різні поняття з теми, яку вивчають. Студент відриває пелюстку й дає визначення обраного поняття.

"Добери пару". Один студент називає термін або поняття, другий пояснює його значення, третій добирає до нього пару, а четвертий знову пояснює його значення.

"Лабіринт". Завдання – прочитати твердження. Якщо ви погоджуєтеся з ним, прямуйте за суцільною стрілкою, якщо не погоджуєтеся, виправте помилки й рухайтесь за пунктирною стрілкою. Серед наведених тверджень є як правильні, так і неправильні. Вони з'єднані між собою суцільними і пунктирними стрілками.

"Мікрофон". Це різновид загальногрупового обговорення. Ця технологія надає можливість кожному із студентів висловитися почергово. Організація роботи: поставити запитання до групи; запропонувати студентам предмет,

що виконував би роль мікрофона. Студенти передаватимуть його один одному, по чергово беручи слово. Надавати слово тому, хто тримає "уявний" мікрофон. Слід запропонувати студентам говорити лаконічно й швидко, не коментувати й не оцінювати відразу відповіді інших.

"Мозкова атака". Цю технологію використовують для розв'язання конкретної проблеми. Вона спонукає студентів розвивати уяву і творчість, вільно висловлювати думки. Організація роботи: презентація проблеми; пропозиція висловити особисті думки, ідеї, навести фрази чи слова, пов'язані з цією проблемою; записати всі пропозиції на дошці без зауважень і коментарів; обговорити й оцінити запропоновані ідеї.

На заняттях з української мови практикують проведення таких ігор.

Бліцопитування (інтерактивну гру "Мікрофон") доцільно використати на етапі ціле визначення та планування заняття після оголошення теми й вступного слова викладача: "Скажіть, чого ви очікуєте від заняття, зважаючи на його тему. Ручка чи олівець виконуватимуть роль уявного мікрофона. Слово надається тільки тому, хто отримує цей уявний мікрофон. Ваші відповіді мають бути лаконічними і швидкими, вони не коментуються й не оцінюються". Обов'язковим є візуальне сприйняття теми. Використання технології "Мікрофон" буде доречним під час вивчення теми "Основні групи фразеологізмів".

Узагальненню й вдосконаленню знань з орфографії, лексикології, фразеології, документознавства тощо сприяє гра "Знайди пару". Найчастіше практикують цю гру на етапах узагальнення й систематизації вивченого матеріалу, повторення на початку заняття та як орфографічну розминку. Цінність гри "Знайди пару" в тому, що вона вимагає від студентів застосування багатьох правил. На дошці або на екрані в колонку записано слова. Наприклад, синоніми – власне українські й запозичені слова. Студент чи студенти ці слова читають, з'єднують стрілочками, пояснюють, обґрунтовують, чому підбрано саме це слово в пару. Можливий ускладнений варіант гри. У словах складних для написання, зображених на дошці чи екрані, пропущено літери. На столі викладача лежать картки, де теж слова із пропущеними літерами. Викликаний студент бере картку, міркуючи, куди записати слово, вставляє пропущені літери. Іноді можна проводити цю гру у формі змагань між двома командами. Гра "Знайди пару" допомагає розвивати у студентів аналітичні здібності, формувати орфографічну пам'ять, навички знаходити мовні орфографічні явища, підвищує свідомість у застосуванні правил. Цю гру можна проводити як в усній, так і письмовій формах. Вона сприяє підвищенню зацікавленості студентів у вивченні української мови.

Гра-змагання. За п'ять хвилин написати якомога більше прикладів до вивченої теми, створити словниковий диктант, який потім напише студентська група. Наприклад: "Правопис прислівників", "Правопис слів іншомовного походження". Можна також дати завдання, укласти тематичний словничок ("Влаштування на роботу"). Завдання можна ускладнити, запропонувавши ввести записані слова в словосполучення чи речення.

Гра "Четвертий зайвий". Завдання гравців – проаналізувати запропонований ряд із чотирьох елементів і назвати зайвий, тобто той, у якого немає ознаки, властивої іншим. Вироблення умінь і навичок комунікативно виправдано користуватися засобами мови в різних життєвих ситуаціях під час сприймання, відтворення і створення власних висловлювань з дотриманням українського мовленнєвого етикету – одне з головних завдань навчання української мови. Заняття з української мови потрібно будувати так, щоб кожен з проведених видів роботи виконував свою роль у формуванні певного комунікативного вміння, щоб студенти успішно оволодівали і діалогічним, і монологічним мовленням, спираючись на знання граматики, ситуацію спілкування, набували культури мовлення і спілкування. Програмою передбачено моделювання діалогів відповідно до запропонованої ситуації спілкування, що цілком відповідає меті й змісту сучасної мовної освіти та комунікативно-діяльнісному підходу до навчання.

Відбувається навчання шляхом дій (що ближча ігрова діяльність студентів до реальної ситуації, то вища її навчально-пізнавальна ефективність).

Ігрова модель навчання покликана реалізувати, окрім основної дидактичної мети, ще й інші завдання: допомогти розвинути творчу уяву; надати можливість зростанню навичок із співробітництва в соціальному аспекті; надати можливість висловлювати свої думки.

Рольова гра – імітаційна форма активного навчання, що потребує менших затрат часу на її розробку та впровадження, і під час розв'язання психолого-педагогічних завдань і ситуацій є надзвичайно ефективною. Головна мета застосування цієї форми – розвиток у студентів аналітичних здібностей, прищеплення вмінь приймати правильні рішення.

Арсенал інтерактивних ігор досить великий, але найбільш поширеними з них є моделюючі. Кожна така гра відбувається за певною схемою: студенти "вводяться" в ситуацію, на основі якої вони отримують нове завдання й виконують відповідні ролі. А після завершення сценарію – обговорення, рефлексія того, що відбулося, усвідомлення студентами отриманого досвіду на теоретичному рівні.

Створення ситуативних завдань є наслідком практичної реалізації теорії мовленнєвої діяльності з метою формування у студентів мовленнєвих умінь: урахування ситуації спілкування, адресата мовлення, мети та місця спілкування; уміння формувати задум майбутнього висловлювання, використовуючи лексичний, граматичний і матеріал з документознавства; уміння сформулювати тему, основну думку, форму та стиль висловлювання; уміння добирати потрібні мовні засоби для користування (синоніми, антоніми) з урахуванням усіх складників мовленнєвої ситуації.

Система ситуативних вправ має низку переваг над звичайними навчальними вправами, тому що сама ситуація мовленнєвого спілкування сприяє усвідомленню основних граматичних понять, а вирішення граматичного завдання стимулює мовленнєву творчість. Доречними видаються такі завдання ситуативно-моделюючого характеру: привітання, комплімент; ввічлива відмова, неконфліктне заперечення; ввічливе попередження й нагадування; інтерв'ю; оголошення; реклама.

Ситуативно-моделюючі завдання на заняттях з української мови відіграють важливу роль у процесі формування комунікативних умінь студентів, їхніх навичок культурного спілкування, оскільки ці завдання є проміжним етапом між теоретичними знаннями і практичним використанням у щоденних життєвих ситуаціях.

На основі використання ігор на заняттях з української мови можна визначити такі переваги: забезпечується інтеграція теорії і практики, зменшується відстань між теорією і практикою; розвиваються навички з комунікативного діалогічного спілкування; зростає зацікавленість студента у використанні додаткової літератури; розвиваються здібності учасників гри приймати рішення за умов неповної інформації; набувається досвід у вирішенні проблемних завдань; удосконалюються навички із прийняття рішень в умовах обмеженого часу; забезпечується активна участь студента в колективній справі, інтенсивний обмін досвідом і знаннями між учасниками команд, можливість для кожного з них порівняти свої знання і дії з іншими, а також уміння скоординувати ці дії.

Висновки

Отже, дидактична гра на заняттях української мови та літератури є потужним засобом розвитку особистості студента, формування його морально-вольових та інтелектуальних якостей. Дидактичні ігри мають посідати чільне місце в навчальному процесі серед методів навчання, адже ситуації, що моделюються на заняттях, наближують студентів до їхньої майбутньої професійної діяльності. Цінність цього методу полягає в тому, що в ігровій діяльності освітня, розвивальна й виховні функції діють у тісному взаємозв'язку. Гра як метод навчання організовує, розвиває студентів, розширює їхні пізнавальні можливості, виховує особистість.

Література

1. Букатов В.М. Педагогічні таїнства дидактичних ігор: посібник. – К. : Ред. загальнопед. газ., 2004. – 126 с.
2. Використання гри для активізації навчально-виховного процесу: посіб. для студ. пед. вузу та викладачів / Уклад.: Мішкурова В. Ф.; Пашченко М.І. – К. : Наук. світ, 2001. – 270 с.
3. Воробйова С. Дидактична гра в процесі навчання //Рідна школа. – 2002. – №10. – С. 46-48.
4. Гамалій А.Т. Ігри та цікаві вправи з української мови / А.Т. Гамалій. – К. : Рад. шк., 1980. – 112 с.
5. Дон О. Дидактичні ігри //Шкільний світ. – 2001. – №35 – вересень. – С. 5-7.
6. Жорник О. Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності //Рідна школа. – 2000. – № 2. – С. 26-28.
7. Інтелектуальні ігри на уроках української мови та літератури / Упорядник К.Ю. Голобородько. – Х. : Вид. група "Основа", 2006.
8. Федоренко В.Л. Енциклопедія інтелектуальних ігор на уроках української мови: – Х. : Вид. група "Основа", 2007.
9. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Вища шк., 2004. – 206 с.

В статье раскрываются особенности применения дидактических игр на занятиях украинского языка и литературы, так как они способствуют формированию ключевых компетентностей, совершенствованию культуры общения, формированию организаторских и коммуникативных навыков студентов. Внимание акцентируется на методике проведения учебной игры: этапах ее организации, ролях, в которых должен выступать преподаватель. Приведены примеры организации дидактических игр, которые целесообразно применять на занятиях.

Ключевые слова: дидактическая игра, эффективность учебного процесса, эффективность применения игры, ролевая игра, игровая модель обучения.

The article reveals specifics the introduction of gaming on employments teaching Ukrainian language and literature, as they contribute to the formation of key competencies, improve communication culture, and creating organizational and communication skills of students. Attention is focused on the methodology of educational games: stages of organization, roles in which the teacher of has to act. Served examples of didactic games which are appropriate to apply in the classroom.

Key words: didactic game, effectiveness of the educational process, the effectiveness of game, role play, games model of education.

КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЯ ТА ІНФОРМАТИЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

УДК 004.853:378.147

Копішинська О.П.,
кандидат фізико-математичних наук,
доцент,
Уткін Ю.В.,
кандидат технічних наук, доцент

Полтавська державна
аграрна академія

**Особливості використання інформаційних систем,
заснованих на "Хмарних" технологіях,
для проведення практичних занять
із навчальних дисциплін професійного спрямування**

У роботі розглянуто методологічні основи використання сучасних інформаційних систем, заснованих на технологіях "хмарового сервісу" та концепції соціального Intranet, для розв'язання ситуаційних управлінських бізнес-задач, що моделюються, під час проведення практичних занять з дисциплін професійного спрямування для студентів напрямів підготовки "Менеджмент", "Економіка та підприємництво" і спеціальності "Адміністративний менеджмент".

Ключові слова: інформаційна система, менеджмент, "хмаровий сервіс", соціальний Intranet, інноваційні методи навчання, комп'ютерні симуляції.

Вступ. Аграрний сектор України (АПК) є одним з найважливіших секторів економіки країни, має великий потенціал, однак потребує докорінного реформування через його невисоку конкурентоспроможність [1]. Запорукою підвищення конкурентоспроможності АПК є наявність кваліфікованого управлінського персоналу різних ланок, який досконало володіє сучасними та перспективними інформаційними технологіями (ІТ). Підготовка менеджера такого рівня для роботи на сучасному підприємстві агропромислового комплексу потребує активного впровадження у навчальний процес сучасних інформаційних систем (ІС) і технологій та творчого підходу професорсько-викладацького складу під час вибору й впровадження засобів інфокомунікацій з метою моделювання і вирішення ситуаційних задач на їх основі.

При цьому вибір інформаційних систем під час викладання дисциплін циклу професійної підготовки має забезпечити комплексний підхід до вивчення як їх технологічних можливостей, так і формування навичок і вмій для застосування у подальшій управлінській діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Переважна більшість публікацій, в яких описано застосування ІС у навчальному процесі, стосується адміністрування академічних підрозділів, автоматизації документообігу навчальних закладів та надання доступу до навчальних матеріалів із різних напрямів підготовки та дисциплін, що викладаються. У роботах [2-4] детально описано такі системи, як "ПС Студент", "Університет", "Деканат" тощо. Дані системи, безумовно, реалізують чимало функцій, пов'язаних із автоматизацією навчального процесу в межах навчальних закладів і мають достатні засоби обробки інформаційних баз даних та досить розвинені мережеві інструменти. У роботі [5] зроблено детальне дослідження та порівняння декількох ІС у навчальному процесі. Однак, можливості реалізації навчальних функцій сучасних виробничих ІС у публікаціях висвітлено недостатньо. Так, у статті [6] описано концептуальну модель

трансформації педагогічної системи для організації проведення педагогічного процесу у вищих навчальних закладах, які функціонують на різних рівнях упровадження інформаційних систем, але не обговорюються критерії щодо конкретного вибору таких систем.

Обсяг інформаційних систем і технологій досить значний, сфери застосування необмежені, а, отже, від знань та компетенції професорсько-викладацького складу залежить оптимальність їх вибору в аспекті перспективності та зручності подальшого застосування.

Ставлення та визначення мети статті. Метою цієї статті є визначення та обґрунтування переваг і особливостей застосування новітніх ІС, заснованих на концепції "хмарних технологій", у навчальному процесі вищих аграрних закладів освіти як складової формування професійних умінь і навичок конкурентоспроможного фахівця. Для детального аналізу пропонується розглянути інформаційну систему Bitrix 24 та зробити висновки щодо доцільності її вибору для проведення практичних занять з навчальних дисциплін.

Виклад основного матеріалу. З метою формування розвинених умінь і навичок сучасного менеджера існує низка інноваційних методів навчання, таких як ситуаційні вправи ("case study"), ділові ігри, комп'ютерні симуляції (навчальні ділові ігри, побудовані на базі спеціального програмного забезпечення) тощо. Застосування цих методів передбачає моделювання реальних виробничих та бізнес-процесів, що мають місце на підприємствах, та реалізацію у вигляді ситуаційних задач, розв'язання яких є максимально наближеним до реальних умов.

Отримати відповідні навички можливо, якщо впроваджувати інформаційні системи у навчальний процес не лише як об'єкти безпосереднього вивчення, але й як програми для інтерактивного навчання.

Сучасні ІТ суттєво вплинули і на підходи до проведення занять. Якщо "case study" – це метод навчання на основі аналізу реальної ситуації в бізнесі, то комп'ютерні симуляції є фактично динамічними кейсами, у яких ситуація не фіксується, а кожного разу моделюється викладачем [7].

Тому, впровадження нових ІТ у навчальний процес має на меті не лише автоматизацію рутинних методів опрацювання інформації, а й організацію інформаційно-комунікативного процесу на якісно новому рівні з більш позитивними емоційними навантаженнями на користувачів.

На підставі наведених вище аргументів авторами розроблено та рекомендовано до вивчення і впровадження у навчальному процесі лабораторного практикуму на основі застосування системи Bitrix 24 [8].

У жовтні 2013 р. компанія "1С-Бітрікс" оголосила про запуск на українському ринку "хмарного сервісу" для спільної роботи – Bitrix 24, який розроблено у форматі внутрішньої корпоративної соціальної мережі і дозволяє налагодити робочі комунікації та колективну роботу компанії в принципово новому інформаційному середовищі. Використання обов'язкових інструментів у "хмарі" дозволить компаніям швидко почати роботу без тривалих упроваджень та залучення технічних фахівців, а студентам ефективно вивчати основи управління компанією, персоналом.

За прогнозами провідних консалтингових компаній світу швидке поширення "хмарних" технологій (cloud computing) зараз є одним з тих ключових трендів, що в найближчі 5-8 років помітно вплинуть на глобальний розвиток не лише ІТ-індустрії, але й бізнесу, фінансів, державного управління, освіти і багатьох інших сфер людського життя. В умовах чергового спаду світової економіки технологія, яка дозволяє організаціям та іншим суб'єктам відмовитись від значних витрат на власну ІТ-інфраструктуру на користь отримання всіх обов'язкових ІТ-ресурсів он-лайн, розглядається як перспективний та рентабельний вибір, оптимальна

інвестиція в майбутнє. За підрахунками авторитетної International Data Corporation (IDC), вже у 2015 році до 60 % всіх даних людства зберігатиметься у хмарах [9]. Саме тому обрано 1С-Бітрікс, що поєднує класичні робочі інструменти і формат соціального спілкування [10].

У межах запропонованого лабораторного практикуму розробниками у формі ситуаційного завдання пропонується дослідити можливості ефективного управління бізнес-процесами певної абстрактної компанії на платформі 1С Bitrix 24. Сутність реалізації ситуаційних завдань в середовищі обраної 1С полягає у такому. Зроблено припущення, що ця компанія певний час вже існує на ринку, є офіційно зареєстрованою, тобто має всі необхідні реквізити та структуру. Напрямок її діяльності (як приклад) обрано торгівлю зерновими. У цій компанії студенти виконують роль менеджера-адміністратора, а також, за сумісництвом, беруть участь у роботі інших компаній у ролі запрошених співробітників. На посаді адміністратора передбачається виконання всіх задач, які стоять перед таким фахівцем у реальних ситуаціях із застосуванням більшої частини інструментів та можливостей 1С Bitrix 24. Тобто, починаючи з моменту впровадження 1С на підприємстві (реєстрація студента в системі), в ході виконання практичних завдань студенти моделюють роботу підприємства: запрошують співробітників до співпраці, адмініструють виконання поставлених завдань, укладають угоди з партнерськими компаніями та ведуть супровідну документацію, оцінюють ефективність роботи компанії та персоналу за допомогою складання кінцевих звітів тощо. Повний перелік можливих операцій та внутрішніх комунікацій компанії (як приклад на основі ситуаційної задачі) показано на рис. 2.

Рис. 2. Приклад схеми функціонування компанії на платформі Bitrix 24

Схема функціонування передбачає використання в документообігу компанії окремих документів, які супроводжують різного виду бізнес-процеси. Вони можуть створюватися як окремо (до початку виконання практичних завдань лабораторного практикуму), так і в ході роботи, використовуючи вбудований набір сервісів.

Перед початком виконання практичних завдань важливо підкреслити їх тісний зв'язок не лише з прикладними аспектами застосування інформаційних технологій, але й з основними завданнями сфери компетенції менеджерів, які полягають у забезпеченні ефективності діяльності організації.

У ході виконання завдань студентами виконуються операції, пов'язані з управлінням бізнес-процесами створеної індивідуальної власної компанії. Окремі можливості IC Bitrix 24 (наприклад, створення груп) можуть студентами розглядатися самостійно поза межами аудиторних занять.

Наведений матеріал практичних робіт та покроковий опис ходу їх виконання дозволяє реалізувати індивідуальний підхід до опрацювання кожним студентом ситуаційних завдань [8].

Висновки

Досвід застосування програмних продуктів на платформі "1С-Бітрікс" є цікавим для впровадження як для компаній, так і в навчальному процесі, оскільки показав: високу ефективність під час розв'язання більшості бізнес-задач та налагодження комунікацій; придатність для застосування в роботі компаній різного масштабу, завдяки наявності різних пакетів, що враховують відмінності таких компаній; зручність у навчальних цілях під час підготовки студентів-менеджерів, оскільки надає можливість використання обмеженого безкоштовного пакету; можливість проходження навчання за різними програмами на вебінарах та семінарах, он-лайн курсах. Швидка адаптація студента до роботи в цій системі відбувається завдяки вдало поєднаному інструментарію соціальних мереж та можливостей CRM.

Практична спрямованість матеріалу зумовлена актуальною потребою вивчення можливостей автоматизації та ефективного управління інформаційними ресурсами в організаціях. Особливий наголос робиться на обов'язковості впровадження сучасних інформаційних систем поряд з існуючими на підприємствах засобами обробки інформації та комунікацій.

Актуальні напрями подальшої розробки проблеми. У подальшому планується розширення видів робіт у середовищі системи Bitrix 24 та впровадження її, як однієї з рекомендованих інформаційних систем у навчальних програмах, а також як експеримент, для управління діяльністю академічної групи студентів. Щодо компетенції викладачів, то корисними були б сертифіковані тренінги і семінари з метою огляду технологій та методів їх впровадження в навчальному процесі із розробкою відповідних методичних матеріалів.

Література

1. Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року: Постанова Кабінет Міністрів України від 19 вересня 2007 р. № 1158 [Електронний ресурс] / Режим доступу <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1158-2007-p#n13>
2. Беляєв Ю. І. Інформаційно-аналітична система керування вищим навчальним закладом "Університет" / Ю.І. Беляєв, О.В. Співаковський, Д.Є. Щедролосьєв. – Херсон : ХДУ, 2006.
3. Косіюк М.М., Мазарчук А.Ю., Більовський К.Е. Досвід використання автоматизованої інформаційної системи в управлінні навчальним процесом університету / М.М. Косіюк, А.Ю. Мазарчук, К.Е. Більовський // Електронний журнал "Інформаційні технології і засоби навчання". – 2011. – №3 (23) / Режим доступу: <http://www.journal.iifta.gov.ua>
4. Мокін Б.І. Інформаційно-комунікаційна технологія автоматизованого моніторингу і управління навчальним процесом магістерської підготовки / Б.І. Мокін, В.Б. Мокін, С.В. Бевз, С.М. Бурбело // – Електронний журнал "Інформаційні технології і засоби навчання". – 2011. – №3 (23). – Режим доступу : <http://www.journal.iifta.gov.ua>.

5. Петрович Й.М. Інформаційні системи управління навчальним процесом у ВНЗ: порівняльний аналіз / Й.М. Петрович, Ю.М. Римар // [Електронний ресурс] / Режим доступу: www.ena.lp.edu.ua
6. Ключко О.В. Вплив інформаційно-комунікаційних технологій на трансформаційні процеси педагогічної системи в сучасних умовах / О.В. Ключко, Н.А. Потапова // Наука і методика : зб. наук.-метод. праць. – 2013. – Вип. 25.– С. 23-28.
7. Михайловський А.В. Традиційні і нові технології у навчальному процесі [Електронний ресурс] / А.В. Михайловський //Режим доступу: <http://www.management.com.ua/be/be022.html>
8. Копішинська О.П. "Управління інформаційними зв'язками та бізнес-процесами компанії в середовищі Bitrix 24" : Лабораторний практикум з дисципліни "Управління інформаційними зв'язками" для студентів ОКР "Магістр" спеціальності 8.18010018 "Адміністративний менеджмент". – Полтава: ПДАА, 2014.– 124 с. [Електронний ресурс] / О.П. Копішинська, Ю.В. Уткін //Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua/lib/електронна%20бібліотека/icit/Копішинська,%20Уткін.%20Управління%20інф%20зв./>
9. IDC Predictions 2013. Competing on the 3rd Platform: Opportunities at the Intersection of Mobile, Cloud, Social, and Big Data [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://clck.ru/8aXZM>
10. Менеджмент в АПК / [Ю.Б. Королев, В.Д. Коротнев, Г.Н. Кочетова и др.] – М. : Колос С, 2007. – 424 с.

В работе рассмотрены методологические основы использования современных информационных систем, базирующихся на "облачных" технологиях и концепции социального Intranet, для решения ситуационных управленческих моделируемых бизнес-задач при проведении практических занятий по дисциплинам профессиональной направленности для студентов, которые учатся по профилю подготовки "Менеджмент", специальности "Административный менеджмент".

Ключевые слова: *информационная система, менеджмент, "облачный сервис", социальный Intranet, компьютерные симуляции.*

The paper discusses the methodological foundations of modern information systems based on "cloud" technology and the concept of social Intranet, situational management solutions for simulated business problems with practical training in the disciplines of professional orientation for students who are studying in "Management" specialty "Administrative Management".

Key words: *information system, management, "cloud" technology, Social Intranet, innovative teaching methods, computer simulation.*

Михалюк Н.,
кандидат економічних наук, доцент,
Балаш Л.,
кандидат економічних наук, доцент,
Бінерт О.,
асистент

Львівський національний
аграрний університет

Можливості дистанційного навчання, методика, переваги і недоліки

Дистанційне навчання дає можливість здобути вищу освіту для всіх категорій населення практично без відриву від виробництва, вчасно в зручний для них час, це – освіта протягом цілого життя. Дистанційне навчання дає змогу негайно застосовувати отримані знання на практиці, адже воно створене для отримання освіти без відриву від виробництва.

Ключові слова: дистанційне навчання, навчальний курс, навчальний процес, програмне забезпечення, методичне забезпечення.

Вступ. Вирішення нових завдань, поставлених перед системою освіти України процесами державотворення, кардинальними змінами в суспільно-політичному житті суспільства, вимагає вироблення адекватної організаційної структури системи освіти, яка б забезпечувала перехід до принципу "освіта впродовж усього життя". Вирішення цієї проблеми можна знайти через добре відому в усьому світі систему дистанційного навчання. Цей вид навчання дозволяє отримати вищу освіту всім категоріям населення від домогосподарок до менеджерів вищої ланки, що бажають отримати другу вищу освіту.

Аналіз основних досліджень. Вітчизняні педагогічні праці, в яких розкриваються питання теорії і практики дистанційного навчання, охоплюють таку тематику наукових досліджень: освіта та управління (В. Кремень, В. Луговий, С. Сисоєва та ін.); наукове забезпечення дистанційного навчання, проблеми та напрями досліджень цієї галузі (В. Биков, О. Довгялло, Ю. Дорошенко, М. Жалдак та ін.); організаційно-педагогічні основи дистанційної освіти за кордоном та в Україні, підходи до їх реалізації (Г. Атанов, Р. Гуревич, П. Дмитренко, В. Олійник, Ю. Пасічник, О. Собаєва, П. Таланчук, М. Танась, В. Шейко та ін.); перспективи дистанційного навчання у вищих навчальних закладах (ВНЗ) України та за рубежом (Г. Козлакова, К. Корсак, П. Стефаненко та ін.); моделювання і прогнозування його розвитку (В. Гондюл та ін.), розроблення і використання мультимедіа і комп'ютерів під час викладання різних предметів, наприклад іноземних мов (П. Асоянц, О. Гон, В. Дейнеко, В. Редько, П. Сердюков, Г. Чекаль та ін.).

Ставлення та визначення мети статті. Історично дистанційне навчання виникло у 1840 р., коли Ісаак Пітман запропонував навчання через поштовий зв'язок для студентів Англії. У 1856 р. Чарльз Тюссе та Густав Лангеншейдт розпочали викладання мови заочною формою у Німеччині. В Україні основна мета дистанційного навчання – дозволити вчитися всім бажаючим, у кого є прагнення одержати професію.

Виклад основного матеріалу. Особливості та характеристики дистанційного навчання: поділ викладача та учня в часі або просторі, або ж і в часі, і в просторі водночас; визнання навчальним закладом (процес навчання визнається або сертифікується якою-небудь освітньою установою або організацією); використання значної кількості технічних засобів, що об'єднує вчителів та учнів і забезпечує донесення змісту навчального курсу до користувача;

використання специфічних навчальних програм та матеріалів; двостороння комунікація, що уможлиблює взаємодію учнів і персональних викладачів; індустріальна організація (під час проведення великомасштабного відкритого та дистанційного навчання має місце поділ праці, різні завдання доручаються різним співробітникам, які разом працюють у команді розроблювачів курсу); майже повна відсутність постійних навчальних груп протягом усього навчального процесу; за дистанційної освіти відбувається навчання "поодиноці", що створює можливість для персональних дидактичних зустрічей.

Розвиток дистанційної освіти в Україні розпочався значно пізніше, ніж у країнах Західної Європи і здійснювався за умов низького рівня інформатизації українського суспільства, незначної кількості оснащення комп'ютерною технікою шкіл України та відсутності спеціалізованих методик дистанційного навчання. Теоретичні, практичні та соціальні аспекти дистанційної освіти розроблені в нашій країні недостатньо. Кількість наукових організацій та вищих навчальних закладів України, які активно розробляють або використовують відповідні курси дистанційного навчання, досить незначна.

Фахівці у галузі дидактики стверджують, що традиційні дидактичні принципи навчання є основою для дистанційної форми його організації, а після доповнення новими умовами і критеріями нового навчального середовища трансформуються у дидактичні принципи дистанційної освіти.

Основними принципами дистанційної освіти є: принцип креативного характеру (вимагають від слухачів власних дій і трансформації інформації із зовнішнього світу) пізнавальної діяльності під час розв'язання завдань освіти та саморозвитку; принцип відповідності фундаментальності освіти пізнавальним потребам слухачів; принцип вільного вибору отриманої інформації шляхом певної діяльності; принцип індивідуальної освітньої діяльності слухачів, відповідно до якого їм надається можливість вибору на всіх етапах навчального процесу; принцип урахування індивідуальних особливостей слухачів у процесі розробки дистанційного курсу передбачає модулі, заздалегідь розраховані на індивідуальні особливості особистості слухачів за трьома рівнями: психофізіологічним, психологічним і соціально-психологічним, а також за рівнем їх базової підготовки до навчання дистанційно; принцип пріоритету діяльнісних критеріїв оцінювання результатів навчання перед інформаційними, відповідно до якого оцінюється, передусім, саме процес навчання, його характер, особливості взаємодії слухачів з викладачем; принцип створення слухачами особистої освітньої продукції за тими модулями, що вивчаються; принцип інтерактивності у спілкуванні з інформацією. Останній розкриває провідну вимогу дидактики дистанційної освіти, відповідно до якої слухач має реально відчувати протягом навчання присутність викладача. [2, С. 48]

У 2000 році Міністерство освіти і науки України затвердило "Концепцію розвитку дистанційної освіти в Україні", яка передбачає створення в країні системи освіти, що забезпечує розширення кола споживачів освітніх послуг, реалізацію системи безперервної освіти «протягом всього життя» та індивідуалізацію навчання за масовості освіти.

У перший етап розвитку вітчизняної дистанційної освіти протягом 2001 р. відбулося: створення організаційної структури системи ДО; розробка правових основ і стандартів ДО; створення матеріально-технічної бази регіональних і локальних центрів ДО; створення первинного фонду дистанційних курсів і забезпечення їх експериментального впровадження; розробка засад фінансування системи ДО; реалізація пілотних проектів впровадження ДО.

На другому етапі розвитку дистанційної освіти в Україні протягом 2002-2003 рр. проходило: повномасштабне розгортання і впровадження дистанційної освіти як форми навчання, рівноцінної з очною, заочною та екстернатом; впровадження системи багатоканального фінансування юридичних і фізичних осіб системи; розробка і впровадження системи пільг щодо

використання комп'ютерних мереж і телекомунікаційної інфраструктури для складових системи (юридичних і фізичних осіб); впровадження системи ліцензування, атестації та акредитації закладів; інтеграція системи України у світову систему. [3, С. 115]

Організаційна структура системи дистанційної освіти України на цьому етапі включає: Раду з питань моніторингу розвитку дистанційної освіти при Кабінеті Міністрів України; координаційну Раду Міністерства освіти і науки України з питань дистанційної освіти; Український центр дистанційної освіти; регіональні центри дистанційної освіти у містах Харків, Львів, Одеса, Донецьк, Дніпропетровськ, Хмельницький; локальні центри дистанційної освіти; базові центри дистанційної освіти за напрямками фахової підготовки; науково-методичні комісії за напрямками діяльності системи дистанційної освіти. Система забезпечення дистанційного навчання конкретного навчального закладу містить такі види забезпечення: методичне методиками, рекомендації з технології дистанційного навчання з урахуванням дидактичних і психологічних аспектів; програмне мережеві системні програми, комп'ютерні навчальні програми, інструментальні середовища для створення навчальних програм; технічне персональні ЕОМ для організації сервера, персональні і мережеві комп'ютери; інформаційне конспекти лекцій, підручники та інші методичні матеріали на паперових і магнітних носіях, довідники, різноманітні бази даних з методичних матеріалів, оперативних даних, кадрів; організаційне нормативні документи держави та організацій, визначальні структури організацій, що ведуть дистанційне навчання, міжнародні зв'язки.

Перевагами дистанційного навчання є те, що це дозволить значно збільшити прибуток навчального закладу, зніме проблему недостачі аудиторій, допоможе вирішити кадрове питання, тому що, використовуючи відеоконференції, читати лекції зможуть професори навчальних закладів з інших міст і навіть закордонних країн; завдяки дистанційному навчанню слухачі зможуть об'єднати навчання і роботу, відпадають проблеми проживання і харчування в чужому місті, скорочуються матеріальні витрати на проїзд до місця навчання; інваліди і люди, що за різних причин не можуть пересуватися, мають можливість одержати навчання; навчаючись на дистанційних курсах, студент підвищує свій інтелектуальний і творчий потенціал, вчиться самостійно приймати рішення.

Організаційні структури дистанційного навчання ВНЗ, що надають дистанційну освіту, це традиційні університети та коледжі зі студентами, що навчаються. Студенти такої форми навчання зараховуються в університет за традиційною схемою, працюють із тими самими викладачами, що й студенти денного відділення. Різниця полягає лише в спілкуванні: викладачі створюють сайти в мережі Інтернет, що доповнюють їхні курси та забезпечують доступ до знань студентам, які перебувають за межами навчального закладу.

Як приклад такої структури можна назвати "Університет губернаторів штатів" (Governors State University), що сьогодні співпрацює з 25 місцевими коледжами по всій країні, надаючи "дорослим" студентам можливість здобути вищу освіту на рівні бакалавра, не залишаючи місце проживання.

Зрозуміло, що якість університетських курсів дистанційної освіти, які надаються в електронному вигляді, має бути не нижчою за якість традиційного навчання.

Будь-яке обговорення проблем якості дистанційної освіти неминуче стосуватиметься підбору, перепідготовки і підтримки викладацького складу, який бере участь у технологічній програмі навчання. У традиційному академічному середовищі викладачів ретельно відбирають за дуже жорсткими критеріями, які переважно мають академічний характер, з урахуванням супутніх чинників, наявності дослідницьких робіт і публікацій тощо. В інтенсивних або прискорених програмах навчання дуже важливо достатньо швидко перевірити і повернути роботу студенту до надходження наступної роботи. На це часто відводиться

не більше тижня. Персональний керівник (tutor) студента підтримує з ним контакт телефоном, а методист (administrator) одержує контрольні завдання студента і підтримує з ним зворотний зв'язок.

Для перевірки придатності викладача до роботи в онлайн-ових програмах передбачено процедуру, що отримала назву "Оцінювання он-лайн". Протягом тижня, працюючи он-лайн, кандидат має оволодіти новими навичками і продемонструвати свій досвід.

Викладач має взяти участь в асинхронному обговоренні курсу, виступаючи поперемінно як учасник і як викладач; викладач-спостерігач не бере участі у дискусії, але може керувати або заохочувати її; подати на перевірку письмову роботу, яку йому повернуть, тим самим кандидат демонструє, що він у змозі створити додаток і відіслати його, а також відкрити отриманий ним додаток; перевірити роботу он-лайн, прокоментувати її і виставити підсумкову оцінку; продемонструвати розуміння важливості взаємодії під час навчання он-лайн, тобто того, що в процесі дистанційної освіти студенти мають постійно відчувати готовність викладача відповісти на їхнє електронне повідомлення, репліку на форумі та подану курсову роботу. [6, С. 28].

Сьогодні курс підготовки викладачів складається з двох частин. Це формування навичок користування системою надання курсу (власне технічний бік питання), стратегії розподілу часу і способи організації файлової системи (для обробки студентських робіт, які надсилаються і відсилаються) та методи підвищення ефективності онлайн-ового навчання (онлайн-ові дискусії, "чати", повідомлення електронною поштою тощо). ВНЗ постійно удосконалює і поглиблює свою концепцію онлайн-ового викладання і навчання та інформує про це викладацький склад, для чого було створено спеціальний онлайн-овий центр. Він подається як інтернет-сайт, де викладачі можуть ознайомитися з додатковими матеріалами, не включеними до підготовчих занять, а також знайти інформацію, яка постійно оновлюється, наукові статті й звіти про дослідження у галузі онлайн-ового викладання і навчання. На сайті також є форум для асинхронної дискусії, де викладачі можуть обговорювати свої успіхи і невдачі.

Під час підготовки викладачів для роботи он-лайн, робота, як правило, здійснюється у трьох напрямках:

- технологічний: будь-які неполадки та удосконалення системи, комунікаційні труднощі та неймовірна кількість інших проблем, які виникають за експлуатації дуже складної техніки, як та, що використовується у дистанційній освіті;
- педагогічний: як організувати групові проекти, як забезпечити курс додатковими посиланнями, як користуватися такими опціями, як електронна залікова книжка тощо;
- адміністративний: складання списків груп, зв'язок зі студентами, в яких змінилася електронна адреса, питання оплати, заявки на участь у інших курсах.

Такі заходи мають сприяти створенню згуртованого співтовариства викладачів, які підтримують один одного і студентів. Ентузіазм і постійні відкриття нових особливостей і можливостей навчання он-лайн один із найважливіших позитивних моментів онлайн-ового спілкування в академічному середовищі.

На допомогу викладачам відділ дистанційного навчання підготував інструкції з розробки курсу. Як правило, викладачі не намагаються розробити власну стратегію викладання у педагогічних термінах. Вони покладаються на свій досвід та інтуїцію. Навіть досвідченим викладачам буде складно виділити й оцінити результати курсу, навчальні матеріали, оформлення курсу і хід занять. Педагоги керують підбором і застосуванням технічних можливостей, таких як відео, анімація, фотографія, графіки, діаграми та ілюстрації, які дають змогу досягти потрібних результатів навчання. Перед початком роботи з викладання курсу слід підготувати: чіткі вимоги до результату навчання на курсі; детальний навчальний план, який вміщує щотижневий графік викладу матеріалів курсу і попередній план

оцінювання навчання; деякі замітки про завдання, які забезпечать краще засвоєння змісту курсу та стратегії найкращого подання змісту он-лайн.

Основною причиною такого стану дистанційного навчання в Україні є те, що впровадження технологій дистанційного навчання наштовхується на реальні труднощі, подолання яких потребує цільового фінансування, об'єднання зусиль вітчизняних освітніх закладів та державних органів, координації спільних дій та нормативно-правового забезпечення, що сприятиме прискоренню цього процесу, а також зменшить інтелектуальні, матеріальні та фінансові витрати на впровадження і розвиток дистанційного навчання загалом.

Найбільшою складністю для викладачів є підготовка занять. З погляду традиційного навчання, єдиним засобом подання змісту курсу студентам було особисте викладення – лекція. Її доповнювали традиційними завданнями, такими як читання, дослідження, написання робіт і, зрозуміло, обговорення. Нині багато викладачів збагачують процес викладання різноманітними методиками: вирішення проблем малими групами, рольовими іграми, короткими презентаціями тощо. Під час розробки курсу розглядаються всі методики, що застосовуються викладачами, які беруть участь у процесі, для того, щоб забезпечити найефективніші їх використання у технологічному навчальному процесі.

На сьогодні основними проблемами і недоліками, що виникають на шляху впровадження дистанційного навчання, є: можна говорити лише про використання невеликої частини інформаційних технологій та мережі Інтернет і комп'ютерів у навчанні; викликає побоювання визнання легітимності, виданого по закінченні дистанційного навчання диплома стосовно дипломів, отриманих після інших форм навчання; складно забезпечити умови контролю й об'єктивність оцінювання знань студентів або слухачів курсів через мережу Інтернет; відсутність особистого контакту викладача зі студентом; сама сучасна система або машина не замінить особистості викладача; не всі студенти мають технічну можливість для дистанційного навчання; не скрізь можна підключитися до мережі Інтернет і не всі телефонні станції цифрові та й якість телекомунікаційних мереж, їх пропускна здатність часом виявляються дуже низькими; відсутні або дуже дорогі прикладні комп'ютерні програми, необхідні для підтримки WEB-сайтів і інформаційних ресурсів, адміністрування процесів дистанційного навчання тощо; відсутні матеріали й електронні підручники, необхідні для всіх курсів, що входять до навчального плану; необхідне програмне забезпечення достатньо дороге коштує як і розробка повноцінного мультимедійного, інтерактивного електронного підручника; необхідні великі інвестиції на початковому етапі організації роботи системи дистанційного навчання

Висновки

Обговорюючи питання якості дистанційного навчання на основі Інтернету, знову і знову треба повертатися до потреб студентів і пошуку ефективних способів забезпечення навчального процесу. Очне навчання існувало впродовж багатьох століть, тому досить складно під час розробки методів електронного навчання відійти від педагогічних рішень, нав'язаних очним навчанням. Однак нові способи викладу матеріалу і спілкування зі студентами в ситуації, коли час і простір не є непереборними перешкодами, показують, що технологія відкриває перед людьми нові способи набуття та обробки знань.

Сьогодні розробка стандартів якості ведеться за такими напрямками: процес підбору викладачів і підготовка їх до онлайн-викладання; постійна перепідготовка і підтримка викладачів; розробка технологічного навчального середовища; технічна та академічна підтримка студентів, які навчаються он-лайн; технологічні політики забезпечення постійного контролю й удосконалення; організація студентських служб для дистанційного навчання.

Нині в цій галузі постійно з'являється щось нове. Очевидно, що розробники електронних навчальних курсів можуть стати піонерами, які покажуть й іншим педагогам нові захоплювальні шляхи пізнання світу.

Література

1. Анисимов О.С. Основы методологического мышления – М., 1989. – 325 с.
2. Зайченко Т.П. Основы дистанційного навчання: Теоретико-практичний базис: навч. посіб. – СПб. : Вид-во РГПУ ім. А.І. Герцена, 2004. – 167 с.
3. Захарова І.Г. Інформаційні технології в освіті. М. : "АкадеміяВ", 2003. – 192с.
4. Малітіков Е.М., Карпенко М.П., Колмогоров В.П. Актуальні проблеми розвитку дистанційної освіти в Російській Федерації та країнах СНД // Право і освіта. – 2000. – № 1 (2). – С. 42-54.
5. Теорія і практика дистанційного навчання / за ред. Е.С. Полат. – М., "Академія", 2004.
6. Хуторський А. Дистанційне навчання та його технології //Комп'ютерра. – 2002. – № 36. – С. 26-30.

Дистанционное обучение дает возможность получить высшее образование для всех категорий населения практически без отрыва от производства в удобное для них время, это – образование на протяжении всей жизни. Дистанционное обучение дает возможность быстро применять полученные знания на практике, так как создано для получения образования без отрыва от производства.

Ключевые слова: дистанционное обучение, учебный курс, учебный процесс, программное обеспечение, методическое обеспечение.

Controlled from distance studies, enables to get higher education for all categories of population practically without tearing away from a production, in time in comfortable for them time, it is education during whole life. The controlled from distance studies enable immediately to apply the got knowledge in practice, in fact it is created for the receipt of education without tearing away from a production.

Key words: controlled from distance teaching, educational course, educational process, software, methodical providing.

ОРГАНІЗАЦІЯ ТА УПРАВЛІННЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

УДК 378.111:371.14

Яворов В.М.,
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент,
Вахняк В.С.,
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент,
Гаврилюк В.Б.,
кандидат сільськогосподарських наук

Подільський державний
аграрно-технічний університет
Хмельницька філія ДУ "Інститут охорони
ґрунтів України"

Філія кафедри як складова частина навчального процесу: можливості та особливості організації роботи

У статті відображено ефективність роботи філії кафедри землеробства, агрохімії і ґрунтознавства Подільського державного аграрно-технічного університету у Державній установі "Інститут охорони ґрунтів України". Показано становлення філії, розкрито аспекти її впливу на організацію та активізацію навчальної та науково-дослідної роботи студентів, взаємну користь для установ.

Ключові слова: філія кафедри, організація навчальної роботи, мотивація студентів, якість підготовки фахівців.

Вступ. Сучасне динамічне сільськогосподарське виробництво, що базується на новітніх технологіях, вимагає фахівців високої якості, які володіють відповідними знаннями та практичними навичками. Тепер у навчальному процесі існує дисбаланс між теоретичною і практичною підготовкою. Головна причина цього криється у фінансовому стані навчальних закладах, адже одержання практичних навичок виконання технологічних операцій, наприклад агрономами, неможливе на тих зразках сільськогосподарської техніки, якою володіють університети. Тобто, матеріально-технічна база навчальних закладів безнадійно застаріла порівняно з сучасним виробництвом. У цій ситуації одним з напрямів підвищення якості підготовки майбутнього фахівця є залучення виробництва до навчального процесу. Крім організації виробничих практик на передових підприємствах для цього застосовують різні шляхи – виїзди навчальних груп на виробничі семінари, дні поля, демонстрації роботи сучасної техніки під час проведення окремих технологічних операцій на сільськогосподарських підприємствах, залучення виробників до проведення лекцій, зустрічей із студентами тощо. Немаловажним і ефективним у підвищенні якості навчання є організація роботи філії кафедри на виробництві, що не перечить нормативним документам [1].

Кафедра вважається основною ланкою навчального процесу ВНЗ. Згідно з положенням про кафедру, статутом університету, кафедра може організувати філії на виробництві з метою налагодження тісних взаємозв'язків, організації науково-дослідної роботи і впровадження її результатів, організації навчального процесу [2].

Мета статті – на основі багаторічної роботи відобразити різні аспекти і особливості функціонування та дієвість філії кафедри землеробства, агрохімії і ґрунтознавства Подільського державного аграрно-технічного університету у Державній установі “Інститут охорони ґрунтів України” (в минулому – Хмельницький державний обласний центр охорони родючості ґрунтів і якості продукції).

Виклад основного матеріалу. Насамперед про передумови створення філії. Сучасна кафедра землеробства, агрохімії і ґрунтознавства забезпечує навчання дисциплін, які потребують відповідного матеріально-технічного забезпечення – реактивів, лабораторного посуду, приладів та обладнання. Вартість їх висока, тому проблемним є підтримання приладів у робочому стані і забезпечення мінімального асортименту і кількості реактивів, а не те що придбання сучасних приладів для розвитку. Хоча слід відзначити, що обов’язковий для лабораторних занять мінімум приладів (ФЕК, спектрофотометр, полум’яний фотометр, іоніметри та рН-метри, ваги тощо) знаходяться в робочому стані, а в наукових цілях використовуються аналогічні прилади, закуплені в рамках міжнародної програми Університетом штату Луїзіана (США) у 2003-2005 роках. Разом з тим, на кафедрі немає приладів, що дозволяють використовувати сучасні методи і методики визначення показників родючості ґрунтів та якості продукції, а тому навіть ознайомлення з ними та їх роботою в інших установах є потрібним у навчальному процесі. Крім того, в університеті відкрито нові спеціальності (напрями підготовки), які потребують розширення матеріальної бази та ефективного використання аудиторного, особливо лабораторного фонду.

Сприяли утворенню філії також історична і територіальна особливості установ. Хмельницьку зональну агрохімічну лабораторію у 1964 році було створено при Кам’янець-Подільському сільськогосподарському інституті, а в 1975 році нове виробниче приміщення було побудовано власне на території сучасного ПДАТУ. Про близькість установ свідчить те, що навіть перейти з головного корпусу університету, де територіально розміщена кафедра, у філію можна протягом перерви між парами, тобто часу потрібно не більше, ніж для переходу в інші корпуси університету. Тому співпраця між цими установами відбувалась у всі роки, але виникла потреба взаємодії з користю для обох установ. У зв’язку з цим, у 2003 році укладено договір про співпрацю між Подільським ДАТУ і Хмельницьким центром “Облдержродючість” [3] і ним визначено організацію філії кафедри агрохімії і ґрунтознавства. Наступними практичними кроками створення філії було: затвердження спільного наказу [4], розробка і затвердження положення про філію [5], визначення керівників філії, виділення приміщення для проведення занять.

Кафедра забезпечує підготовку фахівців напрямів підготовки “агрономія”, “лісове і садово-паркове господарство”, “екологія та охорона навколишнього середовища”, “геодезія, картографія та землеустрій”. На кожному з них читається дисципліна “Ґрунтознавство” в різних варіаціях (з основами геології, лісове тощо), а на перших двох також “Агрохімія”. Також є низка вибіркових дисциплін цих блоків на ОКР “спеціаліст” і “магістр”. Загальне навчальне навантаження з цих дисциплін становить понад половину навантаження кафедри. Майже всі види навчальної роботи пов’язані з Державною установою “Інститут охорони ґрунтів України”, тому створення філії дозволило оптимізувати навчальний процес, збагатити його змістом, що сприяє зацікавленню і активізації студента до навчання. Використання лабораторного приміщення філії дозволяє зменшити напругу з аудиторним фондом кафедри.

В аналітичних лабораторіях студенти знайомляться з методологією лабораторних досліджень ґрунтів та рослин на приладах, яких немає на кафедрі, оволодівають методиками масових аналізів та експрес-методів визначення показників родючості ґрунту: вмісту гумусу, поживних макро- і мікроелементів,

реакції ґрунтового розчину; рівня забруднення ґрунтів важкими металами, радіонуклідами, залишками пестицидів. У лабораторіях якості продукції проводять аналізи з визначення вмісту білка, клейковини в зерні, цукру в цукрових буряках, крохмалю в картоплі, жиру в олійних культурах, ерукової кислоти та глюकोзинолатів у рослинах ріпака, нітратів у овочах та інше. Звісно, студенти не одержують доступу до безпосередньої роботи на приладах, але підготовку зразків та витяжок для визначення проводять власноруч в лабораторіях кафедри чи філії.

Навчальні практики з агрохімії та ґрунтознавства передбачають ознайомлення з діяльністю ДУ "Інститут охорони ґрунтів України", зокрема методологією еколого-агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення. У філії студенти мають змогу побачити весь цикл робіт від камеральних підготовчих до еколого-агрохімічного обстеження ґрунтів підприємств і районів (рекогносцирування полів та земельних ділянок, нанесення сітки елементарних ділянок на плани картографічної основи) до відбору і підготовки зразків ґрунту, проведення лабораторних аналізів та завершальних камеральних робіт (висновки за результатами досліджень, виготовлення еколого-агрохімічних паспортів поля, розробляти для сільськогосподарських підприємств, фермерів, орендарів, інших землекористувачів рекомендації з раціонального використання земельних ресурсів, ефективного застосування добрив, хімічних меліорантів, еколого-безпечного господарювання в сучасних умовах). Студенти можуть ознайомитися з методологією робіт з геоінформаційними системами, використовувати GPS-технології, обробляти отримані результати за допомогою комп'ютерних програмних засобів.

Частина студентів проходять виробничу практику в установі, що дозволяє їм брати участь в усіх процесах польових досліджень ґрунтів за програмою її діяльності, зібрати і опрацювати матеріал для наукової роботи, оволодіти відповідними практичними навичками і в майбутньому тут працевлаштуватись. Безпосередньо в господарствах студенти отримують перші навички підприємницької діяльності, вміння спілкуватися з керівниками формувань, вникати в їхні проблеми та шукати шляхи їх вирішення.

Картографічна основа та база інформації про властивості ґрунтів сільськогосподарських підприємств та районів використовується студентами під час підготовки курсових проектів з дисциплін "ґрунтознавство", "Агрохімія" і "Землеробство", що створює реальну основу та дозволяє глибше зрозуміти умови підприємства свого майбутнього працевлаштування. При цьому зростає мотивація студента до самостійної роботи, активізується пізнавальна діяльність.

В останні 15 років студенти Інституту агротехнологій щорічно до захисту представляють у середньому близько 10 дипломних робіт і проектів, виконаних на основі інформації ДУ "Інститут охорони ґрунтів України". Значна частка дипломних робіт студентів присвячена ґрунтознавчій, агрохімічній, екологічній тематиці з дослідження якісного стану ґрунтів в умовах сучасних систем землеробства, динаміки показників родючості ґрунтів у просторі і часі. Затребуваними виробництвом є проекти охорони ґрунтового покриву і збереження родючості ґрунтів підприємств, розробки систем удобрення сільськогосподарських культур у сівозміні, хімічній меліорації ґрунтів, біологізації землеробства, ефективності і екологічній безпеці застосування відходів переробних і комунальних підприємств. Такі проекти знаходять замовників і успішно впроваджуються у виробництво.

Захист дипломних робіт студентами-дипломниками кафедри землеробства, агрохімії і ґрунтознавства часто організовується на виробництві і проходить у конференц-залі Інституту із залученням його провідних фахівців, що сприяє виникненню цікавих дискусій і надає процедурі захисту практичну спрямованість.

Крім навчального процесу слід відзначити спільну науково-дослідну та просвітницьку діяльність кафедри в межах роботи філії. Зокрема дослідження проводяться за чотирма науково-дослідними темами. Спільні напрацювання вчених, викладачів університету та фахівців центру періодично висвітлюються у друкованих працях, вони сумісно розробляють методичні вказівки і рекомендації для забезпечення навчального процесу з дисциплін еколого-агрохімічного профілю, рекомендації для сільськогосподарського виробництва. Щорічно публікується 3-8 наукових статей різного рівня.

Підтвердженням дієвості творчих зв'язків наших двох установ у межах України може послужити проведена на базі центру у 2007 році всеукраїнська наукова конференція "Проблеми моніторингу ґрунтів і сучасні технології відтворення їх родючості", в якій взяли участь понад 110 провідних учених-грунтознавців університетів та науково-дослідних установ із 23 областей України. Щороку також організуються спільні наукові конференції, науково-практичні семінари, круглі столи регіонального рівня, на які часто залучаються і студенти-гуртківці кафедри. Гурткова робота студентів за напрямом ґрунтознавство і агрохімія також базується здебільшого на співпраці з молодими працівниками Інституту.

Для ДУ "Інститут охорони ґрунтів України" співпраця також має важливе значення. По-перше, науково-педагогічні працівники кафедри землеробства, агрохімії і ґрунтознавства є членами науково-технічної ради, їх залучають до традиційних систематичних навчань фахівців та підвищення їх кваліфікації. По-друге, проводиться спільна наукова діяльність з проведенням польових досліджень ґрунтів, фахівці отримують навички проведення наукових досліджень, удосконалюють уміння аналізувати результати досліджень, писати статті тощо. Сьогодні чотири працівники установи є аспірантами і здобувачами наукового ступеня в ПДАТУ. По-третє, Інститут є місцем потенційного працевлаштування, адже тепер 80 % працівників є випускниками ПДАТУ і постійно є бажачі тут працювати. По-четверте, добре ознайомлені з діяльністю і можливостями Інституту під час навчання фахівці сільського господарства у виробництві краще розуміють потребу проведення агрохімічних аналізів ґрунтів, більше довіряють даним установи, використовують свої особисті контакти під час обстеження ґрунтів. У цьому полягає рекламний, тобто комерційний характер взаємодії.

Висновки

Таким чином безперечна роль філії в організації навчального процесу, активізації пізнавальної діяльності студентів, їх мотивації до навчання, що є складовими підвищення якості освіти, формування високоякісних фахівців з відповідними теоретичними знаннями та практичними навичками. Крім впливу на навчальний процес, організація філії кафедри є взаємновигідною, стимулюючою до розвитку науково-дослідної роботи, підвищення кваліфікації працівників, налагодженню комерційних зв'язків.

Література

1. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Затверджено наказом Міністерства освіти України від 2 червня 1993 р. № 161.
2. Положення про кафедру. Затверджено вченою радою інституту агротехнологій ПДАТУ (протокол від 22 березня 2002 р. № 7).
3. Договір про співпрацю від 07 травня 2003 року.
4. Подільський ДАТУ. Наказ про створення філії кафедри агрохімії і ґрунтознавства від 30 травня 2003 р. №83.

5. Положення про філію кафедри, затверджене вченою радою інституту агротехнологій (протокол від 24 червня 2003 р. № 8).

В статье освещена эффективность работы филиала кафедры земледелия, агрохимии и почвоведения Подольского государственного аграрно-технического университета в государственном учреждении "Институт охраны почв Украины". Отображено становление филиала, раскрыты аспекты влияния филиала на организацию и активацию учебной и научно-исследовательской работы студентов, взаимную пользу для обоих учреждений.

Ключевые слова: филиал кафедры, организация учебной работы, мотивация студентов, качество подготовки специалистов.

This article is about efficiency of branch's work of agriculture, agrochemistry and soil science of Podilsky state agrarian-technical university in State Organization «Institute of soils guard in Ukraine». Becoming of branch are shown, influence of branch on organization and activation of educational and science-experimental works of students, mutual benefit for both institutional are considered.

Key words: branch of department, organization of educational work, motivation of students, quality of specialists study.

УДК 621:62-182.8

Бабенко Д.В.,
кандидат технічних наук, професор,
Іванов Г.О.,
кандидат технічних наук, доцент

Миколаївський національний
аграрний університет

Проведення II етапу всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання"

Наведені результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади серед студентів аграрних і технічних вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання" у Миколаївському національному аграрному університеті впродовж 2000-2003 та 2007-2013 рр. Доведено, що рівень знань студентів вищих навчальних закладів, підпорядкованих Міністерству аграрної політики та продовольства України, не відрізнявся від знань студентів інших вищих навчальних закладів. Навдено організаційно-методичні основи проведення олімпіад.

Ключові слова: студентська олімпіада, II етап, журі, оргкомітет, дисципліна "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання".

Однією із складових частин науково-дослідної роботи студентів є участь у Всеукраїнських студентських олімпіадах з дисциплін, які викладаються на факультеті.

Всеукраїнська студентська олімпіада – система масових очних змагань студентів вищих навчальних закладів у творчому застосуванні здобутих знань, умінь, навичок. Олімпіада проводиться щорічно з метою виявлення, відбору та підтримки обдарованої студентської молоді, розвитку та реалізації здібностей студентів, стимулювання творчої праці студентів та науково-педагогічних працівників.

На факультеті механізації сільського господарства щорічно, починаючи з 1987-1988 навчального року, в грудні-лютому проводиться I етап Всеукраїнської студентської олімпіади, в якому беруть участь студенти I-V курсів. Студенти-переможці I етапу, як правило 3 студенти, рекомендуються для участі у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади, який проводиться в різних вищих навчальних закладах III-IV рівнів акредитації України, зокрема і в аграрних вищих навчальних закладах.

З 1990-1991 н. р. студенти 3 курсу нашого факультету регулярно почали брати участь у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Деталі машин", який проводився в Українській сільськогосподарській академії, м. Київ, у квітні місяці. Результати участі такі: студент Тимошук В.Ю. отримав 3 місце серед 40 учасників (1993-1994 н.р.); студент Спичак Д.І. отримав 2 місце серед 36 учасників (1994-1995 н.р.).

Студент другого курсу Майоров І.Є став переможцем олімпіади з дисципліни "Програмування" (5 місце, 2000-2001 н.р), яка проводилась у Київському політехнічному інституті.

У Кіровоградському державному технічному університеті на олімпіаді зі спеціальності "Механізація сільського господарства" стали переможцями студенти 4 курсу: Мартиненко В.В (диплом III ступеня, 2000-2001 н.р.); Катрич О.О. (диплом II ступеня, 2001-2002 н.р.).

Студента Наливаного Ю.Р. було нагороджено грамотою за кращу доповідь та активну участь у роботі Міжнародної студентської конференції "Студентська молодь і науковий прогрес в АПК", яка проводилась в Львівському державному аграрному університеті у жовтні 2001 р.

Починаючи з 1997 р., факультет механізації сільського господарства Миколаївської державної аграрної академії долучився до змагань з іншими аграрними вищими навчальними закладами України за право проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні виміри" у м. Миколаєві.

Вінцем цієї роботи став наказ Міністра освіти України від 28 грудня 1999 р. №444 [1], відповідно до якого базовою для проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади серед студентів аграрних вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації з цієї дисципліни було обрано Миколаївську державну аграрну академію.

Вперше II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні виміри" 1999-2000 навчального року було проведено 17-19 травня 2000 року на базі факультету механізації сільського господарства Миколаївської ДАА.

До складу оргкомітету олімпіади входили провідні вчені, професори, доценти, які були представниками Національного аграрного університету (м. Київ), Харківського державного технічного аграрного університету сільського господарства, Таврійської державної агротехнічної академії (м. Мелітополь), Миколаївської ДАА.

У розробці конкурсних завдань олімпіади брали участь учені Миколаївської державної аграрної академії, Національного аграрного університету (м. Київ), Харківського державного технічного університету сільського господарства, Полтавського державного сільськогосподарського інституту, Сумського державного університету і Миколаївської ДАА.

Безпосередньо сама олімпіада складалася з 4 турів: відповіді на теоретичне запитання з програми дисципліни; практичне розв'язання інженерних задач; контроль знань студентів на ПЕОМ з розділу «Взаємозамінність»; вимірювання деталей тракторів, автомобілів і сільськогосподарських машин з метою визначення правильності їх указівок на креслениках.

Усього в проведенні олімпіади взяли участь 31 представник з 13 областей України, із них 5 студентів ВНЗ Міністерства освіти України: Сумський державний університет та Український державний морської технічний університет, м. Миколаїв.

Вдруге II етап Всеукраїнської студентської олімпіади 2000-2001 навчального року проводився 15-17 травня 2001 року у Миколаївській ДАА, в якому, крім вищеназваних, взяли участь студенти Запорізького державного технічного університету та Донецького державного університету економіки і торгівлі.

Усього в проведенні олімпіади взяли участь 31 представник з 13 областей України, із них 10 студентів ВНЗ Міністерства освіти і науки України: Сумський технічний університет, Запорізький державний технічний університет, Донецький державний університет економіки і торгівлі та Український державний морської технічний університет, м. Миколаїв.

II етап Всеукраїнської студентської олімпіади 2001-2002 навчального року був проведений з 22 до 25 травня 2002 р., в якому взяли участь 31 представник з 13 областей України, із них 8 студентів ВНЗ Міністерства освіти і науки України: Кіровоградський державний технічний університет, Сумський державний університет, Донецький державний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського та Одеський національний морський технічний університет.

Всі роботи студентів виконувались під девізами. Заключне оцінювання робіт студентів під девізом за кожний тур олімпіади виставлялась колегіально після обговорення помилок всіма членами журі. Аналіз підготовки студентів до олімпіади показав, що студенти мали високу підготовку і здатні вирішувати задачі, які були підготовлені до олімпіади.

Під час проведення усіх чотирьох турів олімпіади ні яких суперечливих моментів не виникло, ні з-поміж членів журі і запрошених викладачів, ні з-поміж студентів-учасників олімпіади. Не було подано жодної апеляції ні студентами, ні викладачами.

Регламентом олімпіади була передбачена культурна програма для наших гостей: відвідування музею "Суднобудування і флоту"; зоологічного парку і автобусна екскурсія містом Миколаєв.

Спостерігався високий рівень підготовки учасників олімпіади. Це свідчило про те, яке значення приділяється у ВНЗ України дисципліні "Взаємозамінність, стандартизація та технічні виміри". Дійсно, як може інженер-механік вирішувати виробничі питання, коли він не володіє основними поняттями взаємозамінності, стандартизації та технічних вимірів.

Підкреслили, що рівень знань студентів аграрних вищих навчальних закладів України не відрізнявся від знань студентів ВНЗ Міністерства освіти і науки України.

Члени журі олімпіади і запрошені викладачі висловили побажання обов'язково взяти участь у II етапі Всеукраїнської студентської олімпіади в 2002-2003 навчальному році.

II етап Всеукраїнської студентської олімпіади 2002-2003 навчального року було проведено 21-24 квітня 2003 р., в якому взяли участь 37 представників з 13 областей України.

В останній олімпіаді взяли участь 37 представників 14 вищих навчальних закладів з 13 областей України, в тому числі 10 студентів ВНЗ Міністерства освіти і науки України (табл. 2): Запорізький національний технічний університет, Кіровоградський державний технічний університет, Одеський державний морський університет, Донецький державний університет економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського.

**Кількість учасників і вищих навчальних закладів
Міністерства освіти і науки України**

Навчальний рік	Кількість учасників, всього, із них Міністерства освіти і науки України	Вищі навчальні заклади Міністерства освіти і науки України
1999 – 2000	31/5	1
2000 – 2001	31/10	4
2001 – 2002	37/10	4
2002 – 2003	37/10	4

Переможці і призери олімпіад 1999-2003 років наведено в табл. 3.

Переможці II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади за 1999-2003 рр.

Диплом	1999-2000 н.р.	2000-2001 н.р.	2001-2002 н.р.	2002-2003 н.р.
I ступеня	Думенко К.М., Миколаївська ДАА	Катрич О.О., Миколаїв. ДАА	Терещенко А.А., Миколаївська ДАА	Беляєв Б.В., Миколаїв. ДАУ
II ступеня	Хоменко С.М., Державна АЕА, м. Житомир; Здоріченко С.А., Харківський ДТУСГ	Волков А.В., Харківський ДТУСГ; Іванов С.М., Харківський ДТУСГ	Канівець О.В., Полтавська ДАА; Сердюченко Ю.Ю., НАУ, м. Київ	Сердюченко Ю.Ю., НАУ, м. Київ; Кульчицький Б.В., Харківський ДТУСГ
III ступеня	Ландяк Р.М., Харківський ДТУСГ; Бакін О.Ю., Миколаївська ДАА Стрельченко М.П., Державна АЕА, м. Житомир	Шуліка С.В., Миколаївська ДАА; Гайданов С.М., Одеський ДСГП; Полищук О.І., НАУ, м. Київ	Алфьоров О.І., Харківський ДТУСГ Кравченко М.М., Державна АЕА, м. Житомир; Скоробогатих Д.І., Миколаївська ДАА	Ковальчук С.Б., Полтавська ДАА, Майданович В.С., НАУ, м. Київ, Хуснутдінов Д.М., Миколаївський. ДАУ

З 2003-2004 і по 2005-2006 навчальні роки II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні виміри" проводився у Запорізькому національному технічному університеті.

З 2006-2007 і по 2011-2012 навчальні роки II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання" знову проводився у Миколаївському державному аграрному університеті.

З 2008-2009 навчального року II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання" став проводитися окремо в аграрних і технічних вищих навчальних закладах.

Результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання" з 2006-2007 і по 2010-2011 навчальні роки з-поміж аграрних ВНЗ наведено у табл. 4, а з-поміж технічних ВНЗ – у табл. 5.

Таблиця 4

Результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни “Взаємозамінність, стандартизація вимірювання” серед технічних та аграрних ВНЗ

Аграрні вищі навчальні заклади					
Диплом	2006-2007 н.р.	2007-2008 н.р.	2008-2009 н.р.	2009-2010 н.р.	2010-2011 н.р.
I ступеня	Кулик А., Миколаївський ДАУ	Горбенко Н., Миколаївський ДАУ	Курило В., Миколаївський ДАУ	Візеренко О., Миколаївський ДАУ	Пройденко Є., Миколаївський ДАУ
II ступеня	Дубик Я., НТУ Україна “КПІ”, м. Київ; Дуб В.О., Харківський НДТУСГ	Алтанський О., Запорізький НТУ; Ставицька Н., Харківський НДТУСГ	Грибоєдов К., Харківський ДТУСГ, Мирошник В., Дніпропетровський ДАУ	Лапко А., Дніпропетровськ ий ДАУ; Куруч В., НУБіП Україна, м. Київ	Келемеш А., Полтавська ДАУ; Масюженко А., Харківський НТУСГ; Халецький О., НУБіП Україна, м. Київ
III ступеня	Грянко Ю., Донбаська ДМА, м. Краматорськ; Белкіна М.Ю., Донбаська ДМА м. Краматорськ	Дубик Я., Національний технічний університет “КПІ”, м. Київ; Дадак В., Львівський НАУ, м. Дубляни	Корсак В., Одеський ДАУ; Когут П., Львівський НАУ, м. Дубляни; Грифцов В., НУБіП Україна, м. Київ	Устименко В., Харківськм. НТУСГ; Лимар А., Дніпропетровськ ий ДАУ; Кузьміна К., Харківський НТУСГ	Масюженко К., Харківський НТУСГ; Савченко Ю., Львівський НАУ; Мяжков І., Дніпропетровський ДАУ; Алтухов О., МДАУ

Таблиця 5

Результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни “Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання” серед технічних ВНЗ

Технічні вищі навчальні заклади				
Диплом	2008-2009 н.р.	2009-2010 н.р.	2010-2011 н.р.	2011-2012 н.р.
I ступеня	Полуніна Л.В., Донбаська ДМА, м. Краматорськ	Фрей С.В., Запорізький НТУ	Цимбал Д.В., Сумський ДУ	Білокур І.Д., НТУ “КПІ”, м. Київ
II ступеня	Стародубцев І.М., Донбаська ДМА, м. Краматорськ; Данилюк С.Л., НТУ, “КПІ”, м. Київ	Воробйов С.П., НТУ “КПІ”, м. Київ; Січинський О.В., Кіровоградський НТУ; Бескровний Є.І., Донбаська ДМА, м. Краматорськ	Фостус М.С., Кіровоградський НТУ; Козак М.В., Кременчуцький НТУ; Мартов Е.А., НТУ “КПІ”, м. Київ.	Демченко А.М., Сумський ДУ; Дячкін Б.О., Донбаська ДМА, м. Краматорськ; Ткаченко О.В., Донбаська ДМА, м. Краматорськ; Артеменко О.І., НТУ “КПІ”, м. Київ;
III ступеня	Гуліватенко Д.С., НТУ, “КПІ”, м. Київ; Сербіна О.В., Донбаська ДМА, м. Краматорськ	Білоус Д.О., Севастопольський НТУ; Жуля В.А., Донбаський ДТУ, м. Алчевськ; Настенко О.В., Сумський державний університет	Матусевич М.С., Донбаський ДТУ, м. Алчевськ; Барикін О.О., Сумський ДУ; Ковриженко Р.В., Севастопольський НТУ; Ісаєв Д.С., ДВНЗ “Донецький національний технічний університет”	Єфіменко О.С., НТУ “ХПІ”, Добропорі А.О., Кіровоградський НТУ; Сороченко К.А., Кременчуцький НТУ; Дригула Д.О., Донбаський ДТУ, м. Алчевськ; Павленко А.В., Сумський ДУ; Богодістий А.А., Полтавський НТУ; Дяченко Д.О., Кіровоградський НТУ

Згідно з наказом Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18 листопада 2011 р. № 1324 "Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади у 2011/2012 навчальному році" [15] проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади 2011/2012 навчального року серед студентів вищих технічних і аграрних навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання" було доручено Миколаївському державному аграрному університету.

Результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання" 2012-2013 навчального року серед аграрних та технічних ВНЗ наведено у табл. 6.

Таблиця 6

Результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація і технічні вимірювання" серед аграрних ВНЗ технічних ВНЗ

Диплом	2012-2013 н.р.	Диплом	2012-2013 н.р.
I ступеня	Коваленко Б.С. Миколаївський НАУ	I ступеня	Жогла Є. М., Сумський ДУ
II ступеня	Гриценко І.В, Харківський НТУСГ ім. Петра Василенка; Олещук Ю.В., НУБП України, м. Київ; Івацко М.В., Вінницький НАУ; Лопушенко П.В, Полтавська ДАА	II ступеня	Козлова К.Ю., Кременчуцький НУ ім. М. Остроградського; Чернай А.Є., Кіровоградський НТУ; Алексєєв Р.В., Східноукраїнський НУ ім. В. Даля; Дмитренко О.В., Кіровоградський НТУ
III ступеня	Чумак М.Б., Харківський НТУСГ ім. Петра Василенка; Калуцький Д.О., ДВНЗ "Херсонський ДАУ"; Болгов О.В., Миколаївський НАУ; Степанчук Д.І., Львівський НАУ, м. Дубляни	III ступеня	Гібаленко М.І., НТУ Україна "КПІ", м. Київ; Колганов М.О., Чернігівський ДТХ; Дмитрик І.М., Кіровоградський НТУ; Бендус С.О., Полтавський НТУ ім. Ю. Кондратюка; Кашинський І.С., Дніпродзержинський ДТУ

До 2011 року відповідно до документа [14] кількість призових місць становила 10% від кількості учасників олімпіади. З 2011-2012 навчального року цей відсоток збільшився до 20% [15], а в 2012-2013 н.р. – знову став 10% [17].

Загальні дані про результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація і технічні вимірювання" за 2006-2007 – 2012-2013 навчальні роки наведено в табл. 7.

Результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади за 2006-2007 – 2011-2012 рр.

Навчальний рік проведення	Кількість студентів ВНЗ			Кількість ВНЗ		Кількість областей
	аграрні	технічні	всього	аграрні	технічні	
2006-2007	17	28	45	9	14	17
2007-2008	21	24	45	12	12	15
2008-2009	46	37	83	14	13	16
2009-2010	67	66	133	14	18	19
2010-2011	76	81	157	15	23	18
2011-2012	51	62	113	12	20	20
2012-2013	86	95	181	15	21	16

Висновки

Однією із складових частин науково-дослідної роботи студентів є участь у Всеукраїнських студентських олімпіадах з дисциплін, які викладаються на факультеті.

II етап Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання" проводиться щорічно з метою виявлення, відбору та підтримки обдарованої студентської молоді, розвитку та реалізації здібностей студентів, стимулювання творчої праці студентів та науково-педагогічних працівників, що підтверджують наведені результати проведення II етапу Всеукраїнської студентської олімпіади з дисципліни "Взаємозамінність, стандартизація та технічні вимірювання" у Миколаївському національному аграрному університеті протягом 2000-2003 та 2007-2013 рр.

Література

1. Положення про Всеукраїнську студентську олімпіаду. Затверджено наказом Міністерства освіти України від 28.12.1999 р. №444. – К., 1999. – 14 с.
2. Про проведення II етапу Всеукраїнської олімпіади 1999/2000 навчального року серед студентів аграрних вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації. Лист заступника міністра агропромислового комплексу України від 10.01.2000 р. №37-18-2-13/102. – К., 2000 р. – 20 с.
3. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2000/2001 навчального року. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 28.12.2000 р. №630. – К., 2000. – 18 с.
4. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2001/2002 навчального року. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 13.12.2001 р. №800 – К., 2001. – 14 с.
5. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2002/2003 навчального року. Міністерства освіти і науки України. Наказ від 17.12.2002 р. №717 – К., 2002. – 19 с.
6. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2007/2008 навчального року. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 18.12.2007 р. №1150 – К., 2007. – 3 с.
7. Всеукраїнська студентська олімпіада 2007/2008 навчальний рік. Міністерство освіти і науки України. Інститут інноваційних технологій і змісту освіти. – К., 2007. – 32 с.

8. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2009-2011 навчального років. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 23.12.2008 р. №1188 – К., 2008. – 32 с.
9. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2009-2010 навчального року. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 20.11.2009 р. №1052 – К., 2009. – 32 с.
10. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2010-2011 навчального року. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 02.12.2010 р. №1190 – К., 2010. – 32 с.
11. Система конструкторської документації. Терміни та визначення основних понять: ДСТУ 3321:2003. – [Чинний від 2004-10-01]. – Видання офіційне. – К. : Держспоживстандарт України, 2005. – 51 с. (Національний стандарт України).
12. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади 2010-2011 навчального року. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 02.12.2010 р. №1190 – К., 2010. – 32 с.
13. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади у 2011/2012 навчальному році /наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18.11.2011 р. №1324 – К., 2011 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/index.php/ua/pro-ministerstvo-/normativno-pravova-baza/normativno-pravova-baza-diyalnosti-ministerstva/nakazi/6794-nakaz-ministerstva--1324-vid-18112011>.
14. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади у 2012/2013 навчальному році /наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18.11.2011 р. №1324 – К., 2011 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/index.php/ua/pro-ministerstvo-/normativno-pravova-baza/normativno-pravova-baza-diyalnosti-ministerstva/nakazi/6794-nakaz-ministerstva--1324-vid-18112011>.
15. Положення про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади у 2012/2013 навчальному році : наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 13.12.2012 р. № 1410 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту. – Київ, 2012.
16. Про проведення Всеукраїнської студентської олімпіади у 2012/2013 навчальному році /наказ Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18.11.2011 р. №1324 – К., 2011 / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту. - Режим доступу:<http://mon.gov.ua/index.php/ua/pro-ministerstvo-/normativno-pravova-baza/normativno-pravova-baza-diyalnosti-ministerstva/nakazi/6794-nakaz-ministerstva--1324-vid-18112011>.

Наведені результати проведення II етапа Всеукраїнської студентської олімпіади среди студентів аграрних і технічних вищих навчальних закладів III-IV рівней акредитації по дисципліні "Взаимозаменяемость, стандартизация и технические измерения" в Николаевском національному аграрному университеті в течение 2000-2003 и 2007-2013 гг. Отмечено, что уровень знаний студентов аграрных высших учебных заведений Украины не отличается от знаний студентов других вузов Украины. Даются организационно-методические основы проведения олимпиад.

Ключевые слова: студентська олімпіада, II етап, журі, оргкомітет, дисципліна "Взаимозаменяемость, стандартизация и технические измерения".

The results of the II Etap Ukrainian student competition among the students of III-IV levels akreditatsii agrarian i tehnicnih vischih navchalnih zakladiv Ukraine on discipline "Interchangeability, standardization and technical measurements" in Mykolayiv State Agrarian University during the 2000-2003 and 2007-2013 years. It is noted that the level of knowledge of students of higher agricultural education in Ukraine does not differ from university students' knowledge of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Given the methodological basis for the organization and the competition.

Key words: *Student Olympiad, Etap II, the jury, the organizing committee, the discipline "Interchangeability, standardization and technical measurements".*

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ ТА ДОРАДНИЦТВО

УДК 378.126

Євсюков О.Ф.,
кандидат педагогічних наук, доцент

Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва

Основні напрями професійно-педагогічної діяльності викладача вищої аграрної школи

У статті досліджено основні види і напрями професійно-педагогічної діяльності викладачів аграрних вищих навчальних закладів, їх компоненти. Уточнені поняття "дія", "операція". Акцентована увага на творчому компоненті професійно-педагогічної діяльності викладача аграрної вищої школи.

Ключові слова: *викладач, діяльність, дія, операція, творчість.*

Вступ. Сьогодні аграрна вища освіта в Україні успішно розвивається, інтегруючись у європейський освітній простір. Її проблематика завжди викликала значний інтерес науковців. Аграрна вища освіта не може не реагувати й на проблеми суспільства, оскільки залежить саме від його попиту, а її якість прямо пропорційно – від кадрового забезпечення аграрних вищих навчальних закладів та рівня професійно-педагогічної підготовки науково-педагогічних працівників. Отже, питання професійно-педагогічної діяльності викладача аграрної вищої школи викликає інтерес у дослідників і сьогодні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасна парадигма аграрної вищої освіти висуває об'єктивну потребу в спеціальній підготовці науково-педагогічних кадрів, працюючих у суспільстві на випередження.

У низці наукових праць висвітлюється проблема професійної діяльності фахівця (А.О. Деркач, Н.В. Кузьміна, А.К. Маркова, Н.В. Самоукіна, Є.Е. Смирнова, В.Д. Шадриков В.О. Якунін та ін.), зокрема викладача вищої школи (О.І. Гура, З.Ф. Єсарєва, В.А. Семіченко та ін.).

Викладач вищої школи запов'язаний, як зазначає В.І. Лозова:

- постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, наукову кваліфікацію;
- забезпечувати високий науково-теоретичний і методичний рівень викладання дисциплін у повному обсязі освітньої програми відповідної спеціальності;
- додержуватися норм педагогічної етики, моралі, поважати гідність осіб, які навчаються у вищих навчальних закладах, прищеплювати їм любов до України, виховувати їх у дусі українського патріотизму і поваги до Конституції України;

- додержуватися законів, статуту та правил внутрішнього розпорядку вищого навчального закладу [2, с. 26].

На жаль, основні напрями професійно-педагогічної діяльності викладача аграрної вищої школи не були предметом глибокого і всебічного дослідження науковців.

Ставлення та визначення мети статті. Динамічні процеси в системі аграрної освіти вимагають всебічної уваги до кожної з її складових частин. Певною мірою це стосується основних видів і напрямів, які являють собою систему професійно-педагогічної діяльності викладачів аграрної вищої школи. Метою статті є висвітлення основних напрямів професійно-педагогічної діяльності викладачів аграрної вищої школи.

Виклад основного матеріалу. Діяльність викладача аграрної вищої школи, структура і характер істотно залежать від форми, яка може бути зовнішньою (практичною) і внутрішньою (психічною, розумовою). Ці форми існують в єдності і пов'язані між собою взаємопереходами.

Так, зовнішня (практична) діяльність це діяльність із створення, перетворення, розчленовування, переміщення, зміни властивостей предметів. Внутрішня (розумова) психічна, діяльність – це діяльність, яка сама по собі не наводить до зміни предметів і явищ навколишнього світу. Її результат – виникнення нових думок, ідей, законів. Такий результат може бути виражений у матеріальному або матеріалізованому вигляді лише завдяки практичному компоненту діяльності викладача вищої школи. До розумової діяльності можна віднести обчислення в думці, запам'ятовування або аналіз послідовності виконання операцій, вибір способів і методів виконання завдання, уявлення про результати переміщення або створення матеріальних об'єктів і так далі [1].

За типом об'єктів практичної і розумової діяльності в кожному з цих видів розрізняють наочну і знакову діяльність. До наочної форми діяльності відносять операцію предметами матеріального світу та їх образами. До знакової форми – операція знаками.

Використовуючи первинну і вторинну ознаки класифікації видів діяльності викладача вищої аграрної школи, вказані вище, визначимо ці види таким чином:

- наочно-практична діяльність;
- знаково-практична діяльність;
- наочно-розумова діяльність;
- знаково-розумова діяльність.

Перераховані нами форми діяльності характеризуються їх єдністю. Проте наведена класифікація має велике значення для вибору і реалізації дидактичної технології, оскільки здатність виконувати різні види діяльності переважно формуються в різних навчальних дисциплінах і з використанням різних форм навчальних занять.

За особливостями поведінкової активності викладача аграрної вищої школи розрізняють такі види діяльності, як:

- репродуктивну – тобто діяльність, метою якої є відтворення продукту або зразка дії;
- творчу – тобто діяльність, унаслідок якої виходить новий (для суб'єкта діяльності або для суспільства) зразок дії або оригінальний продукт.

Структурними елементами діяльності є дії і операції.

Дія – елемент, одиниця діяльності, мета якої елементарна, не розкладна на простіші цілі і підкоряється мотиву тієї діяльності, вміст якої вона утворює. Одна і та сама дія може входити до складу різних видів діяльності. Відомим вітчизняним психологом П.Я. Гальперіним, родоначальником діяльнісного підходу до навчання, були виділені два види характеристик дії: функціональна і структурна. Форма дії характеризує міру психофізіологічної і моторної залученості суб'єкта у виконання дії. Гальперін П.Я. розрізняє матеріальну, матеріалізовану, перцептивну, словесну і розумову форму дії:

- матеріальна форма передбачає здійснення дії із залученням до нього матеріальних об'єктів у реальних умовах їх існування;
- матеріалізована форма дії виконується з моделлю об'єкта (схемою, креслеником і тому подібне);
- перцептивна форма – дія з опорою на образ, що сприймається органами чуття, наприклад – зором;
- зовнішньомовна (словесна) форма – операції з перетворення об'єкта “промовляються” вголос, виконуються шляхом міркування;
- розумова форма – дія в прихованому розумовому плані, результат дії виходить лише з опорою на внутрішній образ і його розумову обробку [3].

Дії виконуються за допомогою операцій. Під операціями в психології і педагогіці розуміють частину дії або спосіб його виконання. Операції характеризують технічний бік виконання дії. Одна і та сама дія може бути виконана за допомогою різних операцій, або різними способами. Операції здійснюються в певному порядку та за певними правилами і спираються на засоби здійснення діяльності, які мають співвідноситися з метою діяльності, але одна і та сама мета часто може бути досягнута за допомогою різних засобів. Способом дії називають систему операцій, що забезпечують вирішення завдань певного типу.

У Державному освітньому стандарті Вищої освіти основні напрями соціальної діяльності викладача визначаються так:

- навчання;
- методична робота;
- організаційна діяльність;
- науково-дослідницька діяльність;
- виховна діяльність.

Визначальний і най об'ємніший компонент діяльності викладача аграрної вищої школи – це:

1. Навчальна діяльність – діяльність з підготовки фахівця для окремої спеціальності. Навчальну діяльність спрямовано на організацію навчально-виховного процесу, який характеризується:

- єдністю навчального і науково-дослідного аспектів;
- активністю і самостійністю студентів;
- єдністю теоретичної (вивчення закономірностей науки) і практичної складової;
- єдністю навчання і виховання, орієнтованих на розвиток потреби в самовихованні.

У ході навчальної діяльності викладач аграрної вищої школи:

- визначає мету і завдання навчання з конкретної дисципліни у взаємозв'язку з іншими навчальними дисциплінами;
- визначає зміст освіти, форми і методи, які активізують форми контролю;
- формує творчі колективи навчальних груп;
- стимулює до самовиховання.

Основні види навчальної діяльності в аграрному вищому навчальному закладі – це:

- читання лекцій;
- проведення лабораторних робіт, практичних занять, семінарів, розрахунковий-графічних робіт, консультацій, заліків, іспитів;
- рецензування і прийом захисту контрольних робіт і проектів;
- керівництво практикою;
- керівництво науково-дослідною роботою студентів;
- керівництво дипломними роботами і т. інше.

2. Навчально-методична діяльність з такими видами навчально-методичної роботи:

- підготовка до лекцій, практичних, семінарських занять, практики;
- розробка, переробка і підготовка до видання конспектів лекцій, збірок

вправ і завдань, лабораторних практикумів, методичних матеріалів за контрольними роботами і т. інше.

- поточна робота з підвищення педагогічної компетентності (читання літератури);
 - вивчення передачі педагогічного досвіду з наданням звіту;
 - рецензування конспектів лекцій, збірок завдань і лабораторних практикумів;
 - складання методичних указівок, завдань,;
 - розробка графіків самостійної роботи студентів і взаємовідвідувань лекцій.
- Робочий день викладача аграрної вищої школи умовно можна розділити на 2 частини:

- підготовка до проведення певних видів робіт;
- проведення певних видів робіт.

Таким чином навчально-методична і навчальна роботи зв'язані.

3. Організаційна робота:

- профорієнтація;
- організація практик;
- робота в приймальній комісії;
- підготовка матеріалів до засідання кафедри і т. інше.

4. Виховна робота:

- контроль за самостійною роботою студентів з вивчення першоджерел, перевірка конспектів, колоквиуми, співбесіди;
- робота куратора;
- робота керівників гуртків;
- виховна робота в гуртожитку;
- проведення вечорів, екскурсій і т. інше.

5. Науково-дослідна робота:

- виконання планових держбюджетних НДР, колективних договорів;
- написання і видання підручників і навчальних посібників, монографій, статей, тез, доповідей на конференцію;
- редагування і рецензування статей, тез, доповідей на конференцію;
- написання відгуків на дисертаційне дослідження;
- робота в редколегіях журналів;
- керівництво науково-дослідною роботою студентів;
- участь у вчених радах і т. інше.

Позитивні сторони науково-дослідної роботи:

- науково-дослідна робота впливає на процес особистісно-орієнтованого навчання студентів і долучення студентів до науково-дослідної роботи;
- розвиває теоретичне мислення викладачів (системно-комплексний підхід);
- науковий багаж дозволяє викладачеві опанувати педагогічну майстерність.

Сьогодні науково-дослідна робота в українських вишах набуває міжнародного характеру. Близько 78 вишів України співпрацюють з 415 іноземними університетами, 19 фірмами 43 країн на основі двосторонніх міжнародних угод [4].

Висновки

Таким чином, ми розглянули різні сторони професійно-педагогічної діяльності викладача аграрного вищого навчального закладу і можемо зробити висновок, що його професійно-педагогічна діяльність – різновид творчої інтелектуальної праці.

Актуальні напрями подальшої розробки проблеми. Творчість викладача є найвищим рівнем його професійної майстерності. Творчий викладач ініціативно підходить до професійно-педагогічної діяльності, здатний відходити від традиційних схем, швидко вирішувати проблемні ситуації. Зазначена діяльність відрізняється оригінальністю способів взаємодії з опорою на рефлексію. Саме тому в подальших дослідженнях актуальним постає питання індивідуального стилю професійно-педагогічної діяльності викладача аграрної вищої школи.

Література

1. Чернілевський Д.В. Педагогіка вищої школи: підручник / Д.В. Чернілевський, І.С. Гамрецький, О.А. Зарічанський та ін. – Вінниця : АМСКП, Глобус-прес, 2010. – 408 с.
2. Хрестоматія з педагогіки вищої школи: навч. посіб. / Укладачі: В.І. Лозова, А.В. Троцко, О.М. Іонова, С.М.Золотухіна / за заг. ред. В.І. Лозової – Х. : Віровець А.П. "Апостроф", 2011. – 408 с.
3. Курлянд З.Н. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З.Н. Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; за ред. З.Н.Курлянд. – 3-те вид., перероб. і допов. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
4. Євсюков О.Ф. Процес формування професійної спрямованості майбутніх інженерів-педагогів / О.Ф. Євсюков //Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – №5. – С. 162–167.

В статье исследованы основные виды и направления профессионально-педагогической деятельности преподавателей высших аграрных учебных заведений, их компоненты. Даны определения понятиям "действие", "операция". Акцентируется внимание на творческом компоненте профессионально-педагогической деятельности преподавателя высшей аграрной школы.

Ключевые слова: преподаватель, деятельность, действие, операция, творчество.

The article explored the basic types and directions of professional-pedagogical activity of higher agricultural universities, and their components. Clarified the concept of "action", "operation". Focused attention on the creative component of professional-pedagogical activity teaching for higher agricultural school.

Key words: Lecturer, activity, action, operation, creativity

Довгань Л.І.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
Довгань Ю.В.,
асистент,
Амонс С.Е.,
кандидат сільськогосподарських наук,
доцент

Вінницький національний
аграрний університет

Формування національної системи державного сільськогосподарського дорадництва та її кадрове забезпечення

Стаття присвячена дослідженню проблем формування національної системи державного сільськогосподарського дорадництва та її кадрового забезпечення.

Ключові слова: система поширення знань і досвіду, державна система сільськогосподарського дорадництва, кадрове забезпечення, освіта.

Вступ. В Україні до недавнього часу існувала пострадянська система поширення знань і досвіду в сільській місцевості та сільськогосподарському виробництві. Її підтримувала:

- система підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів з п'ятирічним циклом навчання;
- система впровадження нової техніки і фонд забезпечення державними ресурсами;
- система політичної і науково-технічної пропаганди.

У нових ринкових умовах така система не працює або працює вже неефективно через низку об'єктивних та суб'єктивних причин. Замінити її в сільській місцевості покликана система поширення знань і досвіду у формі сільськогосподарської дорадчої діяльності (сільськогосподарського дорадництва).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності присвячено праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених та практиків, зокрема таких, як А.В. Ван ден Бан (A.W. Van den Ban), М. Кновлес (M. Knowles), Х. Хоукінс (H. Hawkins), Б. Сіверс (B. Seevers), В. Баутін, О. Бородіна, А. Брояка, М. Гладій, С. Григор'єв, М. Дем'яненко, Т. Кальна-Дубінюк, Р. Корінець, М. Кропивко, В. Лазовській, М. Лобанов, М. Лубяний, О. Недбалюк, Б. Рунов, П. Саблук, О. Чаянов, Р. Шмідт та багатьох інших.

Проведений нами аналіз свідчить про наявність широкого різноманіття підходів до дослідження цієї проблематики, запропонованих рекомендацій фахівців щодо напрямів формування системи сільськогосподарського дорадництва України та подолання існуючих на цьому шляху проблем і перешкод. Недостатньо дослідженою, на нашу думку, залишається проблема формування кадрового забезпечення сільськогосподарської дорадчої діяльності.

Ставлення та визначення мети статті. Метою статті є дослідження ролі сільськогосподарського дорадництва, проблем формування національної системи державного сільськогосподарського дорадництва та її кадрового забезпечення, визначення напрямів його зміцнення.

Виклад основного матеріалу. З огляду на світовий досвід основними задачами систем поширення досвіду в процесі сільськогосподарського розвитку є:

- передача технологій, зокрема для виробництва основних продовольчих культур;

- розвиток людського потенціалу, зокрема поширення технічних та управлінських навичок та знань, яких потребують мало освічені фермерські господарства для того, щоб навчитися підвищувати власні доходи;

- створення соціального капіталу;

- ознайомлення фермерів з питаннями сталого природокористування [5].

Сільськогосподарська дорадча діяльність призначена допомагати людям і суспільству, а саме:

- вирішувати професійні проблеми і поліпшувати життєвий рівень;

- підвищувати продуктивність праці;

- створювати нові види продукції;

- сприяти здоров'ю людей та їх харчуванню, вихованню дітей і молоді, зміцненню сім'ї;

- відроджувати село та поширювати співробітництво з іншими країнами з метою отримання найкращої ефективності від обмежених ресурсів [1].

Дорадча діяльність спрямована також на моніторинг ринку та конкурентного середовища, що зменшує ризики сільськогосподарського виробництва. В умовах розбудови ринкової економіки та демократизації суспільних відносин значення дорадництва виходить за межі галузі і втілює загальноекономічні функції щодо розвитку сільських територій, вирішення соціальних та екологічних проблем.

В Україні тривалий час серед науковців та практиків сфери дорадництва точились дискусії щодо вибору моделі сільськогосподарського дорадництва. Взагалі, системи дорадництва, які існують у світі, можна згрупувати за чотири основними моделями: 1) державна; 2) приватна; 3) громадська; 4) змішана (водночас притаманні риси різних моделей).

Державна модель дорадництва, водночас, може бути представлена у двох формах: державна університетська та державна міністерська [1].

Кожна з цих моделей має як свої переваги, так і свої недоліки, а також своїх прихильників та опонентів в Україні. Відсутність явних успіхів у діяльності державних систем щодо поширення сільськогосподарського досвіду примусило багато країн шукати нові підходи до проблеми реорганізації служб щодо поширення знань на селі.

Оскільки державні системи з поширення досвіду є урядовими установами, їх структуру було організовано за принципом "згори донизу", вони горою стояли за свої бюджети, в яких лівова частка асигнувань витрачалась на оплату заробітної плати співробітників та їх пільг [5, 6].

В Україні останніми роками обсяги фінансування навіть урядових обласних та районних департаментів агропромислового розвитку знаходились на мізерному рівні. Бюджету вистачало лише на мінімальну оплату праці, оплату комунальних послуг, декілька відряджень, і то не завжди. Підтримку ж сільськогосподарського дорадництва взагалі було призупинено.

Досвід країн Латинської Америки та інших регіонів, які пішли на повну заміну державних систем на приватні, свідчить, що виникає ціла низка інших проблем та труднощів. Такі великі держави з перехідною економікою, як Індія, Індонезія та Китай довели, що державні системи поширення знань можна з успіхом переорієнтувати на виконання завдань із створення людського та соціального капіталу та, відповідно, покращити доступ сільського населення до засобів отримання доходів завдяки впровадженню високоврожайних сортів та диверсифікації тваринництва [5].

Існує чітка роль державних, приватних та громадських організацій, які спільними зусиллями здатні забезпечити послугами щодо поширення досвіду серед фермерських господарств на селі в рамках більш широкої мережі пропаганди інновацій у сільському господарстві.

Незалежно від того, хто буде надавати послуги із поширення знань та консультування в сільській місцевості, основну частку витрат на це має взяти на себе держава.

Існуюча в Україні модель дорадництва донедавна залишалася змішаною. Наукові дискусії і надалі продовжуються, проте на державному рівні прийнято рішення обрати для України державну модель сільськогосподарського дорадництва та сформувати національну систему державного сільськогосподарського дорадництва, що було закріплено в 2010 р. прийняттям Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва (далі "Концепція") [2].

Проблеми створення ефективної національної системи сільськогосподарського дорадництва досить різноманітні – від нормативно-правових до фінансових та матеріально-технічних.

Важливим є вирішення проблем підготовки кваліфікованих фахівців з дорадництва, тобто формування кадрового забезпечення цієї системи, які можна, на нашу думку, умовно згрупувати в трьох ключових напрямках:

- проблеми, пов'язані з тими, хто навчає;
- проблеми, пов'язані з тими, хто навчається;
- проблеми, пов'язані з тими, хто підвищує кваліфікацію.

Із середини 1990-х років, коли в Україні за допомогою різноманітних міжнародних інституцій створювались і розвивались перші дорадчі служби, певна група фахівців, у першу чергу науковці і викладачі закладів аграрної освіти, отримала методичний та практичний досвід. Власне зусиллями цих відданих справі людей тема створення національної системи сільськогосподарського дорадництва лобювалась в усіх колах та не знімалась з порядку денного протягом всього цього часу. Переважно саме ці фахівці займаються навчанням фахівців з дорадництва.

Професорсько-викладацький склад, що задіяний у процесі підготовки фахівців з дорадництва, як правило, не має практичного досвіду організації сільськогосподарської дорадчої діяльності. У кращому разі викладачі спеціалізуються в певних сферах консалтингу та (або) переймали досвід сільськогосподарського дорадництва під час стажування за кордоном.

Необхідним, на нашу думку є широке залучення викладачів аграрних закладів освіти до міжнародних програм та проектів у сфері сільськогосподарського дорадництва, до організації державних сільськогосподарських дорадчих служб на національному, обласному та районному рівнях. Це дозволить отримати потрібні знання та практичний досвід, що згодом буде передаватися в процесі навчання інших.

Створення в рамках реалізації Концепції національного, регіональних та районних центрів сільськогосподарського дорадництва потребує необхідного кадрового забезпечення – близько 10 тисяч відповідно підготовлених фахівців.

Наразі в Україні здійснюється підготовка сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників на базі аграрних вищих навчальних закладів. Станом на 1 січня 2015 р. в Україні підготовлено та зареєстровано 1444 сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників, створено 74 сільськогосподарські дорадчі служби. Обов'язковою такою підготовкою та реєстрацією є для фізичних та юридичних осіб, що мають бажання надавати соціально спрямовані дорадчі послуги за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів.

Навчання таких фахівців проводиться відповідно до навчальних планів, розрахованих зазвичай на 70-120 академічних годин. Навчаються переважно фахівці з вищою спеціальною освітою та досвідом роботи за спеціальністю, які цілеспрямовані на таке навчання діючими дорадчими службами або ж викладачі аграрних закладів освіти та співробітники науково-дослідних установ, яких планують залучати як сільськогосподарських експертів-дорадників. Під час навчання, як правило, ці особи отримують загальну інформацію з питань сільськогосподарського дорадництва: сутності, історії, міжнародного досвіду,

основних методів дорадництва тощо. Існує, на нашу думку, обґрунтований сумнів, що за такий термін ці фахівці отримують потрібні професійні знання з організації сільськогосподарської дорадчої діяльності. Потреба є у більш глибокій спеціальній підготовці.

Декілька аграрних ВНЗ (Національний університет біоресурсів і природокористування, Вінницький національний аграрний університет тощо) розпочали таку підготовку і отримали в 2012-2014 рр. освітні ліцензії на підготовку магістрів з дорадництва. Однак попит на цю спеціальність з боку абітурієнтів досить низький. Так, наприклад, у 2014 р. у Вінницькому національному аграрному університеті отримали кваліфікацію магістра з дорадництва 9 осіб (за ліцензованого обсягу 50 осіб). Це пов'язано з невпевненістю в подальшому працевлаштуванні за цим напрямом, що, в свою чергу, спричинено гальмуванням формування державної системи сільськогосподарського дорадництва.

Поетапний план реалізації Концепції, затверджений Кабінетом міністрів України в 2011 р., не виконується. До 2015 р. в Україні мало бути створено розгалужену мережу державних служб сільськогосподарського дорадництва [3]. У Вінницькій області, зокрема, потреба у фахівцях з дорадництва на сьогодні вже б становила 300-400 фахівців лише для державних дорадчих служб.

Підвищення кваліфікації сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників здійснюється відповідно до законодавства один раз на 5 років. Забезпечують цей процес інститути та центри дорадництва вищих навчальних закладів аграрного спрямування. Підвищення кваліфікації відбувається у формі курсів навчання аналогічних підготовці сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників. Відкритим залишається питання підвищення кваліфікації осіб, що отримують освітньо-кваліфікаційний рівень магістра з дорадництва. Чинними нормативно-правовими актами таке підвищення кваліфікації не передбачено.

За умови подальшого формування державної системи сільськогосподарського дорадництва особи, що будуть прийняті на роботу в державні служби можливо отримують статус державного службовця, і тоді вони будуть зобов'язані періодично підвищувати кваліфікацію та атестуватись. В усіх інших випадках працівники недержавних дорадчих служб, які не претендують на отримання коштів державного та місцевих бюджетів за надання соціально спрямованих дорадчих послуг, підвищують кваліфікацію за власним бажанням.

Об'єктивно необхідним, на нашу думку, є паралельне формування системи отримання новітньої інформації з питань сільськогосподарського дорадництва, сучасних технологій виробництва та підвищення кваліфікації фахівців, що задіяні у наданні сільськогосподарських дорадчих послуг. Це, в свою чергу, може бути здійснено на базі вищих навчальних закладів аграрного спрямування.

Фінансування підготовки та підвищення кваліфікації кадрів системи сільськогосподарського дорадництва може здійснюватись як за рахунок осіб, що навчаються (магістерські програми), так і за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів (навчання і підвищення кваліфікації сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників). Вкладення коштів у розвиток системи дорадництва, і, відповідно, її кадрового забезпечення, на нашу думку, буде досить ефективним. Так, результати аналізу Міжнародного дослідного інституту з розробки продовольчої політики, який було підготовлено на основі 294 досліджень, свідчать, що норма рентабельності інвестицій у консультативно-пропагандистську діяльність становить 79% на рік [4].

Висновки

Навчання і підвищення кваліфікації дорадників і працівників різних організацій, які надають відповідні інформаційно-консультативні послуги – постійний і планомірний процес освоєння ними новітніх знань і умінь, що дозволяє істотно підвищити ефективність дорадчої діяльності.

Для підвищення ефективності діяльності державних та недержавних дорадчих служб, на нашу думку, потрібно:

- в усі програми навчання аграрних середніх спеціальних і вищих навчальних закладів ввести дисципліни з питань здійснення консультаційної діяльності в професійній сфері: ці знання будуть корисні не лише майбутньому консультантові-дораднику, але і будь-якому майбутньому керівникові або фахівцеві;

- у суб'єктах господарювання та державних органах, зацікавлених у розвитку дорадчих служб, організувати спеціальні регіональні програми зі стимулювання процесу закріплення висококваліфікованих кадрів у відповідних службах;

- проводити систематичні дослідження з виявлення потреб у підготовці та підвищенні кваліфікації консультантів і фахівців дорадчих служб із найбільш актуальних для них питань, готувати відповідні навчальні заходи, залучаючи до них кращих викладачів аграрних навчальних закладів, а також фахівців-практиків, що мають передовий досвід у конкретних вузькоспеціалізованих областях сільськогосподарського виробництва та розвитку сільських територій.

Створення на місцевому рівні успішно функціонуючих дорадчих служб можливо за наявності підготовлених до роботи консультантів і відповідної інформаційної бази (законодавчої, технологічної, технічної, маркетингової).

Організація та кадрове забезпечення національної системи сільськогосподарського дорадництва потребує спеціально підготовлених кваліфікованих фахівців-дорадників, які володіють не тільки професійними знаннями в певній галузі аграрного виробництва, але й основами педагогічних та психологічних методів роботи. Якщо мати за мету побудувати дієву національну систему сільськогосподарського дорадництва, то потрібно цілеспрямовано підготувати в рамках магістерських освітніх програм близько 10 тисяч фахівців з дорадництва.

Актуальні напрями подальшої розробки проблеми. Актуальними для подальших досліджень є питання формування навчальних планів підготовки сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників, магістерських програм з дорадництва й розробка ефективних методик їх реалізації.

Література

1. Кропивко М.Ф. Основи аграрного консалтингу: підручник / [М.Ф. Кропивко, Т.П. Кальна-Дубінюк, М.Ф. Безкровний, І.М. Криворучко]. – К. : Освітня книга, 2006. – 224 с.
2. Про затвердження Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва Розпорядженням КМУ від 31.10.2011р №1098–р [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
3. Про затвердження плану заходів щодо реалізації Концепції формування державної системи сільськогосподарського дорадництва на період до 2015 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.05.2012 №303-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua>
4. Alston J.M. Research returns redux: a meta-analysis of the returns to R&D / J.M. Alston, M.C.Marra, P.G. Pardey. – EPTD Discussion Paper. – No. 38. Washington, DC: International Food Policy Research Institute, 1999.

5. Swanson B.E. Global Outlook of the Positive Practice of the Distribution of Experience and Consulting Services in Agriculture / B.E.Swanson. – Rome: FAO, 2010.
6. Van den Ban A.W. Agricultural Extension / A.W.Van den Ban, H.S. Hawkins. – New York, NY: Harper & Row, 1988.

Статья посвящена исследованию проблем формирования национальной системы государственной информационно-консультационной деятельности в АПК и ее кадрового обеспечения.

Ключевые слова: система распространения знаний и опыта, государственная система информационно-консультационной деятельности в АПК, кадровое обеспечение, образование.

The problems of formation of the national system of the state agricultural extension and its staff support are considered in the article.

Key words: system of knowledge and experience extension, state agricultural extension, staff support, education.

ДОСЛІДЖУЄМО ПРОБЛЕМУ

Дядик Т.В.,
кандидат економічних наук, доцент

УДК 378.147:331
Полтавська державна
аграрна академія

Впровадження інтерактивних методів навчання під час вивчення дисципліни “Економіка праці і соціально-трудова відносини”

У статті розкрито сутність і охарактеризовано основні види інтерактивних методів навчання; проаналізовано вимоги до впровадження та оцінено інтерактивне навчання під час вивчення дисципліни “Економіка праці та соціально-трудова відносини”; визначено переваги та обґрунтовано доцільність впровадження “Синанон-методу” як засобу підготовки до професійної діяльності в системі “людина – людина”; запропоновано інтерактивні методи вивчення дисципліни в дистанційному навчанні.

Ключові слова: інноваційна спрямованість, інтерактивні методи, комунікативні навички, презентаційні уміння, інтерактивні уміння, дистанційне навчання.

Вступ. Зростаюче напруження у сфері праці має тенденцію до подальшого загострення і спонукає до потреби здійснення конкретних заходів, зокрема набуття ґрунтовних знань основних положень економіки праці та соціально-трудова відносин студентами економічних спеціальностей. Для підготовки компетентних, конкурентоспроможних на ринку праці фахівців з управління персоналом та економіки праці викладачами ВНЗ обов'язково проводиться навчально-методична робота. Для реалізації актуальних вимог сьогоденної освіти мають бути розроблені та впроваджені нові методи навчання, які дозволять сформулювати проблему й одержати досвід її вирішення. Традиційна організація навчального процесу замінюється інтерактивними методами навчання,

які змушують студентів працювати з конфліктуєчими ідеями й перспективами, що сприяє їхньому саморозвитку, самоусвідомленню своїх можливостей і цінностей.

Головною метою використання інтерактивних методів навчання є закріплення вивченого студентами теоретичного матеріалу стосовно основних понять і концепцій економіки праці, набуття навичок самостійного аналізу соціально-трудових відносин, чітке формулювання і обґрунтування своєї позиції. Застосування нових технологій навчання дає змогу формувати і соціальні компетентності, а саме: комунікативні навички; презентаційні уміння; інтерактивні уміння, що ефективно взаємодіють і приймають колективні рішення; експертні уміння та навички; уміння самостійно розв'язувати ситуаційні проблеми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Використання інтерактивних методів навчання у вищих навчальних закладах досліджувались у роботах В.П. Беспалько, В.І. Євдокимова, М.В. Кларіна, Е.Н. Пехоти, Є.І. Пометун, Л.В. Пироженко, Г.К. Селевко, В.В. Серікова, С.А. Сисоєвої, І.С. Якиманської. Потреба реформування системи освіти і формування цілісної ефективної освітньо-наукової системи зумовлюється низкою чинників внутрішнього і зовнішнього характеру. Застосування у навчальному процесі та освітньому менеджменті на всіх рівнях новітніх інформаційно-комунікаційних технологій та інноваційних методів роботи, що спираються на ці технології, може відіграти значну позитивну роль у реформуванні різних сфер освітньої діяльності – від забезпечення ефективного моніторингу до створення цілісних систем забезпечення доступу до освітніх ресурсів та обміну передовим педагогічним досвідом і методичними матеріалами.

Питанням інформатизації освіти, впровадження новітніх інформаційно-комунікаційних технологій в освітню сферу в Україні приділяється доволі значна увага. Зокрема, діють Закони України: "Про національну програму інформатизації" [1], "Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні" [2], Державна програма "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці" [3], "Комплексна програма забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін" [4]. У 2011 р. Урядом України було затверджено Державну цільову програму впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій "Сто відсотків" [5].

Сучасні вищі навчальні заклади стоять перед украй негативним фактом: в умовах традиційних форм та методів навчання студенти, пасивно отримуючи інформацію, не вміють здобувати її самостійно і застосовувати те, що знають. Теоретичною основою запровадження інтерактивних методів навчання мають бути системний, особистісно-зорієнтований та діяльнісний підходи до побудови дидактичних процесів; теорія оптимізації педагогічного процесу. Методологічною основою – розробки сучасних українських та зарубіжних педагогів у галузі методів та технологій навчання. Теоретичні та практичні розробки в цій галузі належать В. Гузеєву, А. Гіну, О. Пометун, Л. Пироженко, А. Фасолі [8, 9, 10, 11].

Термін "інтерактивний" прийшов до нас з англійської і має значення "взаємодіючий". Інтерактивне навчання – це перш за все діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія вчителя та студента [8]. За О. Пометун та Л. Пироженком: "Сутність інтерактивного навчання полягає в тому, що навчальний процес відбувається за умов постійної, активної взаємодії всіх студентів. Це співнавчання, взаємонавчання (колективне, групове навчання в співпраці)..." [11].

Ставлення та визначення мети статті. Метою написання статті є висвітлення досвіду активізації навчального процесу під час вивчення дисципліни "Економіка праці і соціально-трудові відносини", а також обґрунтування потреби широкого використання на практиці інтерактивних методів навчання як засобів для: підвищення ефективності аналізу інформації самостійно та в складі групи; пошуку

інформації, потрібної для розв'язання певного завдання; виявлення ключових проблем запропонованої ситуації; генерування альтернативних шляхів розв'язання проблемних ситуацій та їх оцінювання; вибору оптимального рішення та планування програми дій.

Виклад основного матеріалу. Методи інтерактивного навчання можна поділити на дві великі групи: групові та фронтальні. Перші передбачають взаємодію учасників малих груп (на практиці від 2 до 6-ти осіб), другі – спільну роботу та взаємонавчання всієї аудиторії. Під час впровадження інтерактивного навчання під час вивчення дисципліни "Економіка праці і соціально-трудові відносини" було проведено вступне заняття, адже студенти були поставлені в умови, що різко змінюють усталений стиль навчання. На цьому занятті було: по-перше, чітко і зрозуміло пояснено, що таке інтерактивне навчання, по-друге, доведено до відома студентів та опрацьовані з ними правила роботи в групах, складені у зрозумілій формі. Без доброзичливої атмосфери в колективі застосування інтерактивного навчання неможливе, тому потрібно її створити і постійно підтримувати. До кожного заняття слід сумлінно готуватися. "Легке" за формою інтерактивне навчання надзвичайно важке для викладача, адже домогтися дисципліни і уваги за рахунок "сидить тихо!" неможливо. Окрім того, потрібно спланувати впровадження, робити його поступово. Краще ретельно підготувати кілька інтерактивних занять у навчальному році, ніж часто проводити похапцем підготовлені "ігри".

У роботі мають бути задіяні тією чи іншою мірою всі студенти. Справді, сильні студенти, а також особистості з високим рівнем контактності проявлятимуть вищу активність, ніж замкнуті і слабкі. Проте слід постійно "втягувати" їх в роботу, створювати ситуації успіху. Інтерактивні технології – не самоціль. Потрібно постійно контролювати процес, досягнення поставлених цілей (вони мають бути чітко сформульовані і легко контрольовані), у випадку невдачі переглядати стратегію і тактику роботи, шукати і виправляти недоліки.

Заняття не мають бути перевантаженим інтерактивною роботою. Оптимально (з практики) – 2-3 методи за заняття. У процесі застосування інтерактивного навчання під час вивчення дисципліни "Економіка праці і соціально-трудові відносини" постійно виникали різні проблеми та труднощі:

1. Студент часто не має (!) власної думки або боїться її висловлювати на аудиторію.
2. Часто студенти не вміють слухати інших, об'єктивно оцінювати думку, рішення.
3. Студент не готовий змінювати свою думку, йти на компроміс.
4. Студентам важко бути мобільними, змінювати умови, методи роботи.
5. Лідери намагаються "тягнути" групу, а слабші відразу стають пасивними.
6. Часто трапляється висловлення відверто антисупільних думок з метою завоювання "авторитету", привертання уваги.

За умови вмілого провадження інтерактивні методи навчання дозволяють залучити до роботи всіх студентів аудиторії, сприяють виробленню соціально важливих навичок роботи в колективі, взаємодії, дискусії, обговорення. У разі застосування інтерактивного навчання поглиблюється мотивація.

"Економіка праці і соціально-трудові відносини" – нормативна дисципліна, що в Полтавській державній аграрній академії викладається студентам напрямів підготовки: "Облік і аудит", "Фінанси і кредит", "Економіка підприємства" "Менеджмент". Для використання інтерактивних методів навчання було розроблено методичні рекомендації. Відповідно до тем дисципліни студентам пропонуються такі види інтерактивної роботи:

Тема 1. Об'єкт, предмет та завдання дисципліни. Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: мозковий штурм: "Суперечності та необхідність використання досягнень фізіології та психології праці у виробничих (трудових процесах)";

дискусія з елементами аналізу законодавства на тему: "Праця дітей, жінок та соціально незахищених верств населення в Україні"; "Синанон-метод"; ситуаційні завдання (кейси).

Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства. Проблемна-лекція: "Відплив інтелекту та торгівля людьми". Міні-лекції: "Механізм управління трудовим потенціалом", "Механізм та методи управління персоналом". Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: мозковий штурм: "Нелегальна міграція в Україні: проблеми та шляхи їх вирішення"; дискусія-обговорення на тему: "Праця іммігрантів: за і проти"; презентація виступу "Міграційні процеси в Європі: тенденції, наслідки та перспективи"; робота в малих групах та презентація "Економічні і соціальні наслідки міжнародної трудової імміграції та еміграції"; ситуаційні завдання (кейси).

Тема 3. Соціально-трудова відносина як система. Проблемна лекція: "Дискримінація жінок та розвиток фемінізму". Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: мозковий штурм: "Вам терміново необхідно зібрати документацію для працевлаштування. Дайте їй перелік та ваші дії"; дискусія на тему: "Продовження меж працездатного віку в Україні – підстави та наслідки"; презентація виступу "Соціальна політика як стратегічний соціально-економічний напрям розвитку суспільства"; кейси; ділова гра "Новий керівник".

Тема 4. Соціальне партнерство. Проблемна лекція: "Гендерні відносина та гендерна політика у сфері освіти, зайнятості, сім'ї". Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: мозкова штурм: "Обґрунтуйте (на Вашу думку) потребу (заборону) проведення трудових страйків"; дискусія на тему: "Функції держави у соціальному партнерстві"; підготовка есе та презентація на тему: "Соціальна сфера села"; ситуаційні завдання (кейси).

Тема 5. Ринок праці та його регулювання. Міні-лекція: "Механізм функціонування ринку праці". Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: мозковий штурм: "Вас звільняють з роботи. Складіть план дій із самомаркетингу своєї робочої сили. Складіть власне резюме"; підготовка есе та презентація на тему: "Етапи формування та розвитку світового ринку праці", "Україна на світовому ринку праці"; дискусія на тему: "Проблема "відпливу інтелекту" ("втечі інтелектуального потенціалу") і її вплив на розвиток конкурентоспроможності національних економік"; переклад з іноземних мов першоджерел за темами, вказаними викладачем; ситуаційні завдання (кейси).

Тема 6. Соціально-трудова відносина зайнятості. Проблемна лекція: "Безробіття серед молоді України". Міні-лекція: "Механізм регулювання зайнятості та безробіття". Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: дискусія на тему: "Особливості працевлаштування молоді"; підготовка есе та презентація на тему: "Дискримінація та особливості працевлаштування і зайнятості жінок"; презентація індивідуальних завдань з окремих "Регіональних ситуацій зайнятості та безробіття"; ситуаційні завдання (кейси); дидактична гра "Термінологічне доміно".

Тема 7. Організація і нормування праці. Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: робота в малих групах: "Розрахунок норм праці в рослинництві та тваринництві під час виконання різних операцій"; ситуаційні завдання (кейси); виробничі ситуації.

Тема 8. Продуктивність і ефективність праці. Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: презентація на тему: "Моніторинг продуктивності праці в сільському господарстві України"; робота в малих групах: "Розрахунок продуктивності праці за окремими галузями і видами продукції"; мозковий штурм; "Синанон-метод"; ситуаційні завдання (кейси).

Тема 9. Політика доходів і оплата праці. Проблемна лекція: "Закордонний досвід застосування оплати праці найманих працівників". Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: дискусія на тему: "Бідність в Україні – причини та шляхи

подолання"; робота в малих групах: "Нарахування заробітної плати різним посадам та за табелями обліку робочого часу працівників підприємства"; ситуаційні завдання (кейси); виробнича ситуація; "Синанон-метод".

Тема 10. Планування праці. Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: дискусія на тему: "Українське заробітчання"; робота в малих групах: "Розрахунок різних структур персоналу підприємства"; робота в малих групах: "Складання економічних пазлів за теоретичними питаннями теми"; ситуаційні завдання (кейси).

Тема 11. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці. Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: мозковий штурм: "Ви керівник підприємства, що планує провести аудит праці на підприємств. Визначте етапи технологічного процесу проведення аудиту та складіть план"; кейси; виробнича ситуація.

Тема 12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин. Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: дискусія на тему: "Найбільш ефективні методи моніторингу СТВ"; мозковий штурм: "Вам потрібно провести моніторинг стимулювання праці на підприємстві. Складіть п'ять питань для інтерв'ю з працівниками – формалізованого та неформалізованого"; кейси; виробнича ситуація.

Тема 13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин. Лекція-конференція: проводиться на останньому лекційному занятті вивчення дисципліни. Види інтерактивної роботи на семінарському занятті: робота в малих групах: "Прогресивні та негативні наслідки глобалізації для розвитку національних економік та України"; мозковий штурм: "Обґрунтуйте програмні пріоритети МОП. Що, на вашу думку, можливо удосконалити?"; презентація на тему: "Історія виникнення та розвитку Міжнародної організації праці"; переклад з іноземних мов першоджерел за темами, вказаними викладачем; дидактична гра "Старт – Фініш".

Висновки

Інтерактивна модель навчання відображає постійне спілкування викладача із студентами, студентів зі студентами.

Як результат організації навчальної діяльності за таких умов створюється атмосфера взаємодії, співробітництва, що дає змогу викладачу стати справжнім лідером колективу. Організація інтерактивного навчання передбачає використання дидактичних ділових та рольових ігор, дискусій, мозкового штурму, фронтального опитування, "круглих столів", дебатів, моделювання життєвих ситуацій, створення проблемної ситуації. Вирішення певних проблем відбувається переважно в груповій формі.

У процесі навчання найбільш доцільне використання, в першу чергу, тих методів, за яких: у студентів розвивається бажання до творчої, продуктивної праці; студенти прагнуть до активних дій, досягають успіхів і мотивують власну поведінку; відпрацьовуються моделі поведінки, обов'язкові для успішної професійної чи підприємницької діяльності. Цим вимогам найбільш відповідають інтерактивні методи навчання.

Актуальні напрями подальшої розробки проблеми. Випускники вищих навчальних закладів мають бути готовими до професійної діяльності "бінарного характеру", тобто, фахівець, по-перше, має добре орієнтуватися у галузі професійних знань, а, по-друге, що дуже важливо, бути підготовленим до плідної взаємодії з людьми як керівник трудового колективу і його член. Така діяльність передбачає високе розумове, емоційне, вольове напруження, і тому майбутнім фахівцям слід психологічно готуватися до неї.

Сучасна дидактика вищої школи накопичила такі технології та методи, які за певної модифікації та творчої інтерпретації викладачем, можуть одночасно вирішувати як проблеми засвоєння студентом теоретичних знань, так і проблеми формування системи професійно значимих умінь, таких як уміння контролювати негативні емоції, гнів, агресію, уміння знаходити індивідуальні засоби їх подолання. Одним з таких методів є "Синанон-метод". Навчання за цим методом відбувається в ігровій формі з використанням так званого "гарячого стільця". Учасник тренінгу, який знаходиться на ньому, піддається опитуванню членами групи за конкретною навчальною темою (тобто вирішується завдання поглиблення та систематизації теоретичних знань). Водночас своїми запитаннями члени групи мають право "вдаряти" його найбільш чутливі місця, зачіпати його суб'єктивні проблеми. Таким чином в учасників тренінгу окрім професійних знань має виховуватися емоційна рівноваженість, толерантність до негативних емоційних дій, відбуватися удосконалення рис характеру і зокрема вольових якостей.

Програмні продукти, які можуть використовуватись у навчальному процесі:

- Microsoft Word – підготовка завдань, передбачених картами самостійної роботи навчальних дисциплін, курсових робіт, дипломних проектів тощо;
- Microsoft Excel – проведення розрахунків на практичних заняттях з дисципліни;
- Internet Explorer, Mozilla Firefox – пошук та вивчення інформації з різних проблем під час самостійної роботи, моніторингу віртуального ринку праці, ринку тренінгових, рекрутингових, аутсорсингових і лізингових послуг тощо;
- Power Point – презентація результатів дослідження, результатів роботи під час тренінгів, візуального матеріалу з дисципліни;
- Microsoft Access – формування баз даних та проведення розрахунків;
- Windows Media програвач – демонстрація візуального матеріалу щодо умов праці, трудових процесів, а також демонстрації виробничих ситуацій під час вивчення дисципліни;
- Sierra Architect – демонстрація програм, які дають змогу проектувати робочі місця у процесі вивчення дисципліни;
- Personal Pro – демонстрація можливостей пакета у процесі вивчення дисципліни;
- Актив-Персонал – проведення тренінгу для студентів щодо набуття вмінь роботи із програмним продуктом, планування потреби у персоналі, побудови портрета посади на засадах компетентнісного підходу;
- Босс-кадровик – демонстрація можливостей пакета, зокрема для автоматизації кадрового діловодства.

Отже, в навчальному процесі під час вивчення дисципліни "Економіка праці і соціально-трудова відносини" плануємо використовувати інтерактивність у дистанційному навчанні. На відміну від курсів, заснованих на текстових матеріалах, курси дистанційного навчання вимагають інтенсивного інтерактивного спілкування, з тієї простої причини, що, як правило, люди не здатні тривалий час просто дивитися на екран монітора. У майбутньому плануємо використовувати інтерактивну модель дистанційного навчання і використовувати Flash Cards, Roll Over Text/Images, Drag and Drops, Flow Diagrams, Show Me.

Література

1. Закон України: «Про національну програму інформатизації» //(Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1998. – N 27-28. – С. 181): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80>.

2. Закон України "Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки" // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2007. – № 12. – С. 102): [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/537-16>.
3. Постанова від 7 грудня 2005 р. N 1153 "Про затвердження Державної програми "Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки": [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1153-2005-%D0%BF>.
4. Постанова від 13 липня 2004 р. N 905 "Про затвердження Комплексної програми забезпечення загальноосвітніх, професійно-технічних і вищих навчальних закладів сучасними технічними засобами навчання з природничо-математичних і технологічних дисциплін»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/905-2004-%D0%BF>.
5. Постанова від 13 квітня 2011 р. N 494 "Про затвердження Державної цільової програми" впровадження у навчально-виховний процес загальноосвітніх навчальних закладів інформаційно-комунікаційних технологій "Сто відсотків" на період до 2015 року: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/494-2011-%D0%BF>.
6. Алексюк А.М. Педагогіка вищої освіти України: Історія. Теорія: [Підручн. для студ. та викл. вищ. навч. закл.] / А.М. Алексюк. – К. : Либідь, 1998. – 558 с.
7. Болюбаш Я.Я. Організація навчального процесу у вищих закладах освіти: [навч. посібник для слухачів закладів підвищення кваліфікації системи вищої освіти]. – К. : ВВП "КОМПАС", 1997. – 64 с.
8. Гін А. Прийоми педагогічної техніки / А. Гін. – Луганськ, 2004. – 84 с.
9. Кондратюк В.Л. Основні тенденції розвитку систем освіти та освітніх технологій у світовій педагогічній практиці. / В.Л. Кондратюк, М.М. Волос, І.І. Бабин // Відкритий урок. – 2002. – №5-6. – С. 51-59.
10. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К., 2000. – 368 с.
11. Пометун О. Інтерактивні технології навчання: теорія і практика / О. Пометун, Л. Пироженко. – К., 2002. – 136 с.

В статье раскрыта сущность и охарактеризованы основные виды интерактивных методов обучения. Проанализированы требования к внедрению и дана оценка интерактивного обучения при изучении дисциплины "Экономика труда и социально-трудовые отношения", определены преимущества и обоснована целесообразность внедрения "Синанон-метода" как средства подготовки к профессиональной деятельности в системе "человек — человек"; предложены интерактивные методы изучения дисциплины в дистанционном обучении.

Ключевые слова: *инновационная направленность, интерактивные методы, коммуникативные навыки, презентационные умения, интерактивные умения, дистанционное обучение.*

This article explores the nature and described the main types of interactive teaching methods, analyzed the requirements for implementation and an assessment of interactive teaching of the subject "Labor Economics and Labor Relations", defined benefits and feasibility of implementing reasonable "Sinanon-method" as a means of training for professional careers in the "man-man", the proposed interactive methods of study subjects in distance learning.

Key words: innovation oriented, interactive techniques, communication skills, presentation skills, interactive skills, distance learning.

ВИХОВНА РОБОТА І СТУДЕНТСЬКЕ САМОВРЯДУВАННЯ

Руденко Ю.О.,
викладач

УДК 37.034
Сумський кооперативний
технікум

Комбіновані заняття з інформатики – шлях до формування морально-етичних цінностей у студентів

У статті розглядається ефективність застосування комбінованих занять з інформатики для формування морально-етичних цінностей у студентів вищих навчальних закладів. Доводиться позитивний вплив поєднання практичної та лекційної форми на свідомість студентів, на їх ціннісні уявлення про інформаційний світ; аналізується виховний аспект комбінованих занять.

Ключові слова: комбіноване заняття, інформаційний світогляд, морально-етичні цінності, інформаційний світ, інформаційна культура.

Вступ. Стрижнем освіти виступає культуротворча домінанта, яка включає виховання свідомої, моральної особистості, здатної гармонійно співіснувати і гідно працювати у суспільстві. Сучасне інформаційне середовище вимагає від освіти нового інформаційного світогляду, який би враховував ціннісні уявлення та переконання, потрібні молодій людині, що мусить жити у світі, перенасиченому інформаційними технологіями та інформаційними потоками.

Морально-етичні цінності людини – це ті важелі, на яких ґрунтується культура діяльності, культура поведінки, культура спілкування. Така аксіома справедлива для будь-якої історичної епохи розвитку – індустріальної, постіндустріальної, інформаційної. У контексті інформатизації суспільства виховання на заняттях з інформатики морально-етичних цінностей стає важливим завданням педагогічного процесу. Особливого значення набуває це завдання для вищих навчальних закладів.

Рузвельт Т. говорив, що "виховати людину інтелектуально і не виховати морально – це створити загрозу для суспільства". [4]. Таку думку розділяють відомі науковці, політики, педагоги і така думка підтверджується, на жаль, не завжди позитивним досвідом людства.

Аналіз останніх досліджень. Протягом останніх років у психолого-педагогічних дослідженнях розглядаються різноманітні напрями виховання людини та формування її ціннісних орієнтирів. Бех І.Д., Єфременко Н.В., Вожович Л.І., Мерлій В.С., Неймарк М.С. аналізують загалом виховний процес у площині гуманізації освіти. Важливість та потребу морально-етичного виховання у процесі навчання інформатики та інформаційних технологій вивчали М.І. Жалдак, В.О. Виноградова, А.О. Вітухновська, В.А. Кримова, В.З. Коган, М.В. Морзе, Л.В. Скворцова. Формування всебічно розвиненої особистості в умовах інформаційного суспільства розглядали В.М. Монахова, П.І. Підкасистий, Н.Ф. Талізіна.

Мета статті полягає у аргументації думки про доцільність і переваги поєднання теоретичного і практичного навчання інформатики у вищих навчальних закладах задля ефективного формування морально-етичних цінностей студентів.

Виклад основного матеріалу. Сучасна вища освіта має враховувати, що сучасні інформаційно-комунікаційні технології, зокрема, комп'ютер стали потужним засобом соціалізації та успішної професійної діяльності. У зв'язку з цим необмежено зростає навчальна роль дисциплін, пов'язаних із вивченням інформаційних технологій, зокрема, дисципліни "Інформатика та комп'ютерна техніка". Потенціал інформаційних технологій, тотальне проростання їх у всі сфери людської діяльності вимагають від викладачів підвищеної відповідальності за викладання цих дисциплін [2].

Вищі навчальні заклади, перш за все, орієнтовані на становлення духовно розвинених, свідомих, освічених членів суспільства, тому паралельно з навчальною, не менш важливою, є роль виховної функції [1, 4]. Викладач інформатики вищого навчального закладу стає не тільки провідником у світ інформаційних технологій, а й людиною, що вчить, як у цьому інформаційному світі гідно і гармонійно співіснувати за законами моралі і права, виховує у векторі одвічних людських цінностей.

Усе багатство матеріальних і духовних цінностей, наука, освіта, література, мистецтво, мораль, уклад життя та досвід гармонійних взаємин у суспільстві носить назву "культура". У ХХІ ст. багатогранне поняття культури доповнилося важливим компонентом – інформаційною культурою [2]. Можна вважати, що інформаційна культура включає у себе наявність знань стосовно інформаційних технологій, інформаційного понятійного апарату, передбачає сформованість ціннісного інформаційного світогляду, культуру інформаційно-комунікативних взаємин, високий рівень інформаційної поведінки за законами моралі і права, знання і дотримання мережевого етикету. Формування духовних і моральних цінностей у студентів, розвиток їх комунікативних, етичних якостей у рамках дисципліни "Інформатика та комп'ютерна техніка" та дисциплін, пов'язаних із використанням інформаційних технологій, має велике значення для подальшого особистісного життя майбутнього фахівця та його професійної діяльності в інформаційно-насиченому світі.

Інформатика, як одна з галузей наукового знання, вивчає інформаційні процеси пошуку, зберігання, передачі, перетворення і використання інформації. На заняттях з інформатики студенти із задоволенням включаються у пізнавальну та практичну діяльність, а позитивне емоційне забарвлення дисципліни дає чудову можливість для виховання та формування ціннісних уявлень і переконань. Є сенс стверджувати, що морально-етичне виховання на заняттях з інформатики – це свідомий процес формування моральних та етичних якостей у спеціально створених педагогічних умовах шляхом залучення студентів у суспільну, навчальну, практичну діяльність [3].

Формами організації навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах є заняття, які для курсу "Інформатика та комп'ютерна техніка" поділяються на лекційні та практичні. Специфіка цієї дисципліни така, що використання комбінованих занять, тобто таких занять, де поєднуються лекційне викладання матеріалу, його обговорення і одночасна практична діяльність є ефективнішим методом отримання кінцевого результату. Комбінована форма активізує як пізнавальну, так і творчу розумову діяльність, стимулює практичну діяльність. Така форма завжди супроводжується атмосферою доброзичливості, взаємодопомоги, емоційного підйому.

Практичний особистий досвід автора і аналіз наукової літератури дозволив виділити переваги комбінованих занять для занять з інформатики. Це:

- створення умов для швидкого опанування нових знань через багаторазову зміну видів діяльності;
- забезпечення зворотного зв'язку між викладачем і студентами, між студентами;
- можливість мобільного корегування заняття;
- можливість реалізації індивідуального підходу.

Від майстерності і особистого рівня культури й вихованості викладача залежить, як означені переваги сприятимуть формуванню морально-етичних цінностей студентів.

Доречно додати, що задля повної ефективності навчально-виховної діяльності комбіновані заняття доцільно супроводжувати тематичними фільмами, презентаціями, роздавальним матеріалом, які змушують замислюватися не тільки над навчальними питаннями, а й паралельно над духовними і моральними проблемами сучасного інформаційного світу.

Наведемо приклади таких комбінованих занять з інформатики, які успішно поєднують у собі навчальну і виховну функції.

Заняття-диспут на тему: "Інтернет: добро чи зло?" – комбіноване проблемне заняття, навчальна мета якого – узагальнити отримані знання про глобальну мережу Інтернет через діалог двох суперечних сторін – студентів-обвинувачувачів і студентів-захисників Інтернету. Завдяки публічній суперечці-розмірковуванню учасники диспуту аналізують дві різні точки зору, усвідомлюють глибину означеної проблеми і разом доходять до встановлення істини.

Виховна мета такого заняття – сформувати моральні, етичні, ціннісні уявлення про застосування глобальної мережі Інтернет. Під час заняття-диспуту формуються здатність до критичного мислення, розвивається соціальна активність, удосконалюються комунікативні та ораторські здібності. Студенти усвідомлюють цінність реального життя, здоров'я людини, цінність інформації, знань.

Заняття-взаємодопомога на тему: "Прикладне використання електронних таблиць MS-Excel". Його мета – активізація практичної діяльності студентів; виховання інформаційної культури та культури поведінки під час колективної роботи.

На такому занятті створюється благодатний ґрунт для відтворення такої організації навчання, коли працюючі студенти самі виконують роль викладачів і навчають навичок роботи з електронною таблицею запрошених на заняття викладачів.

В умовах заняття-взаємодопомоги відбувається комунікативний розвиток міжвікових контактів, створюється демократична система взаємин між студентом і викладачем. Фактор обміну, передачі знань між студентами і викладачами сприяє інтелектуальному розвитку студентів, виховує доброзичливість, терпимість, взаємоповагу, культуру ділового спілкування за морально-етичними правилами та нормами.

Заняття-інтелектуальна гра «Знавці інформатики» передбачає розширення світогляду та розвиток ерудиції під час нетрадиційного подання матеріалу та його закріплення. На такому занятті переслідуються мета розвитку комунікативних здібностей, розвитку пам'яті, уваги, винахідливості, креативного мислення. Виховна мета такого заняття – виховання інформаційної культури та культури поведінки під час колективної роботи; виховання інформаційного світогляду й ціннісних уявлень інформаційного світу. Її досягають за рахунок активізації розумової діяльності, розширення знань у сфері інформатики та інформаційних технологій.

Поєднання різних форм занять, застосування різноманітних нетрадиційних форм, інтеграція з іншими дисциплінами, дотримання концепції особистісно орієнтованого підходу – все це може стати важливим та ефективним інструментарієм викладача інформатики в його навчально-виховній педагогічній діяльності.

Висновки

Таким чином, застосування комбінованих нетрадиційних занять з інформатики сприяє не тільки кращому засвоєнню навчального матеріалу, а й вихованню інформаційної культури, зокрема, формуванню морально-етичних цінностей.

Перспективи подальших наукових розробок. Використання комбінованих нетрадиційних занять є тією площиною, яку можна необмежено розширювати, впроваджуючи нові ефективні педагогічні технології та відновлюючи застарілі. Ураховуючи реалії сучасності з її необмеженим зростанням інформаційно-технічного потенціалу і відірваністю віртуального світу від реального, на заняттях з інформатики потрібно знаходити нові методи і форми, які матимуть потужний виховний аспект. У перспективі подальших розробок планується досліджувати використання на заняттях з інформатики інтегрованих занять, занять-досліджень, занять-ділових ігор, занять-конкурсів разом із міждисциплінарними зв'язками.

Література

1. Бех І.Д. Психологічні основи морального розвитку особистості: Дис... д-ра психол. н./І.Д.Бех. НИИ психологии. – К., 1992. – 320с.
2. Морзе Н.В. Методика навчання інформатики: навч. посіб.: у 3 ч. / Н.В.Морзе; за ред.акад. М.І. Жалдака. – К. : Навчальна книга, 2010. – Ч. 1.
3. Павелків Р.В. Розвиток моральної свідомості та самосвідомості: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра. психол. н. спец. 19.00.07 "Педагогічна та вікова психологія" / Р.В. Павелків. – К., 2005. – 40 с.
4. Сидоров С.В. Теодор Рузвельт [Электронный ресурс] / С.В.Сидоров Сайт педагога-исследователя. – URL: <http://si-sv.com/board>.
5. Чернокозова В.М. Бесіди на морально-етичні теми. Духовність. Культура. Нація: Зб. наук. ст. – Львів : Видав. центр ЛНУ імені Івана Франка, 2009. – Вип. 4. – 278 с.

В статье рассматривается эффективность применения комбинированных занятий по информатике для формирования морально-этических ценностей у студентов высших учебных заведений. Обосновывается положительный эффект от сочетания практической и лекционной формы на сознание студентов, на их ценностные представления об информационном мире; анализируется воспитательный аспект комбинированных занятий.

Ключевые слова: комбинированное занятие, информационное мировоззрение, морально-этические ценности, информационный мир, информационная культура.

The article considers the efficacy of combined classes in computer science for the formation of moral and ethical values in students in higher education. We have a positive effect combination of lectures and practical shape the consciousness of students to value their understanding of the world of information; analyzes the educational aspect combined classes.

Key words: Combined training, information philosophy, moral and ethical values, world of information, information culture.

Марків Г.В.,
кандидат економічних наук, доцент

УДК 378.14:37.04
Львівський національний
аграрний університет

Науково-дослідна робота як засіб розвитку креативних здібностей студентів ЛНАУ

У статті доведено, що інтелектуальний потенціал, представлений соціалізованими соціальними групами людей, які знайшли своє місце в житті, повністю реалізували свій творчий потенціал і професійні можливості, є одним із найважливіших ресурсів суспільства та основною рушійною силою прогресу у всіх сферах життя суспільства і держави.

Ключові слова: обдарована молодь, освітній процес, наукова діяльність, навчальний процес.

Вступ. Одним з найважливіших ресурсів суспільства є його інтелектуальний потенціал, представлений соціалізованими соціально-рольовими групами, які знайшли своє місце у житті, повною мірою реалізували власні творчі здібності й професійні можливості. Саме вони є рушієм прогресу у всіх сферах діяльності суспільства і держави.

Національна Доктрина розвитку освіти [10] надає важливого значення формуванню у студентів "... сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання". Вона засвідчує виняткову потребу підготовки майбутніх фахівців, які можуть самостійно, цілеспрямовано й відповідально навчатися, здатні реалізовувати себе в умовах динамічного розвитку світу, до творчої праці та професійного розвитку. Пріоритетним напрямком розвитку сучасної освіти є створення у вищому навчальному закладі сприятливих умов для формування творчої особистості, здатної до саморозвитку, самовдосконалення як під час навчання у вищій школі, так і у подальшій професійній діяльності.

Проблему креативності, творчої особистості розглядали як вітчизняні (Д. Богоявленська, А. Брушлинський, Н. Вишнякова, М. Каган, Я. Пономарьов, І. Стрелкова та ін.), так і зарубіжні дослідники (Г. Айзенк, Ф. Баррон, Д. Гілфорд, Е. Торренс, М. Уоллах, Е. Шехтель та ін.). Так, предметом досліджень І. Білохвостикової, І. Ковальової, О. Якуби є питання людської активності в творчому процесі, соціально-психологічні основи творчості. Етапи творчого процесу цікавили Ж. Адамара, А. Пуанкаре, В. Шинкаренка, механізми творчості – А. Брушлинського, Л. Говорова, Ю. Самаріна, О. Тихомирова. Творчість студента є однією з найважливіших умов становлення майбутнього фахівця. Це положення досліджується у працях В. Сластьоніна, Є. Шиянова, О. Морозов [9] наголошує на тому, що формування креативності студентів, їх творчих здібностей зумовлено такими значеннями: соціальним (у широкому визначенні – це формування нового типу особистості, здатної до створення інновацій або швидкого пристосування до них, у вузчому – підготовка сучасного педагога-новатора; науковим (є засобом пізнання творчих здібностей інтелектуальної та соціальної креативності); практичним (застосування нових технологій з метою розвитку креативності, творчих здібностей). Багато науковців приділяли чимало уваги науково-дослідній роботі як необхідному елементу підготовки педагога (Н. Яковлева, З. Єсарєва); методам і формам залучення майбутніх фахівців до творчої навчальної діяльності (В. Андреев, С. Архангельський, Ю. Кулюткін). Проблеми організації студентських досліджень висвітлено у працях І. Дагіте,

М. Ковальової; місце та значення наукових досліджень студентів у системі вищої освіти – Л. Авдеєвої, Ф. Філіппова, В. Шостаковського; особливості організації науково-дослідної роботи студентів про аналізували В. Сіденко, В. Шевченко. Огляд наукових праць дозволяє стверджувати, що сьогодні накопичено значний теоретичний матеріал щодо застосування нових технологій з метою розвитку креативності, творчого потенціалу майбутніх фахівців засобами науково-дослідної роботи. Проте недостатньо вивченими залишаються питання критеріїв і компонентів розвитку творчого потенціалу особистості студента. Незважаючи на численні напрацювання з питань творчості, формування креативної особистості, детального вивчення вимагають деякі аспекти розвитку творчих здібностей студентів засобами науково-дослідної роботи, що вимагає теоретичного опрацювання зазначеної проблеми.

Виклад матеріалу. Аналіз літератури засвідчує, що сьогодні немає єдиного погляду на феномен обдарованості. Ми дотримуємося думки науковців (Дж. Рензуллі, О. Зазимко, С. Максименко та ін.), які стверджують, що обдарованість молоді – це характеристика психологічних ресурсів суб'єкта, в якій переплітаються інтелектуальні, творчі здібності та особистісно-мотиваційні якості людини. Критерій обдарованості розглядається вченими як рівень сформованості внутрішньосуб'єктних психологічних механізмів (своєрідність сприймання, розуміння та інтерпретація подій тощо), котрі виступають основою креативної поведінки у певних галузях діяльності. Важливим для реалізації обдарувань є успіх студента у конкретних видах діяльності, використання методу спроб і помилок, вплив людей, які спроможні оцінити і підтримати обдаровану особистість, що сприяє її самореалізації та виробленню об'єктивного самооцінювання. Виявлення і відбір обдарованої молоді передбачає використання різноманітних технологій психологічної діагностики: тренінг, тестові методики, методи соціометрії, статистичні способи, комп'ютерні програми тощо.

Орієнтація на талановитих студентів передбачає розробку системи заходів з оптимізації організаційних умов освітнього процесу, що, у свою чергу, потребує виявлення ставлення обдарованих студентів до різних сторін організації освітньої діяльності. Обдаровані студенти схильні до вибору такої самореалізованої моделі навчання, сутність якої полягає:

- в інтересі до професії (високий рівень професійної спрямованості);
- орієнтації на творчу працю, можливість проявляти ініціативу, самостійність;
- критичному мисленні, схильності до пошуку нестандартних рішень.

Такі студенти особливо потребують створення умов для самостійної роботи, віддають перевагу нетрадиційним формам занять, роботі в комп'ютерному класі, у творчих майстернях. Інтеграція науки й освіти, що є однією з найважливіших якостей сучасного університету, передбачає включення до змісту освіти курсів, що розкривають методологію наукового дослідження, навчають технології його організації, подання результатів. Цей підхід дає змогу запропонувати таку тематику навчальних занять зі студентами: "Особливості студентського наукового дослідження", "Технологія підготовки наукових публікацій", "Сучасні інформаційні технології в науковому дослідженні", "Наукова організація праці студента-дослідника", "Подання студентських робіт на конкурси різних рівнів".

У ЛНАУ накопичено значний науково-методичний потенціал щодо навчання і виховання обдарованих студентів, який реалізується як у цілеспрямованій роботі кафедр освітнього закладу, так і діяльності окремих викладачів.

Традиційно провідним напрямом навчання обдарованих студентів університету залишається залучення їх викладачами до науково-дослідної роботи у наукових гуртках, участі в конкурсах наукових робіт та олімпіадах із спеціальності, а також у студентських наукових конференціях, що достатньо апробується у ЛНАУ.

Дослідження показало, що творча активність молоді була ефективною за умови, коли тематика наукових досліджень у гуртку входила до кола наукових інтересів керівника і відповідної кафедри загалом.

Освітній процес обдарованих студентів включає такі форми самостійної роботи, як написання і захист рефератів, проектів, розробка і захист цільових програм, складання анотацій, рецензування наукових статей, авторефератів, реферування, переклад з іноземних мов і анотування публікацій іноземними мовами, самостійні творчі роботи, складання структурно-логічних схем, тестів, розробка комп'ютерних програм навчального призначення і т. інше.

Серед стратегій навчання обдарованих студентів частіше використовуються збагачення змісту навчального матеріалу, поглиблене вивчення дисципліни, використання лекцій-візуалізацій, лекцій-діалогів, різноманітні тренінги, ділові та рольові ігри, диференціація та індивідуалізація навчання. Визначаючи ефективність проблемності у навчанні, більшість викладачів частіше застосовують інформаційно-ознайомлювальні методи. Організація навчання обдарованих студентів передбачає, як правило, підготовку для студентів диференційованих завдань різного рівня за умови традиційного їх поділу на підгрупи. На семінарських заняттях часто використовується вільна групова дискусія, що стимулює самостійність та ініціативність під час обговорення проблем. За сучасних умов головна увага в університетському процесі приділяється не інформативній стороні навчання, а спонуканню студентів творчо мислити, глибоко аналізувати факти, виробляти здатність до критичних суджень і потребу в постійному оновленні знань.

Для вдосконалення цієї роботи доцільно реалізувати навчання обдарованих студентів за індивідуальними програмами та поділ їх на спеціальні групи за рівнем здібностей. Активізація навчально-пізнавальної діяльності обдарованих студентів має характеризуватися різноманітністю і, як правило, маючи професійну спрямованість. Проведене дослідження засвідчило, що цілеспрямоване навчання обдарованих студентів у більшості ВНЗ здійснюється за власної ініціативи викладачів і студентів.

Досвід співпраці кафедри фінансів і кредиту з банками, страховими компаніями, підприємствами свідчить, що студенти мають можливість ще під час навчання краще опанувати майбутню професію. Великою перевагою є й те, що в цей час заняття проводять не лише штатні викладачі, а й представники установ, керівники підприємств.

Зарубіжний досвід свідчить, що все більшого значення в створенні умов для ефективного розвитку інтелектуально творчих здібностей особистості набуває дистанційне навчання. Розвиток інформаційних і телекомунікаційних технологій, матеріально-технічної бази ВНЗ дозволяє здійснювати інформаційне забезпечення навчального процесу через мережу INTERNET або шляхом створення власних систем дистанційної освіти. Вони мають значні переваги, оскільки завдяки екстериторіальності можна надавати освітні послуги всім, хто може та бажає їх отримати, а не лише тим, котрі знаходяться в аудиторії. Студенти самі можуть планувати час для заняття, що дозволяє краще організувати процес навчання, виходячи з індивідуальних потреб. При цьому темп засвоєння матеріалу обирається самостійно. Дистанційне навчання дозволяє використовувати інноваційні технології, зокрема комп'ютерні, що сприяє не тільки вдосконаленню навчального процесу, але й інтеграції в сучасні світові освітні простори.

Відповідно до викладеного можна запропонувати таку програму дій із підтримки обдарованої студентської молоді ЛНАУ.

1. Підготовка системи тестових випробувань, за допомогою яких створюється база даних по обдарованій молоді, схильностей і уподобань у вивченні тих чи інших предметів і дисциплін кожного такого студента.

2. Ознайомлення студентів перших курсів із проблематикою наукових досліджень кафедри та подальше залучення до наукових студентських гуртків на чолі з провідними керівниками відповідних дослідницьких напрямів.

3. Визначення системи матеріального і морального заохочення обдарованих студентів з розробкою і подальшим застосуванням відповідного положення.

4. Розробка разом з деканатом комбінованої системи індивідуального навчання найбільш обдарованих студентів, які досягли значних результатів у науковій діяльності (переможці олімпіад, республіканських конкурсів, автори статей у фахових виданнях та ін.).

5. Визначення найбільш вірогідної професійної кар'єри обдарованих студентів з розробкою її головних етапів та термінів реалізації.

6. Проведення виробничої практики (у частині, яка стосується викладацької практики для магістрів) на випусковій кафедрі (проведення семінарських і практичних занять, участь у підготовці методичних указівок тощо).

7. Надання можливостей дострокового складання іспитів кандидатського мінімуму і переваг (за однакових показників) під час зарахування до аспірантури.

Організація навчальної діяльності університету у підготовці елітарного фахівця якісно нового типу передбачає створення умов, у яких обдаровані студенти можуть реалізувати свої інтелектуальні здібності, опанувати академічні компетенції.

Для забезпечення реалізації програми дій із підготовки обдарованої студентської молоді в університеті потрібно:

- розробити і запровадити технологію виявлення та відбору обдарованих студентів, порядок прикріплення до них магістрантів (аспірантів), провідних викладачів;
- розробити систему завдань для самостійної роботи підвищеної складності;
- залучати талановитих студентів до розробки навчально-методичних комплексів, впровадження інноваційних технологій;
- у методичній роботі змістити наголос із розробки проблем навчання на розробку питань організації самостійної роботи;
- розробити і впровадити курси на вибір "Наукова організація праці студента-дослідника", "Сучасні інформаційні технології в науковому дослідженні";
- на факультетах і кафедрах потрібно передбачати залучення провідних учених-дослідників та професійних практиків до читання лекцій і спецкурсів для студентів університету;
- забезпечувати читання лекцій викладачами у режимі телеконференцій;
- залучати до оцінювання якості освітньої діяльності університету роботодавців;
- оновлювати зміст і технології виконання курсових і контрольних робіт, посилювати в них аспект актуальності матеріалів дослідницьких завдань і практичної значимості [11, С. 75].

Висновки

Отже, науково-дослідна робота є невід'ємною частиною підготовки майбутніх фахівців до професійної творчої діяльності. За умови використання різноманітних методів роботи, нетрадиційного підходу до розробки й виконання проблемно-пошукових дослідницьких завдань, їх різноманітності означений вид роботи озброює студента методами, прийомами й навичками індивідуальної та колективної роботи, сприяє розвитку творчих здібностей, самостійності, активізації навчально-пізнавальної діяльності, творчого мислення, дослідницьких навичок студентів, розвиває наукову інтуїцію, творчий підхід до сприйняття знань і практичного їх застосування під час вирішення поставленої проблеми. У ході виконання науково-дослідних робіт у студентів формуються творчі здібності: досліджувати, виробляти нові знання, аналізувати нову інформацію, створювати і перевіряти власні гіпотези.

Література

1. Артемова О.І. Креативність як засіб розвитку мовлення учнів // Науково-практичний журнал "Еврика". – 1998. – № 1. – С. 59-61.
2. Богоявленская Д.Б. Психология творческих способностей / Д.Б. Богоявленская. – М. : Академия, 2002. – 320с.
3. Давыденко Т.М. Система селективного управления научной и инновационной деятельностью университета / Т.М. Давыденко, Т.Ю. Гущина, Л.В. Верзунова // Высшее образование в России. – 2007. – № 3. – С. 105-108.
4. Джюра О. Болонський процес як прояв модернізації освіти / О. Джюра // Вища освіта України. – 2008. – №4. – С. 58-63
5. Князян М.О. Педагогічні засади формування дослідницької спрямованості особистості студента // Науковий вісник Південноукраїнського державного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. пр. Одеса, 2002. – Вип. 11-12. – С. 129-136.
6. Куцевол О.М. Теоретико-методичні основи розвитку креативності майбутніх учителів літератури / О.М. Куцевол. – Вінниця : Глобус-прес, 2006. – 348 с.
7. Микитюк О.М. Науково-дослідна робота у вищих навчальних закладах // Енциклопедія освіти / [Акад. пед. наук України; відповід. ред. В.Г. Кремень]. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – С.432-435.
8. Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України : [монографія] / О.М. Микитюк. – Харків : ОВС, 2001. – 256 с.
9. Морозов А.В. Формирование креативности педагога в условиях непрерывного образования / А.В. Морозов. – М. : Изд-во ИГУМО, 2003. – 192 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти // Сайт Міністерства освіти і науки України. – Режим доступу: http://www.mon.gov.ua/laws/Ukaz_Pr_347.doc
11. Никифоренко В. Селективна підтримка обдарованих студентів як складова формування інтелектуального капіталу України / В. Никифоренко // Вища школа. – 2011. – №4. – С.70-77.

Одним из самых важных ресурсов общества является его интеллектуальный потенциал, представленный социализированными социальными группами людей, которые нашли свое место в жизни, полностью реализовали свой творческий потенциал и профессиональные возможности. Они являются основной движущей силой прогресса во всех сферах жизни общества и государства.

Ключевые слова: одаренная молодежь, образовательная и научная деятельности, процесс обучения.

One of the most important resources of society are its intellectual potential, represented socialized social role groups that have found their place in life, fully realized their own creativity and professional opportunities. These are the main driver of progress in all spheres of society and state.

Key words: gifted youth, educational and scientific activities, the learning process.

Дмитроца О.С.,
кандидат політичних наук, доцент,
Біла Н.М.,
кандидат історичних наук, доцент

Львівський національний
аграрний університет

Місце і роль курсу “Філософії” в системі вищих навчальних закладів

У статті розкривається сутність системного вивчення філософських дисциплін студентами вищих навчальних закладів. Обґрунтовано вплив філософського знання на формування професійних якостей майбутнього фахівця. Розкрито роль окремих спеціальних філософських курсів у цьому процесі.

Ключові слова: освіта, викладання, освітній рівень, навчальна дисципліна, наука, суспільство, філософські науки, філософія, мистецтво, техніка.

Ставлення проблеми. Революційні події, що відбулись в українському суспільстві викликали кардинальні зміни в політиці, економіці, міжнародних відносинах. Ці події викликали зрушення також і в національній свідомості українців.

Не залишилась осторонь від цього процесу і освіта, зокрема, та її галузь, що становить такий рівень, як система вищої освіти України. В країні вже давно говорилось про необхідність реформ у системі підготовки кадрів з вищою освітою. Не лише говорилось, а й робились подекуди навіть деякі спроби.

Зокрема, було зроблено спробу наблизити вищу школу до конкретних проблем виробництва – пов'язати знання випускника з тими практичними питаннями, з якими він зіштовхнеться під час реалізації цих знань. І це правильно. Але на ділі це вилось у зменшення питомої ваги таких дисциплін, що базуються на фундаментальних науках. Цим самим почала вихолощуватись теоретична підготовка майбутнього фахівця. А без теоретичної підготовки як відомо, можна підготувати лише ремісника, якому, в принципі, вища освіта і не потрібна.

Належної уваги не було надано й комплексу гуманітарних та суспільних дисциплін. Низка дисциплін і до сьогодні дублює шкільні курси. Інші читаються подекуди без прив'язки до спеціальності за якою навчаються студенти ВНЗ. Зокрема щодо філософії.

Особливо це стосується системи підготовки фахівців у сфері сільського господарства й агропромислового комплексу загалом. Не секрет, що в аграрні ВНЗ у більшості випадків вступають випускники сільських шкіл. За великим рахунком це і є правильним. Приходять люди, що можуть більш правильно оцінити ту сферу зайнятості, до якої вони належатимуть у майбутньому. Але й не секрет, що часто-густо рівень підготовки, який надається в сільських школах нашої країни, м'яко кажучи, не відповідає поставленим вимогам сьогодення. Тому виправлення цієї прогалини вимушений брати аграрний вищий навчальний заклад.

Саме в цьому бачиться нам роль гуманітарного циклу підготовки майбутнього фахівця для аграрного сектору виробництва. Це й поглиблене вивчення мови як іноземної, так і рідної. У процесі формування національної свідомості відіграють важливу роль філософські та культурознавчі дисципліни.

Як показали останні події, що відбулися в нашій країні, гуманітарні і суспільні науки виявилися неготовими і до тих змін, що відбулись у масовій національній свідомості українців. Адже філософія, як і інші суспільні та гуманітарні дисципліни, впливає на формування світогляду і національної свідомості молоді, а саме студентської молоді. Особливо ця неготовність проявилась на сході нашої держави, де великий відсоток населення виявився під впливом деструктивних антиукраїнських і сепаратистських настроїв.

Аналіз останніх досліджень. Питання вивчення гуманітарних дисциплін, зокрема і філософії, в українських ВНЗ обговорюється як на офіційному, так міжособистісному рівнях уже давно. Цій проблемі присвячено величезну кількість публікацій. Особливо збільшилась їх кількість після того, коли постало питання формування обов'язкових для вивчення дисциплін і дисциплін, що будуть вивчати за вибором.

Викликає зацікавленість стаття С. Дацюка в "Українській правді", де він ставить головне методологічне питання – що і де ми викладаємо у рамках філософського знання. Досить цікавою є його думка про викладання у негуманітарних вишах філософознавства, яке буде знайомити студентів з філософськими концепціями, переважно, минулого. А у вишах гуманітарного спрямування – такої філософії, яку можна віднести до живого філософствування, яка має відношення до нових концептів і нових філософських теорій [3].

Заслугує на увагу публікація Є. Бистрицького "Чому філософія має бути обов'язковою дисципліною у вишах та академічних інститутах", в якій він обґрунтовує обов'язковість вивчення філософії у системі вищої освіти. У статті він правильно аргументує, що хоча філософія і не є наукою в повному сенсі цього слова, але вона вказує на виявлення і вивчення засад самого наукового пізнання. І це стосується без винятку всіх наукових дисциплін, які роблять спроби створити і пояснити об'єктивну картину світу [1].

Виклад основного матеріалу. Ставлення до викладання курсу філософії у сучасних вишах України досить неоднозначне. Ця неоднозначність, у першу чергу, проявляється в гарячих головах, які в запалі реформування освіти бажали би змінити майже все і у всьому. Чим це викликано? У відповіді на це питання можна виділити два аспекти – світоглядно-ідеологічний і адміністративний.

Стосовно адміністративно-ресурсного аспекту – тут хоча і не все просто, проте зрозуміло. Йдеться про розподіл годин, а отже матеріальних ресурсів. Відбувається, так-би мовити, перетягування «відомчої ковдри» з приводу штатного розпису на факультеті чи у вищому навчальному закладі загалом.

Стосовно світоглядно-ідеологічного – то він полягає в тому, що незважаючи на майже чвертьстолітню історію освіти в рамках незалежної України, основна маса людей, що не причетна до освітнього процесу, мають доволі приблизне уявлення, що викладається в рамках вишівського курсу філософії. Ця дисципліна асоціюється у них, у першу чергу, з радянською, так званою марксистсько-ленінською філософією, яка і філософією була з натягуванням. Її першою метою виступало завдання формування комуністичної ідеології як єдиної правильної ідеології не тільки в СРСР, а й у всьому світі. І другою метою – прищеплення цієї ідеології народу, в першу чергу, через ту його частину, яка мала висококваліфіковану освіту і в рамках цієї освіти була знайома з цією філософією. Тобто, в цьому плані марксистсько-ленінська філософія виступала засобом ідеологічного контролю. Таким самим інструментом вона виступала і як навчальна дисципліна в радянському виші. Навряд чи радянський студент міг би закінчити виш, висловивши незгоду з офіційною ідеологією, яку пропагувала марксистсько-ленінська філософія. Така ситуація в демократичному суспільстві неприпустима.

Але попри все, роль філософського знання в сучасному українському суспільстві не втрачає важливості. І разом з цим не втрачається і роль курсу філософії в підготовці кадрів з вищою освітою. Сьогодні філософія виступає не стільки ідеологічним чинником (хоча це аспект також немало вагомий), скільки методологією науки. Онтологічний аспект філософського знання вказує, що світ хоча і багатоманітний і динамічний, але в ньому присутня і об'єднувальна складова. Це закони, за якими розвивається наш світ. А він розвивається за своїми внутрішніми об'єктивними законами, знання яких потрібні не лише суспільству, а й окремій людині. Гносеологічний аспект акцентує увагу на тому, що коли світ розвивається за своїми внутрішніми об'єктивними законами, то і суспільство має розглядати світ за тими ж самими законами, пізнавати ці закони і лише на знанні цих законів змінювати цей світ. Не має

значення галузь, чи навчальна дисципліна, яка вивчається студентами, але пізнання йде однаковими шляхами – від повного незнання, до неповного знання. Від неповного знання до більш повного знання. Абсолютного знання бути не може, тому що світ знаходиться в постійному розвитку, отже – в постійній зміні.

Вишівський курс філософії дозволить сформуванню у майбутнього фахівця і ціннісні орієнтації, що сприятиме встановлювати йому в майбутній професійній діяльності ті чи інші наукові або виробничі пріоритети. Тим самим, аксіологія, як вчення про цінності, вказує на шляхи втілення творчого потенціалу як окремої особистості, так і суспільства загалом на певному етапі розвитку.

Можна було би довго перераховувати перелік тем чи проблем, які охоплює курс філософії в системі підготовки у вищому навчальному закладі, але зрозуміло одне – якщо ми не прищепимо загальнофілософських знань майбутньому фахівцю, то в майбутньому отримаємо технологічно замкнуту особистість, яка зацікавлена лише на вирішенні буденних практично-утилітарних питань за своїм фахом.

Разом з тим, підготовка сучасного фахівця-аграрія вимагає вивчення не лише загального курсу філософії, а окремих спеціальних курсів філософії за вибором та інтересами студентів. Наприклад, пропонується у Львівському національному аграрному університеті кафедрою філософії і політології низку філософських курсів за вибором. Зокрема, для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня “Бакалавр” агрономічних та екологічних спеціальностей пропонується курс “Філософія природознавства”. Це дозволить студентам поглибити знання про загальні закони природи і допоможе у формуванні науково-природничого світогляду.

Ця потреба викликана тим, що в останні десятиліття під впливом НТР у суспільній свідомості створилось уявлення про абсолютну перевагу людини над природою. Людство стало забувати, що воно є частиною природи, як біологічний вид, життя якого цілком визначається цією природою, а його могутність заснована на використанні законів природи, поза якими існування і розвиток людської спільноти стає неможливим. Це викликає розуміння того, що природничі науки стали одними з найактуальніших галузей знання. Дієві здобутки і перспективи, що постали перед цими науковими напрямками, стали об’єктом підвищеної уваги не лише біологів, географів чи природоохоронців, а й фахівців інших галузей. Не залишились осторонь цього процесу і філософія як форма узагальнення знань людства про природне середовище, яке оточує це людство. Саме цьому має сприяти навчальний вишівський курс “Філософія природознавства”.

Мета вивчення дисципліни “Філософія природи” студентами екологічних і агрономічних спеціальностей – через систему знань про принципи, закони і закономірності, що діють у природі, розширити і сформуванню у них науково обґрунтовані уявлення: про місце людини в еволюції природи нашої планети; про шляхи розвитку суспільства в науковій, технічній, організаційній та економічній сферах діяльності; про нові підходи для досягнення можливості високого рівня виживання в умовах екологічної кризи; про підвищення загального розвитку свідомості, культури мислення і формування науково-природничого світогляду.

Знання, отримані в процесі вивчення вказаного курсу стануть у пригоді студентам у самостійній, а також науковій роботі, як обов’язковій умові вироблення у них знань, умінь і навичок майбутнього фахівця агропромислової галузі. Лише у такому комплексному поєднанні можлива якісна різностороння підготовка фахівця у сучасному вищому навчальному закладі.

Особливо важливим видається викладання курсу “Філософія мистецтва” для творчих спеціальностей, зокрема для спеціальності “Архітектура будівель та споруд”, фахівців з якої готують у Львівському національному аграрному університеті. Така дисципліна дозволить підняти як професійний, так і естетичний рівень архітектора на якісно новий рівень. Ті конкретні науки і галузі духовно-практичної діяльності, що освоюють різноманітні сфери світу, дозволяють сформуватися тим чи іншим окремим сторонам особистості майбутнього архітектора. “Мистецтво – це спосіб

сприйняття світу в його цілісності, хоронитель цілісності особистості, цілісності культури і життєвого досвіду людства" [2, с. 186], – писав Юрій Борєв. Різноманітні типи діяльності не підмінюють функції мистецтва. І, навпаки, мистецтво не заміняє жодної форми діяльності людини, специфічно відтворює кожну діяльність. Мало того, сьогодні поряд з класичними видами мистецтва, такими як театр, живопис, література і т.д., з'явилися в останнє століття зовсім нові види – фотографія, кіно, телебачення. Зараз цілком звично говорять про кулінарне мистецтво, мистецтво хірурга (при цьому зовсім не мають на увазі тільки пластичну хірургію, спрямовану на естетичну корекцію тіла), про садово-паркове мистецтво і ландшафтний, і технічний дизайн. Те, що діяльність у сфері моделювання одягу і стилістики є сферою мистецтва теж ні в кого не викликає заперечень. Види діяльності, що в сучасному світі відносять до сфери мистецтва, можна перераховувати до безкінечності. Одним словом, будь-який вид діяльності можна вважати мистецтвом, за умови, що там присутня творча складова у створенні образу.

Архітектура, за своєю суттю, не є виключенням з цього ряду. Вона, ніби синкретична за своєю природою. У ній нерозривно поєднані наукова діяльність, ремесловий компонент і творча сторона. Вся ця триєдина сутність і творить архітектуру як окремий вид мистецтва. Як вид всякого мистецтва архітектура входить до сфери духовної культури, естетично формує оточення людини, виражає суспільні ідеї в художніх образах. Вона як художньо-творча діяльність виступає у просторовій і пластичній формах, тобто таких, що розгортають свої образи в просторі. Видатний німецький філософ Шеллінг у своїй праці "Лекції з філософії мистецтва" взагалі порівняв архітектуру з музикою, що застигла.

Виходячи з тези, що мистецтво – це форма образного мислення, головною метою курсу «філософія мистецтва» є формування у студентів-архітекторів художньої форми мислення. Запропонований курс дозволить розкрити шляхи формування образів і формування художньо-образного сприйняття дійсності і втілення цих образів у реальність.

Мусимо визнати, що сьогодні архітектурна реальність доволі стандартизована і, так-би мовити, обмежена типовими будівничими стандартами. Але це не причина, щоби в архітектурі запанувала образна одноманітність. Навіть за типового будівництва у архітектора має залишатись художня ініціатива для реалізації своїх творчих задумів. Адже всі цеглини однакові, але це не має заважати будувати будинки різноманітними. Таким чином, можна сказати, що оволодіння мистецтвознавчими дисциплінами дозволить майбутнім архітекторам оволодіти повною мірою основами своєї професії на високому естетичному рівні, який забезпечуватиме потреби сучасного українського суспільства.

Для інженерних спеціальностей у виші може бути запропонований актуальний на сьогоднішній день курс «Філософія техніки». Адже техніка в житті людства з кожним днем набирає все більшої питомої ваги. Зокрема і в агропромисловому секторі. Сьогодні під технікою розуміють не лише будь-які механізми, що підсилюють мускульну силу організму, а й інтелектуальну здатність людини. Цьому сприяють ті кардинальні переміни, які відбулися в останні десятиліття в інформаційній та обчислювальній галузі, а також у комунікаційній сфері.

За суттю своєю техніка призвана вивільнити людину від надмірного виробничого процесу і рутинної виробничої діяльності. Але майбутньому фахівцю слід усвідомити, що техніка все більшою мірою робить людину залежною від себе. З одного боку техніка, насправді, заміняє людину в багатьох видах діяльності, або полегшує діяльність. Але з іншого – як результат насичення технікою суспільного виробництва виникає потреба збільшення людського ресурсу для обслуговування цієї техніки. Техніка все більше стає складнішою і тому вимагає все більш кваліфікованих кадрів. У сучасному суспільстві виникає парадоксальна ситуація, коли техніка з обслуговчого людини чинника перетворюються в такий, що вимагає сам людського обслуговування. І це обслуговування відтягує не лише людські, але і матеріальні ресурси. Ще одним

чинником, що заслуговує на увагу майбутнього інженера – це ті загрози, які несе за собою невідповідне, а тому безвідповідальне ставлення людини до техніки. Техніка, сама по собі, не мета, а засіб. Засіб задоволення різноманітних потреб суспільства. А тому це потребує усвідомлення того, що в системі “машина – людина” головним суб’єктом виступає людина. Вона ж і несе відповідальність за функціонування техніки. Саме на це спрямоване вивчення курсу “Філософія техніки” студентами інженерних спеціальностей, що дозволить сформувати у них відповідальне ставлення до своєї професійної діяльності по закінченні навчання.

Висновки

Підбиваючи підсумки, можемо з впевненістю стверджувати, що вивчення як загального курсу “Філософія”, так і запропонованих окремих курсів за вибором самих студентів, дозволить підняти як загальноосвітній рівень майбутніх фахівців, так і їх світоглядний та духовний рівень. Дозволить сформувати різнобічно підготовленого фахівця не лише для аграрно-промислового комплексу, а й для всіх сфер народного господарства загалом.

Актуальні напрями подальшої розробки проблеми. У подальшому викликає інтерес створення окремого курсу “Філософія науки” для освітньо-кваліфікаційного рівня “магістр”. Цей рівень є важливою сходинкою до наукової діяльності. А тому, що така наука як соціальне явище має повною мірою укладатись у свідомості особистості, що вирішила присвятити себе цьому виду діяльності. Тому характерною особливістю цього курсу є “конкретизація загальнофілософських знань, отриманих раніше, в органічній єдності та взаємодії з матеріалом багатьох інших дисциплін, що відбиває сучасну тенденцію інтеграції наукового знання”.

Література

1. Бистрицький Є. Чому філософія має бути обов’язковою дисципліною у вишах та академічних установах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://newseek.org/articles/archive/3089/399>.
2. Боров Ю.Б. Эстетика. – М. : Политиздат, 1988. – 496 с.
3. Дацюк С. Яка філософія має викладатися в українських вишах та академічних інститутах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/54ca0341a7218/>
4. Наконечний Р.А., Копитко А.Д., Мисак Н.Ф. Філософія науки та інновацій. – Львів : ЛНАУ, 2012. – 100 с.

В статье рассматривается сущность системного изучения философских дисциплин студентами высших учебных заведений. Обосновано, как философские знания влияют на формирование профессиональных качеств будущего специалиста. При этом рассматривается роль отдельных специальных философских курсов в этом процессе.

Ключевые слова: образование, преподавание, образовательный уровень, учебная дисциплина, наука, общество, философские науки, философия, искусство, техника.

This article uncovers the essence of philosophic subjects systematic study by university students. The influence of philosophic knowledge on future professional's competency is also proved, the role of special philosophic courses is enlightened.

Key words: education, teaching, educational level, educational subject, science, society, philosophic sciences, philosophy, art, technics.

ІНФОРМАЦІЯ ДО ВІДОМА

Державна установа "Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів "Агроосвіта" продовжує формування щоквартального збірника науково-педагогічних статей "Наука і методика". Планується, що до збірника добиратимуться статті за такими рубриками:

1. Шляхом євроінтеграції.
2. Інноваційні педагогічні технології.
3. Комп'ютеризація та інформатизація навчального процесу.
4. Організація та управління освітньої діяльності.
5. Освіта дорослих та дорадництво.
6. Досліджуємо проблему.
7. Виховна робота і студентська самоврядування.
8. Якість освіти.
9. Видатні випускники навчального закладу.
10. Інформація до відома.

Запрошуємо провідних науково-педагогічних працівників надсилати статті для включення до збірника з метою обміну досвідом, розширення співробітництва.

Паперовий варіант статті просимо надсилати на адресу Державної установи "Науково-методичний центр інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів "Агроосвіта": 03151, м. Київ, вул. Смілянська, 11, а електронний – nauka_methodyka@ukr.net.

Загальні вимоги до написання статей:

стаття має відповідати тематичному спрямуванню журналу і вимогам постанови ВАК України від 15.01.2003 № 7-05/1;

- автори подають до редакційної колегії авторський оригінал українською мовою, надрукований 12 або 14 кеглем на дискеті 3,5 одним файлом (шрифт – Times New Roman) у супроводі 2 примірників роздрукованого (через два інтервали) тексту. Максимальний обсяг статті – 10-12 сторінок формату А4 (враховуючи бібліографію, резюме та ілюстративний матеріал);

- на першій сторінці статті друкують індекс УДК, прізвища, ім'я та по батькові авторів (повністю), їх науковий ступінь, вчене звання, повну назву організації, назва статті та рубрики, анотацію українською мовою (до 100 слів), ключові слова (3-10 слів). На останній сторінці після висновків та посилань на літературу наводять анотації і ключові слова російською та англійською мовами, ініціали і прізвища авторів та назву статті;

- стаття має містити логічно пов'язані розділи, які починаються нижчезазначеними заголовками, виділеними напівжирним шрифтом:

- вступ (ставлення проблеми в узагальненому вигляді та її зв'язок з останніми дослідженнями і публікаціями);

- аналіз останніх досліджень і публікацій (аналіз літературних джерел та виокремлення автором із загальної проблеми недослідженої раніше частини, обґрунтування її актуальності);

- ставлення та визначення мети статті (формування цілей та методів дослідження обраної теми);

- виклад основного матеріалу (обґрунтування отриманих результатів дослідження);

- висновки (узагальнення результатів дослідження, їх наукова новизна, теоретичне та практичне значення);

- актуальні напрями подальшої розробки проблеми (визначення перспектив подальших наукових розробок в обраному напрямі дослідження);

НАУКА І МЕТОДИКА

- література (список використаних джерел, оформлений за останніми вимогами ВАК);
- тексти, графіка, таблиці та схеми мають бути підготовлені за допомогою Microsoft Office, а ілюстрації та фотографії – у чорно-білому варіанті у форматі TIFF (бажано 300 dpi);
- матеріали мають бути підписані авторами із зазначенням місця роботи (повна назва кафедри та вищого навчального закладу), поштової адреси та телефонів, а також стислих відомостей про себе;
- до статті додається розгорнута рекомендація доктора або кандидата наук. Для аспірантів та здобувачів – рекомендація наукового керівника або завідувача кафедри, за якою вони закріплені;
- відповідальність за точність цитат, фактологічних матеріалів, довідкової інформації покладається на автора;
- рукописні матеріали до розгляду не приймаються;
- редакція залишає за собою право на редагування та скорочення статей. Надіслані матеріали авторів не повертаються;
- надсилати паперові та електронні варіанти статей необхідно до визначеного терміну.

Замовлення на придбання збірників науково-педагогічних статей "Наука і методика" просимо надсилати на адресу Науково-методичного центру інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності вищих навчальних закладів: 03151, м. Київ, вул. Смілянська, 11.
